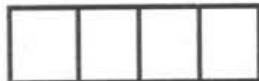

GYŰJTŐ: SZABAI MAGDA	
GYŰJTÉS IDEJE: 1983.	
TART: GYŰJTÉS A KAROSSZENTI FALAZAT "ORÁH"	
ÉS A SZIMO - CIÓRÁNYOKRAZ	
	72 lap
	3db A13 oldalja
	1 lap; duna-part
FÖLDRAZI MŰTART: KAROSSZENTI FALAZAT;	
	SZIMO"
SZAKMŰTART:	XIX, A, 4, 3
	XXI
	XXII
	—

Gy.helye és ideje:

Kaposszentjakab
1983.július 18.AK: Kovács Rupi Rudolf
1935.II.3.,Kvár,r.k.
meghalt 1983.szept.5.
infarktushan
vajdaGy: Szapu Magda
néprajzos

Szülei Erdélyből, édesapja Székelyudvarhelyről, édesanyja Csik-somlyóból származik. 1916-ban jöttek Mo-ra Csikszeredából Románián keresztül. Bukarestet nem érintették, hanem Csikvárdotfalva /Csik m./ és egy másik megye-Márénfalva, Udvarhely-ről.

Vannak még /a telepen/ Sepsiszentgyörgyiek és tordaiak is.
"Édesapám 1916-ban csempészáruért mentek át Olaszországba. Legjobb volt innen menni át Gyékényesre. Azért köllött nekik Romániából Budapestig, Budapestről Kvárra /menni/. Azért telepedtünk mink itt le, mert közelebb vót Olaszország édesapámnak..

Édesapám elmagyarázta, hogy azér /ide/ fíjam, mert bejöttünk Budapestre, és ilyen házaló kiskereskedők is voltak. Magyarországon kapták meg ezt /az engedélyt/, szöveteket, abroszt, törülközőket árultak - a férfiak is. No, most a határon ugy köllött beszerezni az árut, mert MO-n nem voltak /áru?/. Akkor el köllött menni Olaszországba, el köllött menni Gyékényesig, Gyékényesről ugy mentek át a vonattal és akkor csempészték át az árut. Aztán vitték vissza /Udvarhelyre is/, meg itt MO-n is elterjedt már. No, most, hogy legyen közelebb a dollók, ók nem maradtak Budapesten, vót, aki ott maradt /rokonok vannak ott/, édesapám,itt maradt, meg a nagybátyja - Kovács Máté, a családdal jöttek.

"Abban az időben vót /akik jöttek/: a Barcsa Lajos, Kovács Máté, Rostás Lajos, Kovács Domonkos, édesapám Kovács Rupi Lajos vót, többen is... Ezek mind letelepedtek - 8 vagy 10 család. Még vót a R. Frigur Gábor, Máté Domonkos, Záki Sámuel,...

Édesapám 1916-ban /1898-ban született/, 18 éves volt, mikor MO-ra került.

Ezek mind rokonok vótak, sógorai vótak, nagybátyja, nagynénje vót itt. Édesestvére vót és a feleségivel.

Bátyám 1927-es, Giza a másik testvérem, /ő az édesanyja nevét viseli, Barcsa vót - GY: ?fétestvérek/, Kovács Vilma a másik lánytestvérem. Giza a Barcsa Lajos testérinek a lánya vót..

Most már 67 éve, hogy Mo-n tlepedett le édesapám./1962-ben halt meg./ Négyen vótunk testvérek, öten vótunk, de a Giza azm mostohatestvérem vót énnekem.

Édesanyám Frigur Katalin. Apám Kovács Rupi Lajos. A Rupi -az Rudolf, ilyen "becenév". /megkülönböztető név/."

/Gy: gyerekei: Kis Rupi -Rudolf, a legidősebb, Zoli- a rekedt, Jolán - egyetlen lány, Gyulai, és egy kb.10-éves ?./Rekedtnek magyar lány a felesége, Kis Rupi volt felesége Piri, Boti lánya, aki ott-hagyta, mert egy magyar nővel él együtt. Jolán elvált, férje Keszthelyen, 1 gyerekük van, apjával lakott.+ ott még Gyuszi és a kicsi, szemben Rekedt és Kis Rupi/.

"Édesapám családja - Márénfalva, édesapámé Csiksomlyó, Csik megye, egymáshoz átjártak."

Rudolf
AK: Kovács Rupi ~~Kovács~~ vajda
Gy.i.: 1983. júl. 18.

Névviselés, válás

"Vót egy, aki /lány/ az anyja nevit viselte, mondjuk meghalt az apja a háborúban, aztán az anyja ippen állapotos volt. De mindenki az édesapja nevit viseli.

Ha a gyerekek meghal az anyja, akkor az apjához, ha nincs, akkor -ha mindkettő meghalt, akkor az első rokonya, tehát az apjának a testvérei vagy az anyjának a testvérei - kézbe kő hogy fogják. Az apja testvére a fontosabb." /rákérdezésre/.

Vajdaság

"Édesapám is, meg annak az apja is Romániában is, az volt. /öröklődik/.

Avatás régebben, a vajda szerepe - lakodalom.

"Összeültek a cigányság /csak férfiak/, öregek és fiatalok is, a nők ott voltak, de a férfiak döntöttek. Egy ilyen platzon leültek és elmondták, tehát kértek, hogy ki legyen a vajda. Többen kérték, akkor fölítették a kezüket, tehát egyetértettek abban, hogy ő lesz a vajda.

Fogadjunk szót neki, ő dönt mifelénk, mi fölöttünk, dönt azzal az indokkal, hogy ha verekedés, ha - abban az időben még az is megvolt, hogy a vajda adta össze a két ....., tehát ha látta, hogy a lány meg a gyerek szeretik egymást, akkor az apja, a lányé, vagy a gyerekek az apja látta, akkor szolt a vajdának, hogy ekkor és ekkor szeretnénk a lakodalom legyen, add össze. Tehát nem volt az, hogy elmenjenek paphoz, meg abban az időben tanács nem volt, úgyhogy paphoz nem mentek el., csak MO-n kezdték azt. Mikor MO-ra értek, akkor kezdték azt, hogy tanácshoz, meg a templomba megesküdni, mert itt már ezt látták."

"A vajda /apja/ kapott egy botot, egy nyakig érő bot, egy ezüst vas rajta. Szép kis ~~haj~~ bojt volt rajta/bojt/. Ahol megjelent, ott loo százalékig fogadták a szavát, nem vitatkoztak vele, pl. kocsmában, ~~z~~ verekedéseket megelőzni,..... Bojt volt a boton, meg ezüstmől egy ember, bajsza is volt.

Ahol megjelent, ugye, mert ők esküt tettek, hogy szót fogadnak, akármi volt, ha haláleset, ha vi~~g~~ság, verekedés, házasság, ha házasságtörés, ő föloldotta, össze is hozta.

Fölítették az esküt: Esküszöm, az édesanyámra, hogy mindenkor szót fogadok a vajdának, mindenbű,- hát ezek a szók voltak."

/Elmondja az eskü szövegét cigányul is/

A bal kéz jobb ujját fölítették és egyszerre mondták / a nők nem szabad vót esküdni - a férfiak 20 éves kortól, az volt a felnőtt. Vajda 30-35 éves kortól lehetett. Átvettem én is /apjától/:

Atadom a kedves fiamnak, ugyanugy fogadjatok szót neki, mind énnekem;!!! / elmondja cigányul is./

Keresztelőkeor a vajdának nem volt szerepe /rákérdezés/.

Lopás nem volt, de törvény volt rája, hogy nem szabad nyulni semmihez, inkább kérjete~~k~~, mer az nem törvénybe eső, de nem lopod el a másét. Egymásközti lopást szigoruan büntették."

AK: Kovács Rupi Rudolf, vajda
Gy.i.: 1983. júl. 18. Kszentjaka

A vajda hatásköre - lopás esetén

"Ha pl. ellopta a lánynak a kendőjét a gyerek, vagy a másik lány, akkor hozzája került. /vajdához/. Oda vitték elé. Akkor elmondta, hogy ha még egyszer az illetbe..., akkor apádat elzavarjuk erről a területről, /kiközösítik? / - ez az! Ez volt a büntetés.

Kisebb büntetések az voltak, hogy ha szemérmkedett a fiu a nővel /szemérmetlenkedett/, és nem engedte, akkor azor is oda került, és akkor erre is főhozták a figyelmet.- a vajda - hogy ne kerüljön még egyszer ilyen, mer akkor a másik gyerek nem tudja szeretni a nőt. / A szüzesség fontos volt? / - Nem. "

Házasság

"Ha mondjuk az apja akarja, akkor odaadja, ha nem, akkor nem. Az apja dönt. Ha aszongya, hogy odadom, akkor odadom.

Bárkivel összeállhotott, még az első unokatestvérivel is. Nem döntöttek arról, nem volt az, hogy a vajda abba kapaszkodott volna, hogy szerelemből kihez menjen férjhez. Csak az apának köllött beleegyezni. Az anya mindig arra hagyta, hogy a - férjemtől függ. Ha a férjem odaadja, akkor éljenek együtt, boldogul.

Házasságtörés: " Ugy büntették, hogy eha az volt, hogy a nő a férje mellett bajt követett el, akkor a gyerekek az apja elment a vajdához és elmondta, hogy a menyem ezt és ezt csinálta. Akkor behozta az asszonyt, nem azt a embert, és elmondta, hogy most mire marad övele, még most visszatérhez.- a gyerek miatt is, ha vót gyerek. Az vót a legtöbb, hogy visszatért a férjéhez.

Megszégyenítés: Az vót abban az időben, hogy a nő haját levágta a férje- ha férement, tetszik tudni, minthogy visszazavegye, akkor nem kérdezte meg a vajdát, akkor fogta és levágta a haját. Es mégis visszakerült, Ha nem akarja visszavenni, akkor vágja le a haját.

Ha 2, 3 gyereke van, akkor dönteni köll, hogy mondjuk a nagyobb fiu-gyerek az apjánál, a lánygyerek az anyjánál /maradjon/."

A vajda mai feladata

"Verekedés- akkor először lemegyek a telepre, megelőzőm az elsőt, hogy ne verekedjenek. Rájuk szólok és már be is mentek. A, nem mernek akkor verekedni. Ha nem fogad szót, akkor oda kő vágni, nem szabad, hogy kétszer szójak. Egyet szólok, ha nem fogad szót, akkor már teszem az én tehetségemet. No, most, ha nagy tömegverekedés van, akkor már arra is köll gondolnom, hogy - kérem a segítséget. Akkor rendőrt híveok, jegyzőkönyvezik,...mindenki a maga bőrit viszi a vásárra. Többször megyek mind vajda - képviselem a dógokat -bírósgon, pártbizottságon, tanácsnál.is.

/kérdésre/- a vajda családjának nincs nagyobb tekintélye. Ugyanugy vonatkozik az én gyerekemre is a törvény, mind a másikéra, csak annyival, hogy ha én leteszem és őneki adom át, akkor ő ugyanazt csinálja. / A vajdabot már nincs meg/. A fiajm-Kovács Rudolf - 30 éves., még nem adom át, de most már besegít nekem. Még én tudom /csinálni/. ~~Tudja~~ Tudja a dógokat. Nagyon sokat besegít."

AK: Kovács Rupi Rudolf, vajda
Gy.i.: 1983. júl. 18, Kszjakab

Halál-virrasztás

* Ha pl. meghal egy nő - nem köll összehívni a virrasztóba, csak a lakodalomba -, akkor fognak gyertyát, azon az éjjelen, ahány éjjel lesz, tehát mindig nem köll vinni gyertyát, meg hork se, az eljő éjjel 3, 1, 5 - páraflan- gyertyát köll vinni. Meg aki nagyon jól szerette, akkor visz egy korsó bort, v. két üveg bort, 3 üveggel. Odamennek, félkössöntik a halottat, köszöntése: - /cigányul is mondja/ = Az isten bocsássa meg a másik halottakkal együtt. Leülnek a földre, körbeülik,

vagy - a fej az ablaknál, a láb az ajtónál, a szoba közepin. De a sarokba /is lehet/, az ablaknál, a levegőnél, hogy nagyobb legyen a hely.

A halott, ha nem sajnálja a hozzátartozói, akkor rajtmarad az ágyon. Ha nem akarja, akkor hoznak be téblát, beviszik az aítót, a fej alá tesznek valamit - paplan, ami már nek köll, kabátot, rosszabb kabátokat is. Egy fehér lepedővel van leterítve, alatta is lepedő van, vőlül is. Az a ruha van rajta, ahiben meghalt.

Akkor rátesznek kettő pénzt a szemire, akkor a kezit becsukják így /összekulcsolják/, akkor pénzt raknak ide bele, a két /nagy/- lábujjára madzagot tesznek, bekötik a lábát, összekötik/ a két lábujjat/, s akkor mikor viszik el a halottat, akkor leszedik a pénzt, s ezt a rokonság, a család között elteszik - szerencsére. A madzagot is elteszik szerencsére.

Mondjuk valaki pénzt tesz be a ruhájába, de nem, inkább pénzt dobznak a gödörbe, mikor temetik. A ruháját, amit senki se akar viselni, vagy olyan ruhát, akit semki nem vett fel, mert akkor az is elmegy /magával viszi a H/.

Ilyenkor mondják: /cigányul is/ : A másvilágon is legyen pénze. Aki szerette se piát, akkor bedobnak azt is. Ételt nem. Akkor mikor eljönnek a temetőből, akkor egyenesen a kocsmába mennek, nem is szabad hazajönni!

Temetés

Vót olyan, hogy lehuzta magáról a ruhát, repegette a kendőt, a haját huzta, a 40-es évekbe vót, aká bele is ugrott, mondták, hogy: Jaj, itthagytál engem édesanyám, ... /cigányul is/ Akkor a többiek hozzászólnak: /cigányul/. Akkor fogják a nőt, / a férfit/ és elviszik a sirtól.

Akkor onnan elmennek a kocsmába.
A sirra virágot, koszorút.

Majd 6 hét után, akkor a hozzátartozója kimegy a H-hoz, viszi magával egy bádogot, hogy felismeri bármikor, van kereszt, de edényt, vagy valami tárgyat, hogy mindig fölismerje. Ha nem tud ő kimenni, kimegy a lánya, megmondja melyik sorba, hol, és mi a jel az édesapjának sirján.- bádog, szalag-piros színű, pénz-átfurni, vagy lyukas 20 filléresek, bele drótpöt fűztek, arról megismerte.

Kereszt van, föl van írva, hogy mi vót a neve, mikor született, mikor halt meg. /lánykori neve is/.

NA 2744-2010
Képrejzi adóttár

Ak: Kovács Rápi Rudolf, vajda
Gy.i.: 1983. júl. 18., Keszjakab

Tor

Akkor az az első /hazafelé jövet a temetőről/, hogy bemennek a kocsmába. Mikor a blindultak, akkor hátra nem szabad nézni a kocsmáig senkinek. Bemegy a kocsmába, akkor a hozzátartozóknak szabad csak kérni, az idegennek nem. Akkor itt lesz az első tor. Itt az EDOSZ-ba, tegnapelőtt volt a temetés. Ha 20-an vannak, akkor 20 pörköltet kérnek, 20 rántotthust, 20 l bort, ki sört szeret, sört, ki pálinkát, pálinkát. Oda nem mehet rokony, csak az idegenek /ill. nem ehet, ihat/. Rokonya: az 1. unikatestvére, a sógorasszonya, agybátyja, nagynénje, gyerekek - belső rokonság. A nagyobb család-amáro nipo.- és a családjuk is. Most ugye én vagyok Kovács, de már a Frigur, a Barcsa, vagy a Máté az már nem rokonyom, az már megihatja. Még ha evette is a lányt a csból, akkor sem tartozik ide. A gyerek anyja ha meghal, akkor a felesége rokonyai ihatnak, -mondjuk Frigur. A gyerek családja nem ehet, ihat. Amikor ettek, ittak, akkor úgy jöhetnek haza.. Mikor ettek, mondták: /cigányulis/ : Adta volna a jó Isten, hogy ne ilyen ügyben jöttünk össze, inkább egy lakodalomba mentünk volna, vagy egy keresztelésre mentünk volna. Akkor mondja a másiknak, hogy... koccintani nem szabad, hanem azt kell mondani, hogy /cigányul is/- :Az Isten tegye, bocsássa meg a másik H-al együtt. Akkor ahányszor iszik, mindig kiönt egy picit :Legyen a H-é /mondja/. Mikor van a virrasztás, akkor is mindig ki kell önteni. A toron eszne, kifizetik, eljönnek haza - az mind a H-ért, a H előtt, a H számára esznek. A rokon nem ehet, nem ihat, csak várja, hogy mindenki mondja cigányul, hogy: Ne busuljatok, nem cs k tirajtatok esik, mink is odajutunk.

Temetőbe mikor mennek, a hozzátartozó feketében van, a másik nem érdekes: szoknya, kötény, - apám idejében még szigorubb volt, miná most. Még rá is szóltam a multkor a Pillére, hogy csak a kendő volt fekete, az édesanyja meghalt, a szoknyája bordó volt, rászóltam, hogy evvel nem szép, hogy oda kimész a temetőbe, elviszik a híradat, hogy bordó szoknyában vagy és csak a kendő van fekete.

Kocsmából ha jönnek: elől idegen, rokonyok egyben jönnek hátul. Busul. De az idegeny is odamegy hátr, hogy vigasztalja, ha messziről jött, hogy: Bocsáss meg, el kell mennem, bár ne jöttem volna ilyen ügyben, bár egy lakodalomra hívhattál volna meg, vagy keresztelésre, ne adja az Isten, hogy többet ilyen fordulgon előtte /elő/. Akkor innen az utról már hazamennek, vagy megy, ki hova akar.

Hat hét után megin egy tor. Akkor már nem muszáj elmenni, akkor csak a rokonság megy el, vagy itthon. Akkor a főz, s most úgy hívják meg: Ha följön, de akkor ők is esznek. Külön is a üvüké, külön a loré. Töltött káposztát, sült hust, baromfit, hoznak tortát, régebben kalácsot, keltkalácsot. Cigány kenyér-punya- azt nem, az szégyen lett volna.

Ak: Kovács Rupí Rudolf, vajda
gy.i.: ml1983. jul. 18., Kszjakab

TGR

Tor

Külön vannak, ez a csoport itt van, az a csoport ott - de most nincsenek olyan sokan, mind a kocsmában meg a temetésen-
egy 8-na, 10-en, két-három órát vannak ott.

1 éve után ugyanaz, megint ugyanúgy, össze kell hívni, találkozni. Már föl szabadul a gyász, akkor már énekelhet mindenkinek, lehet vig nótát mondani, táncolni, már elmúlt a gyász.

Gyász

Szakállal gyászolnak a férfiak, hat hétig nem borotválkoznak, a nők egy évig - van amelyik tiszta feketében. A férfiak 6 hétig nem fésülködtek.

Aztán mi már Mo-n hoztunk olyat /törvényt/, hogy ~~nincs~~ minden két hétben borotválkozhatnak. Főzni, mosni, varrni szabad. Mi már Mo-n, itt születünk, mi már nem birtuk ki eztet, akkor hoztunk egy olyan határozatot - már úgy mondom, hogy minden két hétben megborotválkozhatnak. 1960. dec. 3-án, akkor halt meg a nagybátyám, / a feleségen nekem első unokatestvérem - és akkor hoztunk egy rendeletet a fiával, a Mátéval, hogy nem bírjuk ki ezt, Mo-n élünk, nem azért, hogy most már lenézzük magunkat, mert ez csunya. Szépnek szép a gyász, aki be tudja tartani. De mi nem tudjuk betartani, mert ugye bejárunk a városba, itt Mo-n nincs az már.

El is fogadták. Fölhívtam őket a telepen, lehívtam őket, bölintotak, egyetértettek velem / rákérdezésre/. Most már a fiatalság is oda jut, hogy lehet hogy 10-15, 20 év múlva ez se lesz már.

Halotti teríték

Amikor hazajöttek /a temetőből/, azon az éjjel, mikor hazajöttek a kocsmából, akkor fognak 1 tál ennivalót, akárki főzte, azt kiteszik oda az ablakba. Az jó, ha hozzányult, akkor szereti a családját. Utána kidobják, akár a kutyának. Mellette volt bor is egy kis pohárba, kenyeret is tesznek. Ugyanúgy 6 hétre és 1 ébre is. Azt mondjuk, hogy hozzányult./evett/.

Visszajáró halott

Félünk, de ~~1948~~ 1948 -óta mi azt mondjuk, hogy nem járnak ehaza ahalottak. Előtte hazajárt valóban, mert abban az időben megszűnt az a dolog. Már a nép, nem hittek, már itt művelődtek. Erdélyben még azt mondták, hogy hazaját. Valamilyik halott akkor jár haza, ahogy engedik. Tehát a Jó Isten ahogy engedi, hogy a földön milyen volt a viselkedése, a cselekménye, hogy tudott véttenyi, kinek tudott véttenyi. Ha nő volt, hogy dobott-e el gyereket, -tudatlanul, megcsalta-e a férjét, hogy ha még bűn van előtte, nem jöhet haza, ha a bűn lejárt, a Jó Isten akkor engedi haza. Akkor ha valakit megölt....

Ak: Kovács Rupí Rudolf, vajda
gy.i.: 1983. júl. 18, Keszjakab

Tulvilág-külső képzetek

Ha bűnös, akkor a főzőbe kerül, ott kitisztázza magát, aztán a Jó Isten elé, a Jó Isten megbocsát neki, és akkor már fölment a mennyekbe. A főző a pokolban van. Azt mondták, hogy a pokol is fönt van/!!!/. Ugy van csak/elkülönítve/ mint egy rossz ház a másiktól. Pokolban - van a Lucifer. Még a nagy-mamám is azt mondta.

A halott lelke fölmege a mennyországba, egy kis lahalei, a teste az a pokolba megy. No, most, a test, az egy bűnös. A lélek a mennyország kapu előtt van. No, most. Ez mindig be köll hogy menjen az Isten előtt. Tehát az Ur Isten előtt várja, hogy most milyen ember vót, bűnös-e vót, mendent le kő számónyi. A teste a pokolban van, azt elégetik. Ven ilyen nagy főző, az ördög viszi a testet és beledobja. -"mer itten ez aza enyim"- azt mondja. Ezt én csináltom ez az enyim".

A Jézus tett bále lelket, akkor ez az övé!" /eredetm./
Nem most, ha lemondja a bűnit, akkor azti is hallottam, hogy ha egy ember meghal, akkor azon a napon és azona a percen egy ember születik. Cigánygyerek-valahol kő szülessen.

Lelke fönt az Isten előtt, pokolban a teste. Mert az ördög-ha vlaki haldoklik, akkor a lábánál van az ördög. A halott észreveszi, csak nem tud beszélni. Elveszi a hangot, mutatni nem tud, csak elkövesedik a szem, és akkor már látja. Es akkor becsapja az ördög a halottat, úgy csapja be--- azért nem jó, hogy ha van egy beteg, és adok neki állandóan tablettát, meg vizet, mer akkor avval csapja be, hogy ugyan-avvá változik, mind ő, és akkor azt mondja neki a cigány-/cigányul mondja/ . - megissza/a vizet/, a hálál vizét issza meg.

Azt mondjuk, hogy mindjár meghal, adjunk neki egy kis vizet! - akkor avval csapja be.

Ha a lábánál látják, mert voltak valamikor ezek a tudós asszonyok, meg most is van, Alföldön van, a komaasszonyom is- Csökölyben lakik, az is tudós asszony, kiönti magának mindent, Az is mindent el tudja mondani. Ezek azok az oláh fajta, a fé bojások.

Abban az időben tudósokhoz is mentek az asszonyok, az apám, nagymamám abban az időben nagyon sokat adtak a szerencsére. Akkor el köllött mennyi jósasszonyhoz, vagy öntőasszonyhoz, - az kettő.

A javasasszony az, aki megmondja a nevit előre, már úgy isé szólitja, hogy Vilma, Mariska, én már tudom, milyen ügyben jöttél hozzám,

Milyen ügyben szoktak ilyen asszonyhoz menni?

Elmentek azzal, hogy nagyon hazajár a halott. Kopogott, zörgött edényekkel, vót, akinek meg is mutatkozott, de úgyhogy az arcát nem mutatja a halott. Megismerik. Vótak valamikor az ezek az öregasszonyok, hogy már meghallották, hogy jött a férje vagy az apja. Akkor elmentek, hogy ne járjon haza. Elmentek a tudóshoz.

Nagyon rosszul esinálta a halott, volt akinek meg is égett, úgy a kezit,-rátette. Jelt, nyomot hagyott.

Ak: Kovács Rupi Rudolf, vajda
gy. i.: 1983. júl. 18. Kszajakab

Visszajáró H -elhárítás

Akkor szoktunk olyat csinálni, hogy ha nagyon hazajár, akkor a ház négy sarkán a fokhagymát tettek, meg az ajóküszöböt fokhagymával +++-t, ajtószárfára, mert a halott és az Ördög is a fokhagymától távozik.

Elmentek a tudós asszonyhoz, és elvitték a fényképét a halott-nak, hogy állandóan ez hazajár, nincs nyugodalmunk, a gyerekek nem tudnak aludni, mert olyanokat csinál, -elmondja, hogy mit és akkor fogja a képit és a tudós asszony elmondja, hgy mit csináljanak, mit hozzanak neki, elhozzák azt a dögöt - mondjuk el kell menni a temetőbe és elhoznak egy kis hantot, és elhozzák. Es akkor ő többet nem tud már csinálni, többet nem jár haza..

xix No, most van még egy. Van ilyen mise. 6 hét után elmennek, szolgáltatnak egy misét, hogy ne járjon haza a halott.

21 napig jár haza. A pap megmondja, benn a bibliában van, a könyvben benn van, hogy 21 napig járjál haza és ne bántsá a családot.

De a halott akire haragszik, vagy haragudott a rokonságba, annak megjelenik. Van olyan, hogy 1 év után is hazajár. Vót ilyen tudatlan, hogy nem csinál misét, arra Gyitró /?/ felé ilyen tudatlanok voltak, az nagyon messze van, mind Somogy m. megy az utolsó határ, mondjuk Békés m., és nem csinálta eztet. Egy évi hazajárt a h. utána már nem.

Valamikor én is nagyon félttem a H-tól. Most már 20-22 éve annak, hogy éjjélkor is leszokunk menni a telepre, egyedül ott vagyok, sötét van, de most már nem /félek/.

Az Ördög a halóöklő előtt ördög alakban jelenik meg. Azt csak ő látja. Amikor a lábánál van, akkor még él. Rokonya alakjában, nem tud beszélni, elveszi a lelket, hogy ne tudjon beszélni. /cigányul is mondja/. Es mikor még már ott mutatkozik a fejénél - a javasasszony mondta - amikor a fejénél mutatkozik, akkor már meghal. Akkor elviszi a Halált testit. Ugy mondjuk, hogy viszi magával a földbe. A temetőbe így leskelődik, ott van a sirok mellett, és akkor tudja meg a halott is, hogy meghalt, mikor a pap így háromszor rádobja a szenteltvizet, Addig nem tudja a halott, hogy ő meghalt, csak mikor a pap rá elmondja az imádságot és rádobja a szenteltvizet.

Akkor az Ördög elkezd ugrálni, ürül, ott van a sirok mellett, figyel, nevet, röhög - ez valóban is így va, mesélték az öregek meg a tudós asszony is.

Vót ugy, hogy kiöntötte a tudós asszony mindent viaszból. Eh, aranyom, ha én magának megmondanám, hogy vót egy tudós asszony, az édesapám mondta 1930-ban, hogy volt egy literes üveg, abban bent volt az édesapja az édesapámnak, - aki meghalt. Előhozta az édesapámnak. /Megidézte a halott szellemét! / Azt mondja: "Itt az édesapja, megisméri?" - Jaj, hát ez az édesapám!" Bent volt az üvegben, rendes alakban. Fehér literes üvegben. Aszongya: -Tudja mit kér az édesapja? - a nővel beszélt az apámnak az édesapja. -Aszongya: azt kéri, hogy ezt a ruhát hozza el neki, vigye oda a temetőbe és ássa le neki, mert

Ak: Kovács Rupi Rudolf, v. d. a
gy. l.: 1983. júl. 18., Kszentjakab

Visszajáró H - Javassasszony

...mert ezt otthagytá kint. És meg is mondta, hogy milyen tuha volt. Esküszöm magának, a Jó Istenre. Es el is vitte, és többet nem éárt vissza!

De, 1948 óta a halott nem hár haza. Most már ugy köll gondolkodni, mind a fiatalság.

A halott sirjára enivalót nem tesznek.

Virrasztás

Külön a nők, külön a férfiak. Külön a rokon, az már feketében van. Akkor nem is köll szólni, az idegeneknek köll énekelni, olyan nótákat, ami hozzávaló, pl. -xcigányul a címét mondja. Mindig a rokony gyujtja meg a gyertyát. 1-1 az egyik és másik félire, és a 3. a lábánál. Ha elégett, akkor megin, hogy legyen gyertya /fény/ állandóan, mer akkor villany nem ég. Hogy világosságba legye a halott mindig, a másvilágon is világosabbba legyen.

Jordán folyó - tulvilágképzet

A bűnösségét a Jordán folyón keresztül köll, hogy menjen. Ott mondja el a bűnösségét, onnan viszik a főzőbe. Ha bűnös, akkor bűnös, ha megmarad, akkor mehet a Jó Isten elé. /Ha rajta marad a víz/, ha nem, akkor megy a pokolba. És mike odaér a mennyország kapujához, akkor kiderül, hogy bűnös volt- e, vagy nem. Megváltója van, azér dobnak bele pénzt /a sirba/, hogy legyen mivel megváltani.

/Ki váltja meg?/

Hát a szt. József meg a szent Péter ott vannak a kapu előtt, kulcsa van a kapuhoz, édesapám, meg a nagymamám így mondta el.

Virrasztó

Héggelig maradnak. Tovább nem tudnak virrasztani, csak két napig. Akkor a halottat elviszik, akkor megkérlik még, hogy ha holnap este eljőnnétek, akkor tartjuk a virrasztást, ha nem jöttök el, akkor nem tartjuk. Régen 3 napig, kivilágosadásig. Mi nem mesélünk, ezek a mások, ők meséltek. Önáruk viccet is meséltek.

/Eléneklí -1. dalt, amit virrasztóban szoktak énekelni-/
Magyarul is vót ez: MÉR máresz te Dévla /???/ - keserves nóta.

A temetőben csak az ő nótáját muzsikálják el, mondjuk hogy "Elmegyek, hogy boldog lehetsz...", ilyen magyar nótát zenészekkel.

Gy. helye és ideje:
Kaposzentjakab
"oláh" cigányok
1983. július 26.

AK: Rostás Máté
60 éves, r.k.

Gy: Szapu Magda

Erdélyből érkező családok a tlepre

1914-ben jöttek ide Székelyudvarhely, Máréfalváról:
Öreg Rostás Lajos -öregapám, a fia-Rostás Lajos, testvérei:
Domokos, János...-heten testvérek, ebből 3 nő, Frigur Kata-
lin, Erzsébet, Ida. Itt csak két család telepedett le - a
Kovács család és a Rostás család - Kaposváron. Az ittlévők
a 2 családhoz tartoznak.

5 fiuk az apjuk nevit, a lányok az anyjuk nevit viselik.
Az én lányaim az én nevemet már.
Az öregapám családja - a lányok voltak a Frigur nemzetség-
ezek nagy családból voltak. Az én öregapám apja, az valami-
kor vót Majlát.
Ezek Törökországból származtak. Cigányok /török cigányok/
az 1800-as években, nem tudom, milyen királyság volt akko-
riban. Már régen letelepedtek Székelyudvarhelyen.
Megtetszett nekik ez a terület Erdélyben, mert ugye MO-hoz
tartozott akkoriban. Hát vannak Törökországban most is magya-
rok.
Az épapámnak /déd?/ az apja-azok tudtak törökül.
Beljebb gyűttek, mer a bocskoros románok akkoriban, tetszik
tudni Ezek mind Ázsiából származtak, Örményországból, ahogy ta-
nultam is, onnét jöttek a magyarok is. Ők is így vándoroltak.
Az édesapám apja - meg a régi öregek mesélték, hogy ők még
örményeknek számították magukat. Örményország Ázsiából sza-
kadt le a Hugiadiak ideje alatt.

Cigány-nemzetség

MO-on olyan 10-12 cigány nemzetséget ismerek: orosz, szerb,
horvát, bseh, Franciából is, de inkább több van NSZK-ből-
istóriások, :fótozók, ringlisek, cukorkás, Ezek is kereske-
dők voltak. De a kupecek, mind horvát, jugoszláv, román-
nok közül kerültek ki.

A lovárok-ezek szerbek. Drezáre- ezek mind orosz cigányok,
ezek is kupecek, arannyal, meg ilyenfélével, ott sok az
aranytartalék. Csángó- Romániából jöttek, abból nincsen
sok, földmunkával foglalkoznak. Szegkoácscok- orosz cigányok,
mesteremberek, furókat, ekéket, kocsikerekeket, ilyesfélét.
Baranyában-tollas cigányok, azok is lovárok, de inkább
Jugoszláviából, tagultak az orosz cigányoktól.

Székelyföldről

Édesapám 1913-ban bevonult katonának, és ide helyezték a
Kontrás utcába. Ott volt a laktanya. A család 14-ben jött,
a menekülés alatt. Édesapám Egerben volt, a falu és a megye
megkérték és kiiskoláztották, mert az apám pap volt, cigány
pap, róm. kat. /!!!/ Ez pedig ilyen a Föld-Európán talán
heten vannak. Van egy pap Franciaországban, avval levelezünk
is, jön le Csatkúára, most szeptemberben a bucsura. Direkt a
mi nyelvünkön tart misét, három órás misét.

AK: Rostás Máté / a tinypetelep
legidősebb férfija/
gy.i.: 1983. jul.26. Keszjakab

Telepiek

A telepen- az én öregapám meg ezeknek az anyjuk/ Rupi, a vajdájé/
édestestvérek voltak. Rupi első unokatestvérem. Rupi apja az
édesanyám testvére volt. Rupi anyja meg édesapám szintén test-
vérek voltak.

Találkozási alkalmak

Virrasztás, lakodalom, kresztelő már nem, a családban tartották
meg.

Inkább így kocsmában találkoztak. Nekünk van sok Pesten/rokon/.
Az édesanyám szülei - azok voltak Gránosa, édesanyám apja.
Századoson lakott, Erdélben, azok között van hentes és mé-
száros, botos, rendőr, titkár is.

Pesten - ezek vannak miköztünk- 3,4. unokatestvér.
apám 1924-ben Budapesten volt, k1927-ig.. Székelyudvarhelyről
Kaposvárra jött katonának 1913, innétó kiment a frontra, -
Olaszországba is.

Rokonok Rákospalotán, Szt. Imrében,...

Ilyen is van köztünk - féltékeny volt, fogta magát, elment
már az ő szülei elvitték mondjuk Zalaegerszegre, ott letele-
pedtek. Laknak Oroszlánba, Pápán már nem. A legtöbb mind P
Pesten van meg Kaposváron.

Távoli rokonok értesítése

T találkoztak 1 évben 2x, Pesten /, vagy vásárokon, 6 hónapban,
sírta, egymásra ráborultak, elmondták mindenféle, ami történet.

Lakodalom+találkozás

14-15 éves korában már férjhez ment a lány. Oda sokszor nem
kellett a vajda. Megkérték, ittak, komák is voltak, stb.
Értesítették egymást, voltak vonatjárások.
Mondjuk szept. 8.-án /csatka/ bucsu/ kötöttek le egy dátumot,
itt és itt fogunk találkozni és meg lesz tarva a lakodalom.
Közösen állták, a két nász megegyezett - ha a lány apjának
nem volt annyi pénze. Bort öntöttek a fiatalok kezére - a
lovároknál.

Miköztünk egy öregegb- az ráadja az áldást, hogy egészségben és
ne maradjanak el, akkor maradjanak el, amikor a .....

Temetés - Beng

Ha valaki haldoklik, akkor a Beng akkor is megjelenik. Van
olyan, hogy álmában is megjelenik, kicsit megnyaggassa. Az
már kiválassza, hogy érdemes-e neki, vagy nem.

Lidésc

A, azt csak hagyni kő békén. Vót miköztünk - édesanyámnak
az apja- /?/, édesanyám terhes vót. Volt nekek egy ló,
egy szürke, 3 éves, az férje volt Gáncsa Rupi, Gránosa József és
elmentek Századosból Csikszeredára. Somolyóra mentek

Székely Múzeum
NA 2744-2010
Kézirat adomány

Lidérc

...mentek az ő testvéreihez. Szóval ő elment a sógorához. No, most, egy akkora erdőbe mentek keresztül, ~~egy akkora~~ a Hargita tetőn, hogy elkapta őket egy nagy eső, záporosó. Mikor az elkapta azokat, hát az a Lidérc nagy kapapba vót, pipa, nagy parázs vót rajta, mikor a ló észrevette, mer a ló észreveszi, kiszabadult az embernek a keziből. Csak egyet csinál, a kötőféket mindjárt kiveszi a keziből, ha mindjárt rákötí, akkor is viszi el, hát ugye egy 3 éves ló. Hát olyan esőt ~~kapapba~~ hagyott rájuk, aza Lidérc vót, a nyulak ott voltak az Öregasszony lábánál. A nyulak! Hát azok mik voltak, mind a Bengák. Direkt látta őket, ekkora kis szarvuk volt. És előjött a Luci Feri; Hát szerencséd, azt mondja, látom, hogy így vagy - emberi hangon - fogd emagadot és menjél tovább. Eljél, ameddig akarsz. Hozzad azt a gyereket egészséggel. Ez volt ez a Gránca Rupí Lajos - ez a Rupí, az folt a fia. Ezt a gyereket szülte meg. Alidérc - nagy ember volt, akkora, hogy a felhőt elérí. Kicsi is tud lenni. Hargitán fönt a tetőn - vót ez.

Óriások: nem emlékszik rá köztünk senki. Hallani hallottam, egyszer én ezt már kérdeztem Öregapámtól,

Öregapám beszélt: Egyszer volt, az angyon üvöltött az erdőben, járkált. Faluról jött, faluba ment, de erről nem tudott senki, nem tudták kísérelni, mert ha láttak ilyesfélét, összeszaladott mindnek a feje.

Elhárítás: Akkor csináltak tüzet, fokhagymát, sőt tettek a parázsra, úgyhogy a szellemeket el....

Viz szelleme

Van. Mondjuk ilyen forrásviznek. Vagy kutnak. Ha nem mondjuk neki: Jó estét, akkor ~~о́уни́хкү́ни́к~~ nem ad vizet. Ha mondja, /?/ visszamegy, és akkor olyan nyomást csinál, hogy az ember szíve elreped. Ha mondja, hogy jó estét, akkor rendes vizet ad. Akár patpakhhoz... Mikor jószág, nagy szarvas, vagy nyul, mer van nyul, hogy iszik vizet, lemegy a forráshoz, bal lábbal szépen letérdel. Tudják azok is a kötelességüket. A BENG - az is ájjatnak teteti magát.

Vizanya

Az alszik bent a kutban, vagy pedig a forrásban, ahol a 3 forrás összetalálkozik.

/Milyen alakban van jelen?/ Mindegy neki.

Alszik. Van ilyen, hogy 12 órakor délben, akkor elmegy a lányai-
val, a szépasszonyok - azok táncolnak, és öntenek bort, megki-
nálják a népet. Aki aztán iszik... /kezével int, hogy annak vé-
ge/.

AK: Rostás Máté

gy. i. 1983. júl. 26. Keszjakab

Szépasszonyok

A szépasszonyok a vizanya családja. Tulajdonképpen az a Luci Feri. Hát ő a király. Minden/nek/ változik. Az hal, kutya, macska, mindenfélének, ami csak meglétezik a világon, minden változik. /A gyűjtő kérdésére:/ Felesége a Boszorkány. Gyerekei a kisördögök, Az a Lucinak a fiai: Feri, Jancsi és Pista. Feri 9 éves, Jancsi 7, Pista 3. A Feri éppen annyi /ereje van/, ha mondja neki /Luci Feri/, hogy menj és intézd el, mert ezek nem tudják, akkor ez elintézi. Legerősebb az apjuk.

A vizanya, tulajdonképpen ő őrzi a vizet. Mintha van egy öregasszony, a háznál, és ő vigyáza aházra. Hát ő éppen úgy van, ő vigyázik a vízre. Az összes Európában a vizet, a hegyet, a vizet, a fát, ezeket mind ő táplálja. Ad neki csöcsöt, hogy táplálja a fákat, meg a köveket, mert úgy fejlődik a kő is, mind a fa.!!

Vizanya/???/ - ő mind /közben gondolkodott egy darabig/ - az a ... hogyan mondjam már - az szintén apokolban van, ő a házórző.

A kulcs nála van. Aki oda bemegy, onnan már ki nem jön. A halott énnét már ki nem tud jönni.

/Az erdőnek, fának van anyja?/ - Hát az az /a vizanya/. Ezek táplálják a hegyet meg a fákat. Ezek táplálják. Azért bent nedves a fa, mert a vizet ér. Ő ad neki csöcsöt, hogy nőnek a fák meg a kövek.!!

Ezt még a régi öregektől hallottam, de ezek /a fiatalok/ már nem tudják.

Az erdő anyja - Hát őt aztán nem látja senki, olyan aztán nincs. Mert varjúban, kánya, aztán mindenféleképpen van fönt a fán.

Azt nem látja senki. Ő meg kukucskál, hogy mi van. De viszont a bengák ott vannak körülötte. Aki bemegy arra a területre, hát az megadja nekik az áldását.

Szellemek

/a szellemek fönt vannak a levegőben?/ Azok fönt. A boszorkányok fönt sétálnak. Amikor van az a forgószél, hát akkor a Beng akkor vari meg a boszorkányt.

A bengék vannak fönt a levegőben is, földön is. Annak mind-egy, akárhol van. Ahol nem gondol /rá/ az ember, az ott van.

/Pirossapkás eltéríti az utasokat?/ Hát azaz, a beng, áldja meg... Az egyet puskázik, abból olyan egy katonatiszt lesz, vagy rendőr, vagy akárki, a legszebb/asszony/ a világon, olyan egy ember. Vagy nő, ha férfival találkozik, akkor a legszebb nő. Muto-gassa magát beki, elveszi neki a figyelmet. Azt csinál vele, amit akar. Sétáltassa a mezőkön, mire elunja, akkor megy haza.

Világkép

/Alattunk mi van?/ - Hát kell hogy legyen egy másik Európa! Ez a középső a mienk. /Kik laknak ott?/ Hát erről vitatkoztam még a pappal is, hogy ki van ott lent az a világ. Ha lenne egy föltámadás... /Az öregek mit mondtak?/

Világkép- Halálottak

Hát ezek a Mulék! A halottak. Tulajdonképpen az ott alattunk a pokol.

Föl csak az embernek a lelke megy. Most, ha meghal egy öreg néni, várandóban van egy asszony. Ez az öreg meghal, a lelke abba száll bele. Abba a kis megszületett gyerekebe.

Mi lesz a testtel? Hát ezt csak a Pista tudja megmondani.

A kis b~~en~~g. Hogy hagyott neki kegyelmet, vagy nem hagyott. Jár mindenfelé.

A lakásuk tulajdonképpen bent van a pokolban. /Alattunk?/ -Áh, a Luci Feri az legtöbbet fölön van a ... No, ennek fölöttese nincs. /Fönt a mennyországban?/ Fönt. Fölöttese a Jézus volt, de nem a Jézus, hanem még egy, az Ur Jézus. Ezek vitatkoztak.

Legendamonda

A Pilátus nem ítélte el Jézust, de musáj volt. A Feri azt mondta: Itéld el, ha nem akkor lefejezték volna a bengák. Volt énnekem egy könyv, az ilyen volt. /?/

Tulvilág

/A ~~ma~~ halott átmegy a Jordán folyón?/

Először még nem megy át a Jordán vizén, még az összes b~~ün~~ö~~s~~ket meg neki le kell számoljon, hogy mit cselekedett. Lopott, csalt, félrelépett, vagy asszonnyal, vagy emberrel, vagy emb r az asszonnyal. Mer addig szó sincsen, még a tisztítóvizen át nem ment, mert azon keresztül köll menni neki.

Ha azon átment, akkor átmegy csak a Jordán vizén.

Az a pénz, ami maradt neki a zsebibe, azt a pénzt viszi magával.

Ami van neki pénze az ujján meg a szemén, azt leveszik, és ugye van neki szerencséje. Meg azt a madzagot, ami meg van kötve neki a ujjá - a két lábujja.

Apénzt - viszi a másvilágra, vesz magának, amit akar.

Megváltani magát, ha van neki pénze.

/Kinél? - nagy rábeszélésre mondja:/ Tulajdonképpen van egy asztal. Megkérdezi - váltságdíja van? Ha nincs, visszaküldi még-egyszer. Es aki b~~ün~~ös, az b~~ün~~ös. Mert látták, hát a Beng ott van, a Pistam Kiteszi. Ó tisztálkodni akarja. Akkor azt ott elengedik.

Máskülönben babon, tűzön, ilyenén borotvákön, ezen köll neki sétálni. Most visszaküldik. Az megy, összeaptítja oszt megfőzi. Ennek - volt váltságdíja, azt kifizette. Pistának /3 éves beng/. Még a Jordán folyóm tul van /előtte fizet/. Akkor aztán szép-en megy át a padlón. Akkor van ottan egy nő, akkor szelence van neki a kezibe meg két kisgyerek. Es azok adják neki ./a szelencét?/ - arról tudja a Jancsi /7 éves/, hogy szabad. Aztán megy be. Ha férfi, akkor a nő adja neki, ha nő, akkor a férfi adja neki /a szelencét/. Az olyan, min~~de~~g egy szentírás/a szelence/. Az már mehet. Akkor van neki egy szobája. Mer mind el vannak osztályozva.

Mer aki b~~ün~~ös, mer 1930-ban beszélte nekem öregapám - hogy aki hibás, az bünt cselekedett. Mondjuk, ha nő, - hát már szégyenlem magam kifejezni - hogy terhes volt az asszony, vagy pedig eltetette saját maga, vagy pedig másikkal /a gyereket/, azt megfőzetik és neki kell néztet megenni. Mert az egy nagy b~~ün~~.

És ő, aki rá uszította, még a másik, annak is meg kell enni. Ha nem akarja, akkor csontokkal huzzák meg, meg véres szalaggal huzzák meg a száját.

Én láttam ilyen nőt, itt is van Kaposváron. A szája piros és fehér, mintha zabálós lenne neki a szája, az már vót, az már tetetett el családod. De olyan vicces, figyeltem a piaton, és aztán komoly lesz. Viccelni többet nem mer.

Ezt a vizanya teszi. Miért tette tönkre a családját, mért nem hozta a világra. És az a büntetése, hogy saját vérével kell hogy meghuzza a száját.

A vizanya is mindennek megjelenik. Ippen detto ugyanaz, mind a Beng, a nagy, a Luci Feri. Hát tulajdonképpen az neki a felesége.!!

Van vizapa, az egy és ugyanaz, az megy mindeffélé, mert viz által van mindenféle. Ha nem iszik az ember, meghal. Mert tulajdonképpen az embernek az vére olyan forró, mer evvel csillapítsa le az ember magát. Leapad az embernek az összes belsősze viz nélkül. Ugye kicsit ha szalad az ember, akkor már majdnem - nincsen szívdobogása.

Világkép

/A gy. összefoglalja: A világon a legnagyobb ur a Luci Feri. Annak a felesége a vizanya. Az egyszemélyben a vizapa is/ Az már nem csinálja magát /akkor/ királynak, hanem vizapának /a Luci Feri/. Az ~~elnt~~ lent él és fönt is él, őtöle magasabb nincs. Pozicio van neki.

Legendamonda

Mart Jézus Krisztus abban az időben tette próbára. Eccer csak előjött a szó, hogy játszottak. Mind a gyerekek-csináltak embeerformát. Azt mondja, ha már így van, mondd neki, hogy keljen föl! /Mondja Jézus/
Ránéz az ördög:- Nem tudom.

-Hát vigyázz akkor!

-Mér vigyázzok?

-Mert figyelj, hogy az föl fog kelni!

Ráfujt, fölkel. De az embernek a lelke a Zézusé. A teste, az mind halott. Alszik.

Hát-~~tu~~

Lélek

Hát tulajdonképpen az ember mikor alszik, akkor halott. A lelke ott van ám, mert van ugy, hogy egy csöpp viz csak leessen az embernek a lábára - már fölröppen:-Jéj, mi az? Hát ott van a lelke, csak kívül van / a testen/. Akkor pihen. Meg a sziy akkor pihen. Mert ha dolgozik, akkor fülvan hevitve.

Tulajdonképpen ez a Föld,- Európa /a világ/ -ez köztes. Ez nem keresztény. Itt volt mind görög-keletiek. Akkor voltak, amik náncsenek megkeresztelve, - a pogányság. Aztán volt köztük, aki dupla kereszt van.

Eredetmonda

Hát nem lehetne csak így

Ak: Rostás Máté
gy.i.: 1983.jul.26. Kszjakab

Eredetmonda

/A görög-keletiek dupla keresztjéből hogyan lett egy kereszt/
Hát nem lehetne csak így egy keresztet csinálni? Azt mondja a másik barátjának, a kántornak / a pap/. - De, lehet. Ne tegyék föl azt a dupla keresztet a templom tetejére, hanem csak így egyet, akkor lesz keresztény.

Cigaretta- dohány

Luci Ferinek ez méreg / a cigaretta/. Ez tönkre teszi az embert.!!

Mert ez, amit Luci Feri köpköd, ez a dohány. A Luci Feri találta föl.

Luci Ferinek van egy gyűrűje, egy piros gyűrűje. Az megmondja, hogy mi történeik a világba.

A vizapa - az a Luci Feri. az mindig nincs otthon, mert az ő uton van, nézi a világot. A Földé Európát. Ő bolyong mindenhol. Ugy csinálja a hullámokat, ugy csinál mindent. Akire aztán egyet gondol, megmozdítja és már bukfencöl a hajó. Elmerül.

A vizanya- hát ő is elmegy, mikor elmegy bogarászni ő is magának. Mikor elmegy járkalni. Akkor elmegy ezekkel a szép asszonyokkal, a bengáknak a feleségükkel, elmennek a bucsuba... Látni szép legényt, ő is még szebbnek teteti magát, csinálja. Tetszik tudni, a bucsuban nézik a legényeket. De az ugy megzavarja, hogy állandóan mind csak azután megy. Azt csinál vele, amit akar. Három beng, ő teteti magát mindennek, nő/nek/, amit akar, mindent csinálja.

A szépasszonyok - azok is járnak, a lefegőben vannak. Van, 12 órakor. No, most, ~~ma~~ ez megjelenhet váratlanul. Eszibe nincs az embernek. Valaminn gondoskodott /gondolkodott/, vagy a férje - a férjire, vagy a menyasszonyára - jövendőbelijére, eccer csak látja a fiatalember, hogy jön a menyasszonya. ~~É~~ Megjöttél? Összeesőkolgatja, ölelkeznek. megenged mindent. De azt ő nem tudja... annyira megzavarja, hogy képes ~~anyját~~, apját, anyját megölni. Hogy csak az legyen neki a felesége. Ugy megzavarja ez a szépasszony. Ez megtörténeik bármikor.

Mulék

Tulajdonképpen a halottak, a Mulék, ezek négy óráig szabadán nekik tartózkodni.

Háromnegyed 12-12-ig éjfélkor járhatnak a Mulék. Van olyan Mulé, aki büns, már nem mondom meg, hogy milyen, azt nem mondom meg.

Kirekedt lélek - az lehet vízben megfulladt, ha szándékosan agyonütötték, fölakasztották, golyó áletali ..szakadékba/esett/-pillanatok alatt is meghalt

Aztán van kirekedt lelek, hogy agyonütötték, és az jár. De menjünk tovább. ‡

Ak: Rastás Máté
gy.1.: 1983. júl.26. Keszjakab

Kirekedt lélek

Mentünk egyszer kocsival vásárba. Mikor megyünk, mit látunk! Egy kutya/?/ megy az ut szélén, de az előre megy. A lovak mentek, de ~~ak~~ ha az visszanez, akkor megállnak a lovak. Tulajdonképpen a ló, az beng. Egyik lába lóláb, a másik meg lika.

Evvel találkoztunk- kirekedt lélek. Csak áll és vár. Voltak velünk öregek, vettek sót, megy kenyeret, és így dobálták fele. Ez változott. Mindig változott. Eccer aztán lett fa/?/. De a lovak nem mentek, eltörték a rudat, visszafordultak. Hát mit vesznek észre, ott vannak azon a szent helyen, ahonnet elindultak.

-Hát mi van ember? Maga nem ment el?

-Hát, dehogynem, mentünk! H

Hajtotta a lovakat, és ugyanott voltak végig, ahonnet elindultak. Hát volt már virradkor /virradatkor/, fél öt lehetett.

-Hát - mondja, - időre ott leszünk, ott is voltak. Pontosan oda-értek. A beng vitte már, repitette. Senki nem látta. A kirekedt lélek! A kirekedt lélek, ez mind a Lüdörc volt.

Bf*

Bengák

No, most például, nekem van bengám. Evvel adom /egyik kezével mutat/ - evvel visszaveszem/ a másik kezével/.

No, most, van egy ember, ahogy kiejti a szót, a beng sugja neki: - Csapd meg! Csapd meg. Mindig rosszra biztatja. Ez van az embernek az eszibe. Ez az első.

Aztán vannak a szerencsére.

Hát szerencsére más nem, mind a boszorkányok.

Nem mindegyiknek, hanem aki már le akar mondani. Akkor a Pista azt mondja, már idős. Aki megy oda, annak. Mert addig nem bír meghalni az a boszorkány.

A boszorkány - az a bengáknak a feleségük. A szépasszonyok.

Ugyaneaz, csak így mondják.

Az teheti magát akárminek.

Az asszony alszik bent az ágyban, megy valaki, kergeti, megfogja a tnyukokat. Olyan csendbe megy! Eccer csak kimegy:-Mit keresöl te ott?

Ő már mindent tud. A ház körül, de a határban is, hogy ki megy lopni, azt is tudja.

Inkább rosszat csinál/ a gy. kérdésére/.

A szerencsére- aki meg akar már halni, van neki jó barátnéja, és nekem van ilyen szerencsére, azt mondja: - Neked adom, legyen a tiéd, add oda akárkinék.

Akkor meg elveszi, és akkor ő odaadja annak, akinek akarja. /Boszorkánynál van a bengá/.

Garabonciás

Van aztán a hársfakantár, azt a garabonciás fogja.

A garabonciás - egyszer, 1949-ben, a feleségemmel elment Kálmáncsiba /Kálmánca, Somogy m./ vásárra. Azt mondja nekem, hogy...

Vót egy ember. Láttam én az* embert, az két sor foga vót.

%
Garabonciás

De az nem eszik mást, krumplit, tejet, adudtejet, ilyesmit, gyümölcsöt. /Húst nem/.

Hát mit látok?- elkezd olvasni.

Ilyen náda, de vót ám ott egy idős ember és egy idős asszony, Az embernél volt egy kasza, mert akart készálni. Azt mondja:

-Hát, jó volna egy kis eső!

Hát ez vásár után volt, két órákor. Már vásár nem volt.

Ez volt 5 óra tájba, 6, nyáron.

Eccer csak mit látok! mitahallok, hogy valami zörrenés van, eleredt az eső.

És az az ember olvasott, kijött onnét egy kigyó. A vizből.

É már tudja, hogy hol lehet. Ez nagyon ritkán van. Ez itt MO-n, akibe van ilyen, se nagy felhőszakadás, ilyen köd és jég, meg vihar, tördeli a fákat. Akkor megy.

A vezérfelhőről megismerem. Az ahol van, ott fa nincsen.

Kiolvassa a vizből, rádobja a hársfakantárt és megy vele.

Erdélyben is volt.

Hát aztán, aki van, az összes tudomány, a Luci Ferinek az összes tudománya, abban a könyvben van. Ő is /Luci Feri/ abból tanulja.

A könyv ott van a kezibe/ a garabonciásnak/. Amilyenre akarja, olyanra változik.

Beng

Hát volt három testvér, 3-4 éve halt meg miköztünk Pesten.

Hát volt neki egy kis büne. Bevitték Kelenföldre, elvitték Hegyeshalomra, elkezdett inni. Mikor ivott, látta egy nyomozó. Olyan ruhába volt, hogy hát...bocskoros ruhába.

Fogja, aszongya, beviszi a rendőrségre. Tetszik tudni, hogy hogy van a rendőrségen- mindenfélét pakoljon ki!

Hívja a fogalmazót/, hogy vigyék le a pincébe. Betették a fogdába. Az összes cucca ott volt az asztalon. Hát ő /fogalmazó?/ bement, kiveszi a fiókot, hogy milyen papírok vannak itt, nézték az ügyet.

Eccer csak - emberi hangon: Ha nem engedtek el, meg fogsz halni! Az én gazdámot engedd el! - emberi hangon!

Nézi, nem lát senkit.

É Ki az, kié ez a csomag?

É Fogja ezt barátom, menjen Isten hirivel.

A rendőrség nem tudja fogva tartani.

Szerencse

És ha van egy öt águ lóhere, vagy hat, hét! Az a fölöttes kincs. Hiába van neki beng. Könyörög, sőt tanácsot kér! Kérem az utbaigazítást. Meg is mondja. / Az AK lánya: az az erősebb/.
a

AK: Rostás Máté
gy.i: 1983.jul.26.Kszentjakkab

%-Szerencse

Akkor elbeszéli neki, hogy mi van. -Nézd, ~~mi~~ testvér, te többet tudsz, legyen neked igazad, engedj nekem is élni!
Ezt mondja neki, akinek van beng.
De, csak a Pista. Mert a Jancsi, az már többet tud!
Akinek van Jancsi, az nem adja oda, el sem árulja.

Meg a háromágu buza! Háromágu buza, vagy kétágu árpa. Vagy öt águ buza.
Ezek akinek van, akkor egy kicsit többet tud. Ez az örtegasszony
öntőasszony, vagy boszorkány, ez tud vitatkozni a bengával.

Ez elejtette/ akié volt/ és ott megnő. Odamegy, egy tábla buzába, veszi a zsebkendőjét, betakarja. Azt senki el nem tudja venni, csak a Jó Isten meg maga. A kis beng nem tud ellene tenni semmit. Mondjuk, elmegy az asszonyhoz, aki tud önteni. Mondja:-Magának nem öntök, mer maga többet tud, mint én. Mert nincsen neki szava többet szólni. Evvel elutasítja.

Bengek

Van három hónapos - az semmi., hat hónapos, éves, három éves, 5 éves, hét éves, az komoly, héttől asszonya- mér nem fogadtál örökbe?

Aztán mire odamegy, hogy meghosszabbítsa, mert háromszor lehet hosszabbítani - ha még életbe van a gazdája. Mikor harmadszorá megy, asszonyai -Elégedjél meg, ami van neked. /Aki adja, az tudja meghosszabbítani/.

A heteshez /gazdájához/ már hat éves korában oda kell menni háromszor hosszabbítani. Meg köll kérni, háromszor köll kérni. /páratlan/.

Bengek átadása:

Adja rendesen így az ~~xxx~~ ablakon, vagy az asztalon.

-Mi az nénikém?

-Ah, a kis onokám odatette, -mondjuk - ez egy kisbaba.

Csak így csináll-e /marokba fogja/ már nincsen. Az tudja, hogy nála van.

No, most megpróbálok, hogy milyen szándékkal van. Ha jót mond, akkor köll segíteni rajta, ahogy éljen. Ezt gondolja az öregasszony.

Akkor- eha azt mondja, -csak évre - akkor erőszakolni nem lehet.

Hét évre háromszor lehet hosszabbítani.

~~Örökbe~~ ha kéri a hosszabbítást- az már be van tanítva.

Örökbe

/Egyszerre csak egyet kérhet?/ Egyet csak, hát hányot akar? Hármat? Háromról ám gondoskodni köll, hét-hét éveset. Mindenből először neki, ha elfeledkezik, akkor fölteszi ám a legközelebbi fára, -nézzék a csodát!

Aki adja, neki sok bengje van. De ilyen, csak Erdélyben van. Oket a bengák tanítsák. // Van még attól még erősebb.

Ak: Rostás Máté
gy.i.: 1983. jul.26. Keszjakab

A boszorkány fölismerése

Karácsony szent este, van egy ekkora / kb.40 cm-es/ dőszkája, vagy lécs, azon legyen három bütyök. Vasárnapi napon - három vasárnapot köll ráreszkérozni, de ugy üsse ki /a bütyköt/, mint egy stupli/egybe/.

Karácsony szent este elmegy a templomba. A harangláb alatt csak egy belenész- meglásson a boszorkányt. Egész 16 águ szarva van. Aztán valaki macska, kutya. Az 12 águ szarvu a legerősebb. A 16 szarvu tarssa nekik a misét /-a gyűlést. Tulajdonképpen hiszen a papnak is van beng.

Sőt- Erdélyben, akinek van felesége - ottan a görög-keletieknek feleségük van, akkor az kapja. Ha már van családja, az már akkor a falubelinek ad, lásson, hogy szegény, azt kiemeli.

A pap a legnagyobb / a gy. kérdésére/.

No, van egy hid-ez a megye. A hid válassza el a megyét.

Itt van az első hid, a vövekből feji ki a tejet. Aztat modnják, hogy leapadt a tehének a teje.

A boszorkány megy - menyét, egérnek, békának, elmegy az istállóba, szopja ~~azoknak~~ a tejet a tehéntől és abból aztán vére jön.

Aztán megöntetik a tehenet. De az már tudja / az öntőasszony/, az is ugyanaz..Aztán akkor:-Byüjjön máskor, vagy gyüjjön holnap! - nem akarja elárulni!

Vagy pedig az szélben jár. Egyet fordul, már ott is van.
-Te mit csináltál? Hagyd békibe!

Szegény asszony, sok gyereke van. Veszi csa egy vesszót, ráút /a tehénre/, még több tejet adott, mint azelőtt. Ilyenek a boszorkányok.

A pap a legerősebb. /a gy.kérdésére/-ó a főnök.

/Kinél lehet beng?/

Még egyszer hangsulyozom, van több! Erdélyben nem szabad ám megsérteni egy öregasszonyt, mert lehet, hogy fiatalnak tetéti magát, csinosnak... mondjuk, én nem voltam még abban a faluban, jön egy szép fiatal menyecska. Megtetszikpekem, és az az. Öregasszony!

No, most,

Megrontották azt a Bubót. Ekkora nagy kelés volt neki a lábán. Be volt kötve neki. Hiába tette rá azt a marhanyelvet, tetszik tudni mi az - az ut mentén nő, cigányul RR R GURVANS, azt össze kell törni, kis lisztel, kicsi só. A liszt meg a só azért van, mint mikor tudja a bengék hogy eltávolítják, azt veszi, ráteszi arra és kifakassza. És ha az nem jó, akkor vegyen a gyermeknek a szarából, bekeni.

És azt mondta ennek a Bubónak /ki?/: -Te, kend be a gyermeknek a szarával és vegyél le olyan kökényfát, tudja, olyan tüskés bozontos s vesszót és azt ott verjed. Elkezdi verni - de átment macska képibe. Egy olyan szép ember lett, mer asszony volt, ez rontást csinált neki, aze asszony, mert megharagudott rajta és eztet csinálta a boszorkány. Az a kelés azért lett rajta. No, most: - Te, asszony, te Bubó, minek vered a lábad? Elég fáj neked a lábad. Hát most nem fáj.

-Hát nézd meg,gyere! - Ah, csak megnézem! Hát, kérem, még

AK: Rostás Sándor
gy.i.: 1983. júl.26. Keszthely

%
hírmondónak sem lehetett látni, vót-e kelése a lábán.
Az az asszony csinálta, de ember nem láthatta.

Mondom, Karácsonykor, vagy Ujévkor, most a kettő közül nem tudom- éjjel kimegyek. Senki a világon nem jött. Olyan világos volt, jutcia világítás, még a ehangyát is meg lehetett látni az uton. Betonut, nemzetközi utve - Fenyéden.

---Ott nagyon sokan vannak, /boszorkányok/: Fenyéden, Márénfalva, Becelaka, Kevénfalva, Betlehem, Keszegfalva-ebben van a legerősebb. Meg Kékfalván két helyen van: Kisgalambfalva, Nagygalambfalva. De ezek nem olyan erősek- a bengek.

Megyek ki, senkit nem látok. Megyszer csak mit látok. Kányák köröznek. Ahogy eztet mondtam, istenem, mind a fókák pörögtek, eccer csak eltűntek. Megyek, mikor így elnézek~~k~~ így hátrafelé ballal így lépek hátra, - előttem mennek, annak a bírónak a fia /boszorkány/ meg ez a Buba. Ezek boszorkányok voltak.

Én is meghaphattam volna /a benget/.
Van egy pap, küldött nekem levelet, de nem lehetett elmenni. És az utolsó pillanatot - beszélt egy asszonnyal, mér nem jöttél el? Megadta volna a benget.

Ezek a cirkuszosok! - Azoknak van Beng!!!

Előszőr próbára teszik. A legerősebb a hét éves.
Ő már tudja - levegőn küldik - hogy hogyan bánik vele a gazdája. Hát ő is megy oda-vissza a gazdasszonyához, hogy:
-Jó sorom van, nincs semmi baj, mér nem hagyol, hogy maradjak.
Ugy beszél neki, mintha az anyja lenne. Hát igaz!

Ismeri ezeket a kányákat. Aki egyet ki tud keltetni a hóna alatt, akkor boldog ember lesz.
De aztán megféleljen ám a szavának!
Minden képiben jön ki a világra. Szárnya, bajsza, minden, kalapja. Ekkora, nézze -e. /mind a kisujja fele/.
A többi már az ő dolga. Ő tudja tovább.
Aztán van, amelyik mindjár kipróbálja. De ha elfeledkezik, akkor...

Aki kikelti /öregasszony?!/ - annál maradhat, csakhat avval nem lehet... -már nem mondom ki ezeket a szavakat ... /együtthálni/.

Halál

Kettő van. A Halál meg a Beng.
A Halál olyan, pap, apácák, meggyilkoltak, és ezek jönnek. Hát annak sok bűne van. Mer a pap is hazudik, pedig milliószor elmondja. Megy minden képibe. Mondjuk máma meg kell halni aza z illető, eszik valamit, kész. Abb aküll meghalni. /Hol lakik?/ Lent a halottakkal. Annak fölöttese nincsen.

Mi fölöttünk? Itt vannak még.

Hát most itten a levegőben vannak a bengák, boszorkányok, ezek mind. Mennek a kigyók, sárkányok, ilyesfélék, mikor van ilyen zivatar, az megy mindenfelé, az tönkretesz mindent. Afölött van a Sunto - a Jó Isten.

/A pokol hol van?/ - Fönt. /A mennyország is fönt van?/ - igen.

/A Jordán folyó hol van?/

Itt van a pokol, ott van a Jordán víz, ott van a Pista. Akinek pénze van, azt leteszi azasztalra. Akinek nincs, azt mutassa- vissza! Már tudja kívülről, egyik erre, másik arra. Ugy anók, ugy a gyerekek, minden. Pista kint van a Jordán vizen túl?/. A mennyország - az fönt van.

No, most akit temetnek, az csak mondja a pap- hat hétig, vagy meddig járhat szellem képiben haza. A pap tudja, De vissza nem jár a halott, csak a szellem.

Mielőtt meghalt, ahol született, oda megy a lelke. Galamb képibe, akármibe.

Mielőtt a pap nem mondja rá, hogy Ámen, az illető megy, amerre járt. Kérdezi a Halott /az illető/:-Kit temettek?

-Ezt és ezt temetik. Mert madár, vagy akármilyen képiben jön, amelyiket legjobban szerette, abban a képiben jön. De akkor tűzön, vizen jön keresztül.-Kit temettek? - Ezt és ezt. Akkor már beeresztik. Akkor tudja, hogy meghalt csak.

Hat hétig a földben van. Akkor leesik az orra, leesik mindenféle. Aztán akkor átmegy a pokolba - hat hétig. Aztán akkor le kell számolni mindent, hogy mit cselekedett. Lopott, agyonütött, minden. A bűnit el kell neki mondani.

A pokol - lent van/ a lánya mondja neki/. A lélek átmegy egy most született gyerekbe. ~~Mert~~ Mert olyan, mándé az ember hangja. Egyet kiabál, lehet hallani kilométerre. Mer a lélek, az vándorol.

/A Jordán vize hol van?/

A pokol fenekén van. Ott van egy kapu. Ott csak az, aki onnan átmegy- mert csak ott mehet át a halott nem tud kijönni a földből!!!!/ Ez a pokolban van.

No, aztán ösztályozzák, hogy ki hova megy. Átmegy a Jordán vizén, a tisztítóvizén. Ha átmegy, akkor megy a mennyországba. Akkor lesznek ilyen kis gyerekek ~~na~~ angyalok. Mert ugye az nem bűnös.

A bűnös - azt összeapritsák, a bengák megfőzik.

Nem fönt a mennyország meg a pokol - az nem igaz.

Akit eltemetnek, az bent van a pokolban, onnét ki nem jöhet. Amióta tudom az eszemet, ezt mondják nekem.

/A gyűjtő még egyszer végigkérdezi az adatokat/

Először, ugye bent van a pokolban. A Luci már tudja, a Pista, kinek van váltságdíja, azt leteszi az asztalra. Mert bűnös, mert gyilkolt - te arra mérsz! Azt majd tovább kiforgassák, hogy miáltal követte el, ki szedte rá erre, hogy csinálta. Ha nem nagy a bűn, megelélt, nem csinált többet, mert ~~akk~~ van három kérdés. Ha a három kérdésre meg tud felelni, ha kettőt meg tudja mondani, akkor is átengedik. /a kérdéseket nem mondja meg! De ha csak egyet, akkor visszaküldik.

Somogyi Károly Művelődési Központ
Művelődési Osztály

%
Aztat megetetik aszal, aki eltette /gyermekét eltevő anya/.
Akkor megy a Jordán vizébe. Most már tisztit.
Aki eltette/a gyereket/ azt megkinálják saját vérivel, hogy
igyon.
Aztán az kerül /aki átment a Jordán vizén/ a mennyországba.
Fölszáll a lelke. A teste - az nyugodtan a halottakkal marad.
Aki visszajár, az mind szellem képiben jár, onnan, a halottak-
tól.

Most olyan nincs, hogy hangya ne jöjjön ki. Mert mindennek
kijön. Mert ki vannak oktatva már. Mert küdi. Mondjuk
az a büntetése annak, ~~ha~~ aki nem birt átmenni a Jordán vizén,
és kifőzták - Te most elmész - próbára teszi a Pista.
Eztet, és eztet szedd rá, hozd el. El tudod hozni?

Hat hétre meghala a másik párja, vagy a szülők közül valaki.
Eztet a Pista mondja neki:-Menj, és beszéd rá, mert beteg lesz,
K Akkor ő megy. Az meghal. Maga helyett kell, hogy váltónak
elvigyen.

No, most. Van ez a Kisértet, a Lüdérc. Annak az, hogy aki
nagyobbat tud kiabálni, mint ő, akkor szent a békesség. Na-
gyobb a tüdeje. Nagyobbat tudott és vissza tudott felelni.

A Luci Feri, az mindent lát a gyűrűben.
A pokol fenekit, a mennyországot. A mennyországban nincs
hatása, ott nincsen joga.

Megengedte neki a Jézus Krisztus:- Te a halottat nem birtad
föltámasztani, te csak ~~maradj~~ maradj a pokolban.
Azt mondja neki a Luci: - Nekem az is jó.
-Hát akkor egyél hust abban! Azt csinálsz velük, amit akarsz.
Az embert a kórházban fölvágják, meghal.

/Mi az a három kérdés?/

Az nem, arra ne is kényszerítsen! A három kérdés olyan, hogy
arra kell vinni. Most mér vigyek halálba valakit! Mer a csalá-
dot kell.

De viszont ő i kér. Mondjuk akit a legjobban szeret. De időre
kér. OH. Előtte három nappal - már jön. No, mi van, elkészültél?
Ez a beng. Már viszik akárhogy is.

Viszont, ha megtette, mert lelket kér, az megy át a Jordán vizén.
Meg akit elfogad. Erős a szive, nem döbben meg a vér, mert ha
egyszer a vér megdöbbenik!!! - próbára teszik. Sötét szobában-
kigyók, békák vannak, nem fél.

Ha már lássák, hogy fél, akkor nem /nem kap ördögöt/.

Pl. a cirkuszban- a kigyóval, az mutatványra kapta /benget/. Mert
azt utánozni nem lehet.

Ugy a kártyáva. Ha van neki, elveszi az országhatárt, ha kell
neki pénz, amennyit akar. Ha fél, akkor nem.

Van történetesen az erdőben - az erdőben- nem jelölöm meg, hogy
hol - ott van két kutya. Farkas. De olyanok, mánd a sárkányok.
Azok ha beengedik, akkor jó. Ha ugatnka, akkor ne is próbálja
soha megkísérelni. Met a bűnös embert nem engedik be. És amit
az az asszony ad, az a beng./!!!!/

En láttam MO-n is sokat, az erdőben. Fölkeresték.
No, de hát, aztán olyat, amit ők akarnak. A különbnél
különbet és az erősebbeket. Ugyhogy utánozni nem tudják.

Sárkányok: Ilyen mocsaras... ahol nem jár senki, csak a madár.
Olyan helyen tartózkodnak. Halastavakban. De az ~~te~~ ott van
ám. Ott nől is föl. Csak a garabonciás tudja kihívni.
Az járja a világot. Annak is van tudománya.

Van három bent. Tetszett látni a cirkuszban. Galamb, a galamb-
ból lesz nyul, kacsá, minek akarja. Ez csak mutatvány, de
igaz. És sikerül, neki. Szerencsére. De nem tudja senki, hogy mi-
je van.

A Mulékmjárnak. Azokat küldi ám a beng. Azokat mind csak küldi.

A Kisértet, ez ugyanaz. Mekk a beng küldi. Csak aőra teszi át.
Mert ő mindennek változik a beng. Pap, hangya, aminek csak
létezik.

Miküztünk olyan is volt, hogy ilyen rontásban volt. Elment
a faluba, Udvarhelyre. Vszk Vett magának ennivalót.
Béka képibe volt a forrásnál / a beng? - Ittál vizet? Ha
hazamész, meghalsz.
Se tette, se vette, elment haza, meghalt. Feleséginek mondta,
elmondta, amit mondott neki a béka. Ez igaz. Erdélyben.

Erdőben sok tudomány van.

Hát ide ne menjünk el messzire, ide Zalába. Ott is olyanokat
mondanak, hogy az ember haja szála égnek áll. De ott a rendő-
rök figyelik. De aztána azt a rendőrt majd elkapja ő, az az-
tán nem szép halállal hal meg. Az olyan halállal hal meg, a-
milyenékő moéndja.
Hát van sok ilyesféle.

Hiába tudok, ha van hétágu buza, ilyen bokréta. Akinek az van,
a cirkusz nem tud elindulni. Őda megy a vezető, - Mit kér
betátom? Ő megadja. Sirva panaszkodik a gazdájának /a beng?/,
mert nem tud elindulni.

Gyász

Hat hétig - nem borotválkoznak, ez~~ek~~ ez régi hagyományos
szokás.

Ezt valamikor a törökök, zsidók - ezek mind eztet tartják.
Vannak egyes magyarok, akik tartják, hat hétig gyászolják.
Tulajdonképpen egy évig jogos a gyász. Van aki ~~se~~ örökké-
a fájdalmas. Ez az ő török muzulmán. Valamikor Szt. Dávid-
szakállas volt. Luci Feri szakállas volt.

/Ki jósol életet? Erdő anyja, manó?/ Hát ezek azok! Minden-
re képes. A Luci Feri. Mindenre képes.

Hát történetesen van ez az idomítás. Akinek van pénze, a tigris a legveszélyesebb, az oroszlan is - az a nő, aká odamegy, hát mér van neki az a beng? - a korbács csattog, mer a beng olyat vág oda, meg kell hajolni neki. Ohyan nincs.

Volt miköztünk egy ember, Rupinak hívták, itt lötték agyon Barcson. De máskülönbén nem halt volna meg! Egy ilyen sörétes puskával löttek rája.

Ennek volt egy zöld kabapja. Gyerekei is voltak. Fia volt. Holdvilág mikor volt, olyan volt, hogy a királyon nem volt olyan ruha. De az ing- az a Pistának az inge. volt.

Ahhoz nem tudott hozzátérni loo ember.

Az akinek van az /ing/, meg a kalap, az mondhatja:

-Köd utánam, fényesség elöttem, és mese nincs.

Az volt az én apámnak a jóbarátja. Akkor ók 19-ben csempésztek az érut Zágrábból ide Kváraa. Mindent hoztak, sikerült. Legjobb barátja volt. De az ór helelött. Mondta neki, vigyák el Zágrádból a kórházból. Nem vitték, meghalt.

Elötte való órákban a fáról leszakított egy szilvát, bekapta. Elöször köllött volna, hogy neki adja /bengának/. Azt mondta:

- háromszor; - Ne felejtésd el, szilvától lesz neked a halálod!

Elfelejtette! Még azt is mondta apám, hogy milyen volt, sár-ga szilva. Levett egy szemet, bekapta, nem kellett volna.

Az az első! Mindent eddig megessinált 20 vagy 25 éven keresztül, és abból, a szilvából lett neki a halála. És a felesége tudott a dologról. Maradt neki 4 lánya, 1 fia.

Akkor volt Imegin egy, nagybátyám, az vette meg az Ugró Gá-bortól a /füldet/. % három testvér volt. Az a 15 ezer hold föld. Volt erdőség, minden.

Annak anyija volt, mind innét Budapestig. A Rókus kórházban halt meg, mert tüdőgyék - Bajos volt már azelőtt is. Meghalt. Székelyudvarhely-Márénfalva, amerre ment a vonat, dupla koporsóban - előtte már szóltak a harangok. Kripta-helységet csináltak. 13 éves volt, mikor édesapám született, apámnak az apja meg volt 45 éves.

Eccer csak mit lát, mikor virrasztottak! Meggyulladt a szemfödél. Az ugy szabadult meg.

Aki észre veszi, elöltése a szemfödelet, mer erről nem tudott senki, csak ó. Akkor tudott elmenni. Ez volt az átok. Abba is halt meg.

/Télen szokott esténként a lányoknak mesélni-napnyugtakov/
Virrasztáson nincs mese, a lovároknál sincs, csak a beásoknál. Elbeszélgetnek csak ugy, hogy hol járt, merre volt, ki milyen származásuak, ki volt a rokonya, meg ilyen.

Ida néni: Nálunk csak énekelnek igen keserves nótákat.

Ugye a gyerekkorából ismerik egymást az öregek. A komák- a hozzátartozók. A testvér már nem nagyon. Reggelig - 2-3 nap, amig nem temetik el.

Ida néni: -Most is ugyanugy temetnek. Tort nem csinálnak, hivatnak 5-6 magyar embert, és vesznek neki amit szeret.

Valamikor ez nagyban volt. Nagyobb volt, mind a lakodalom. Akkor mindenki, ott nem volt haragos.

Ida néni: - Csak Pesten tartásuk meg most is, ilyen nagy tül-
telékké ~~va~~ csavarva. Ilyen nagyok. /mutatja/ Sült húst, rán-
tott húst. Kiteszik az udvarba. Ott asztalokat tesznek.
És akkor ráteszik azt az ételeket. Külön van az ő számukra
/rokonok számára/.

Tányért ennek az apja is tett ki/férjére mutat/ apjának.
Egy tül-
teléket, egy darab húst, egy kalácsot, vizet. Amikor
meghalt.

RM- amit szokott enni az illető, a kevénc ételét.
Azt mondják, hogy evett belőle.

Ida néni: - Mikor azelőtt 30-40 éve, akkor nézték, hogy meg
van csipkedve az az enni való. :-Jaj, evett belőle, jaj, mit
csináljak! Evett belőle, már nem tettek többet.

RM- Aztán kidobják.

/Mit tettek a sirra?/

Ida néni: rongyot tettek.

RM: a pénzt, amit tettek a szemire. Volt olyan, amelyik rátet-
te a szemire. Kilyukasztotta és rátette, de

Ida néni: -Inkább tették szerencsére, akkor jobban árult.

/A sirokat mivel jelölték meg?/

Valami rongyot tesznek rá, kis madzagot. Vót köztünk, hogy
nem tudott írni, olvasni. Hiába, kereste, meg is kérdezte.

Ida néni: Én is, mikor kimentem az én anyámhoz, apámhoz,
egyben vannak szegények, soha nem találtam.

RM: Most se találja meg.

Ida néni: Pedig vittem drága koszorút. Nem volt jel. Nem törőd-
tek vele, mindig csak hallottak - napkor.

Jelek: RM:- Pl. virágot, az illető már tudta, hogy milyen.

Gyász:

Hat hétig nem borotválkozott /régén/ se nem nyiratkozott.
Volt, amelyik ~~ne~~ és mosakodott. Tudja. Csak a szemet ki-
törölte, így, aztán ment a kocsmába. A lányok kivesszik be-
lőle / a hajukból/ a szalagot.

Eor: Amit szeretett, amit szokott ő fogyasztani, az volt.
Ha láttak szegényeket, behívták, terítették asztalra-sőt,
bort, pálinkát. Mit akart.

Vajdaság

Mindenki saját családjának volt. Volt egy, mondjuk kettő. Első
unikatestvérek. Megbecsülték. Egy időnek meg kellett adni a
hiszteleket, becsületet. "Gyere bátyám, kérek, most gyere"/
/Mósi: A csfó, az tett igazságot./

Az orosz cigányoknál volt vajda. Most is Csatkán-egy nagyon
híres budujáróhely. Szept. 8-án. Enekelnek, tele az ujjai
gyűrűvel, még a hüvelykujja is. Minden megyéből mennek.
Erdélyben az idősek, egy idős ember. Nincs vajda.

A gy. helye és ideje:
Kaposvár, 1983. aug.5.

Gy: Szapu Magda

AK: Mócsi József, 1932., r.k.
Rostás Máté "sofőre", gyerek-
kori barátok, szomszédok voltak.

Vallás

Vallásosnak mondják magukat, de templomba csak nagyon ritkán mennek. Egy Csatka, a bucsura, amikor is összejön a cigány társaság szina-java, országosan. Ott aztán van minden. Gyűlés, beszélnek egymással, ott ismerik mind egymást-hogy hogyan, azt nem tudom.

Van kolompár, orosz c., vásáros cigány.
Botiék orosz cigánynak tartják magukat.

Ha egy faluba beérünk, kereskednek, eladnak, egy kereszt-nél - ott keresztet vetnek, háromszor meghajolnak, mind a görög-keletiek, vagy letérdelnek, aztán elkezdnek járni, megy a nagy alkudozás.

Szerencsétlenség

De ha egy macska elszalad előttük, akkor aztán kezdődik az átkozódás, magyarul is, cigányul is. Ha szidják, inkább magyarul, de nem az isten nevét emlegetik.

"Mér pont most kellett nekik átfutni!"

De ha a következőben, 200 m-re arrébb visszafelé fut egy,
-"No, -aszongya, mégis csak van isten, megsegített bennünket, szerencsénk lesz."

Eccer nem mennek tovább, ha menyétasszony fut át az uton előttük. Akkor visszafordul Józsi bácsi / az AK!/, mindegy, hogy hol van, a pénzt megkapja: -Köszönjük, mára befejeztük!" Már messziről megismerik.

Ha el van ütve egy macska, ki köll kerülni, mer máskülönben...

Halottas kocis- szerencsétlenség

Multkor mentem a Botival Pestese, aztán ment előttem az a hullaszállító fekete kocsi. Az ment a jobb sávon, észre-vette: - Ki a bal sávra azonnal!

Kifordulok, mondom-Miér? - Halottas kocsi! - De megbüntetnek!
Aszongya: -Nem számít. Hála Isten! - ő kifizeti.

Volt ugy, hogy a lányokkal jöttünk, aztán ilyen ravatalos kocsi ment el előttünk, nos keresztülmentünk annak a nyomán - a kocsi nyomán. Szidtak, átkoztak engem.
-No, jó, -aszongyák- nem baj, lassan menjen, meg köll tudni, hogy ki vót. Nő, vagy férfi.

Mondom:-Férfi volt, aki fölakszatotta magát.

-Kkor nem baj, mehetünk tovább, szerencsénk lesz, ha férfi és öngyilkos volt. Móg kéne szörözni azt a kötelet. Már az akasztott ember kötele - az szerencse. Ha nő lett volna, akkor lett volna szerencsétlenség.

Vallás

Mu, a gyereket mögkeresztelik, de többet ők templomba nem mennek. Esküvőt se tartják a templomba. Elmennek Karácsonykor, Husvétkor, Kisboldogasszonykor- de akkor Csatkára. Halottak Napján- akkor a temetőbe kimennek, mégha villám vagy balták csapkodnának, vagy ménkő, akkor is kimennek. Oda elmennek. Volt olyan, hogy öreg, még gyalog is ~~is~~ elmentek loo-km-t. Ez őneki szent.

Pénzteken és hétfőn nem árulnak, mert ez szőrenciaetlen nap. Nem is mennek sehova!

Temetés

Most voltam, most éppen úgy, mint nálunk, magyaroknál. Csak annyiból, hogy ők ~~is~~ isznak előtte - virrasztáson. Most - azelőtt 3 nap - ugye három hétig volt ez a szerencsétlen bent a kórházban, boncolták, hát 3 hétig ettek, ittak, tartották a tort. De vitték, amit megesznek. Sőt, annyit vittek, hogy maradt is. Amig el nem temették.

Lakodalom

Aug. 20-án cigány lakodalom, mind a két unokája férjhez megy, ~~is~~ 5-6 -száz vendég lesz Bpesten, én viszem kettőt kell fordulni velük, mind a szentpáli macskának a rétéssel, hogy el tudjam vinni.

De mivel az unokája őneki, őnáluk az öregek ülnek az első helyen. A násza - loo ezer Ft-t tett félre az esküvőre, ha nem elég, tesz hozzá, annyi kell.

Igy mondja előre Boti, hogy ott 20 ezer Ft-nál kevesebbet a táncba nem tesznek. 1-1 vendég- mert azt lenézik. Ott amit az első bead- Boti lesz az első - azt dobja be a többi. Ezt reggel táncolják, amikor már "fől van kontyolva" tehát már elvesztette a szüzességét. Mikor már asszony. Met addig nem menyecske, amig lány. Nem számít, hogy esküdött vagy nem esküdött, amelyik már fölt férfival, az asszony. Az már menyecske, ha van férje, ha nincs. A szüzesség, az nem fontos.

A vallás nem érdekli őket különösebben, de a falu szélén vagy a temetőben a három kereszt az megvan/ 3x vetnek keresztet/.

Ruha

Cigány himzés - szinesebben is, meg nem virágok, hanem tollak. Nekik van varrt kendők. Mindegyik lánynak van legalább loo-láo db kelengyében. Aztán különböző színűek. Anélkül a ~~is~~ lány nem is cigánylány. Nekik ruhájuk van, lerakott ruhájuk, ez a rakott, ez a fodros ruha. Be is öltöznek.

Szin: Amig lány, pl. a Zsuzsánok, addig egész világos, bordótól a piros, a fehérig, minden szín, de virág van.

Az asszony - a Piri meg a Kati- nekik egy árnyalattal már sötétebb a ruhájuk. És amikor a gyerekek már 16 éves elmúlik, akkor kezdődik-mind a maminak - az a - nem fekete, de sötétebb tónusu, de virágus. A feketét nem szeretik.

Gyász

A férfiak nem borotválkoznak, régen az asszonyok nem mosakodtak. De most már nem áll fönt, ha kedves halott, áll fönt.

Temetés

Nem voltak zenészek /?/, ez nem zenész-familia. Azt éneklük, amit a kántor énekel. Borral meglocsolják a sirt, amikor el van hantolva és amikor a koszorú rá vannak rakva. Maga a férj, borral. Pénzt, ilyeamit - azt ő dobna bele.

Egy érdekes, amit irigyelek tőlük. Nem tudom, hogy a két öregget figyelte-e. Ezek még úgy szeretik most is egymást, 40 év után, mintha tegnap esküdtek volna meg! Ha a mami könnyezik, az öreg sír vele együtt. Mindenütt a papa a fej. Tehát vásáron, meg minden az megy. De, ónáluk, amit a mama mond, az Ida néni, az a szent. Szót is fogadnak. Haza dolgozik a két lány, az a mamának adják oda. Utána az anya odaadja a férjének.

Bár a mi gyerekeink lennének ilyen tisztelettel, mind azok. Tegyük föl, hogy ma édesanyjakkal visszük a tanárhoz/orvos/injekcióra és ötre meg kell érkezni. Háromkor azt mondja SPirike: "Lányok, még ezt a három házat meg - járjátok, órátokat van mindegyőjtőknek. Piri a legfiatalabb, ő szakadt ki utoljára az anyjától, ő neki kell gondoskodni legjobban az anyjáról. Még ha akárhogy is van a lányok is-énekelnek, akkor azt mondja a Piri: -Fél három, lányok úgy csináljátok, hogy kegyesőbb fél 4-kor el köl indulni. Szépen beszélnek egymással. :-Kati, terád is vonatkozik", mert az szeret bemenni a kocsmába, de azt kiimádkozni nem lehet. De ha szól neki: -Kati, tudod, hogy anyánkat vinni kell a Józsi bácsinak a tanárhoz! - ha félíg van az üvegje, még akkor is otthagyja, pedig tud inni, két ládával egy ülő helyibe, és nem látszik meg rajta, belül a kocsi. -Indulhatunk, lányok!

Hazaérünk, kipakolnak szépen, nekiállnak, a kocsit kipucolják, hogy az anyjuk ne olyan kocsi üljön, hogy a csikk, meg mindegy el van dobálva. Pedig dohányzik. Akkor is. Söprű, vizes ruhával kitörlik, stb.

Ugye, mindig az öreg ül elő. Itt is a tekintély, Ónáluk szokás, hogy a férfi megy elől, az asszony mindig hátul. De Ida néni beteg, az más. Az öreg Boti művelt családból származik, otthon tartják, de tanárnál udvarias.

Jenő, mivel ő férfi-gyerek, az apa után - úgy pattannak neki, mintha azt az édesapja mondaná. A Jenő hallgat az anyjára. Már 15-20 éve egy helyen dolgozik, a Vizműveknél, sokminden megragadt. Most elvégezte az iskolát is, most végezte a 8 általánost, és ő neki van egy kis műveltsége.

Somogyi Múzeum
NA 2744-2010
Művelődési és Sportügyi Hivatal

AK: ~~Rozsa~~
Mozsi József
gy.i.: 1983. aug.5. Kvár

Mivel ő az egyedüli férfi az apja után, öneki már van szava. De mégis az öreg Boti amit mond, mégis csak úgy kell neki lenni. Hiába mondja neki a mami is, hogy még ne menj el Pestre /Botinak/, mert még nem jött annyi pénz össze, de ha akar menné, megy.

Étkezés

Idegent nem hívnak meg. A ház az idén épült, de csak engem hívtak meg, mert én vittem őket ide-oda, amoda... a kőműveseket sem. De nem moadják, kétszer, hogy jöjjön enni- egyszer hívnak, hogy menjek, ha valaki nem megy, többet nem. Aszongyák, hogy amit adnak, ők szívesen adják, de megköszönni se kell, mer aér haragusznak, ha megköszönni náluk valaki az ennivalót. "Ha egyszer adtak, akkor minek köszönni!" Azóta /vért adótt a maminak/ aztán rendszresen ott eszeccsaládtagként. Sőt, nekem meg a Botinak az asztalnál terítetek. Tesznek fel rendes terítőt, ők általában csak kanalat használnak, de ha vendég van, annak villa, kés, minden. A férfiaknak megterítetek az asztalhoz. A nők- akkor nem esznek. Utána esznek, de nem az asztalnál, leülnek törökülésbe és úgy esznek.-tányérból. Tenyerükbe veszika tányéért, de egy határon, úgy körbeülnek-egyszerre.

Egy van nekik, ami szetn, a gyerek. Amikor kér, ott a kislány, a Vilma, az az első. Annak mindent. Az még a férfiaknál is előrébb való, a gyerek. Borzasztóan szeretik a gyereket. Boti- ő mindig az asztalnál eszik. A Jenő-csak akkor, ha nincs vendég. Ha vendég van, akkor külön leül, székre, vagy hokedlira, onnan eszik. Ha idegen van, akkor se. De ha csak ketten az apjával vannak, akkor ő is az asztalnál eszik.

Ilyen vendégjog van önáluk. De csak akit meghívnak. Mehet oda aztán bárki. Ha esznek és azt nem mondják valakinek, hogy, no, most egyél, addig aztán - az nem kedves vendég- annyira, -önáluk akit megkínálnak, az nagy tiszteletnek számít. Mer azelőtt már nincs is titka.

Én ott születtem kint, azon a sészen. Együtt jártam velük iskolába. Az egész cigánytleppel jó barátságba vagyok. Már apám is. Nézeze, velem közvetlenek, jobban, mind mással, de azelőtt enni nem hívtak.

Mikor gyerek voltam, akkor sokszor ettem velük, -ugy törökülésben.

Még ismertem az apját is. Ő abszolút nem volt vallásos, pedig tanult, pap volt, máskükbömben - piarista volt, Művelt ember volt, katonatiszt, százados. A Horthy -rendszer előtt is. Hát ide figyeljen! A Botinak a dédapja, ilyen bojár-orosz cigány volt, Gazdagok voltak, káválttságuk volt. A fia-az Krakkóban járta ezt a papi iskolát. A Boti dédapja görögkeleti volt.

Ezek sose laktak putriban, ez a fajta az örmény cigány, amit ők mondanak. Ezek sátorban laktak, de nem egy, hogy vándoroltak./?/

A Rupiák, ugyanolyan típus-fajta, csak ott valami beszárma-zott, mert az apja ilyen muzikus cigány volt anaakidején./?/

Őnáluk /Rupi és Boti között/ olyan baj van, hogy - itt a Pirinek vagy a Katinak a házasságára gondolok... Ugye az öreg Botinak a nagybátyjának a fiának a gyereke vette el a Katit. Hát a Pirinek- az öreg Boti meg a Rupinak az apja-testvérek. Pl. nekem van egy nővérem, annak születik egy lány és az én fiam elveszi. / Az öreg Rupi felesége a Boti testvére. Katinál is testvérség van. A kis Vilma egy talpraesett lány/ Kis Rupi és Piri gyereke/. Katinak van négy gyereke, egy, amelyik normális. Ott van egy 16 éves lány és nyugdíjat kap - nem egészen normális. Szinte mind a telepen rokon /Csomá is testvére/.

Rupi apja és Boti családja a fő. Rupinak él több testvére, pl. a Kalamóla, a Ljos, garabonciás-nagyhangu.

A gyerekeket szeretik, mindegy hogy ki fia borja. Aki ott van, kap enni. A Boti apja ült akkor az asztalnál. Volt asztaluk. Boti-eléggé művelt. De a Boti felesége, az ilyen egyszerű cigányasszony volt, se írni, se olvasni nem tudott. Ida néni testvérei is itt vannak. Ugyanaz a fajta- orosz c., csak másik helyről - Sdvarhely. Ők nem rokoni kapcsolatból kerültek össze.

/Az apa vagy az anya hiedelem-anyaga él tovább a családban?/
Az apuké!!!

Tekintély

A lányok fehérneműjét férfi a családból soha nem látta!
Pl. Kinevettek engem, mikor én megvettem feleségemnek a vattát. Elszégyölték magukat. Őnáluk se a férjük, se a Jenő, se az apjuk - nem is tudhatja, hogy mikor van őnekik a bajok.

A nők mindig külön esznek. Kivétel az Ida mama, őt ajnározzák, a Jenő is:- "Egyél anyám!"
Sokfelé jártam a világban, de hogy finoman főznek, az biztos!

Ételek

Mindent főznek az égvilágon. Pl. a savanyu káposztát- a husos káposztát - paprika nincs benne, szinte sárga, tudn i- illik tojással habarják fölma rántást, és ugy csinálják, habarják be. Most ettem életemben először- kb. 3 hónapja.
Nem dög-husból. Sőt, ami az uton baromfi elhullik, azt kidobják.

Az oláh cigányok-a beások, ők megették, még most is.

Ők /Botiék/ tartották magukat a cigány fajtához, ők gazda-gok, tehát valakik voltak. Keréskedőknek hívják magukat.

Ugy hallomásból tudom, hogy pl. az Ida mama, ő bagyuba kötötte az egész telepet. Az elment árulni, az üzes "zacskóval" jött mindig vissza, teli pénzzel. Meg egy két éve, amikor járt - mert azóta nem jár, volt úgy, hogy 19-20 ezer Ft-al tért haza. Annyira tudott árulni és annyira ismerték is.

Hozzá nem nyulnak máséhoz - csak értük merás tűzbe az ujjamat. Tudja, hogy honnét tudom? Egyszer a Kis Vilma, ugye szok velük jönni, és nem le volt rakva a tejszes dolog - akkor a mamit is elvittük magunkkal, bent ült a kocsiban. Eszre vette, hogy a kislány egy 2 dcl-es kakgót kivett.

-Gyere ide csillagom!

Az akkora pofont adott annak a kislánynak az a beteg mama, hogy fölbuokázott. - Most pedig visszaviszed! Mire tanítottalak, Vilma? Ami a tied, teddel, de a másét ne vedd el!

Van olyan, hogy dinnyeföldek mellett mentünk el, amikor még volt 30,50,100 Ft-t a dinnye, pl. megkivánta az a kislány, megálltak, ha 100 Ft volt az a dinnye, akkor 100 -t kifizettek érte. De úgy, hogy elvenni onnét egy dinnyét is, vagy egy paprikát, vagy egy vöröshagymát fölhozni, azt nem! Enni nem kérnek, de ha a kislány éhez, v. a gyerek, akkor kér.

A gyerek érdekében mindenre képes. Ha a pici megy /hat éves/, azt mondja: -Kati néném, éhez vagyok!, akkor a Kati bemegy a legelső házhoz, főteszi a fapofát és azt mondja, hogy: - Nazzsága, csókolom az összes kezit, megkérem, éhez az a kislány, egy szelet kenyeret meg rá egy kis valamit adjon már, áldja meg az Istmen, kifizetem.

Mer azt hozzáteszi, ki is fizeti, ha kéri. De ugye nem szoktak elfogadni semmit.

De, ha gyümölcs van az udvarban: -Szedhez-e a kislány pár szemet? -megkérdezi. De addig a kislány se megy oda, amíg nem mondja azt neki az anyja, vagy akármelyik, hogy: -Szehetsz, csillagom. Tehát, mondjuk, óbennük ez, amit böcsülök.

/A telepiek egymásközt se lopnak?/

Hát! Már volt olyan, hogy a Kati panaszkodott, hogy elment a Rupiekhöz, mikor az ő kocsijuk volt jó, akkor a Rupi kocsi-jával jártak, hogy bizony 3-4 pulcsit elcsenszeltek tőle.

Ők már a gyerekeket is arra tanítottaák, ezeknek /Boti/ nem köll a másé.

Rangosabb családból származik, visszavezethető erre.

A Rekedt, a Zoli/Rupi fia/ meg a Rupi fia/Kis Rupi/, ezek nem lopnak. De, hogy most melyiknek a vérést örökölték? Mer a Rupi felesége a Boti testvére.

/Mikor bejött a Boti a szobába, a lányok megigazították a lszoknyájukat, az ágyról, aki ott ült - lány, rögtön fölugrott, ááadta apjának a helyét. Egy idő után Jenő kivitte a lányokat, aztán visszajött egyedül. Nem maradt senki más, csak mi. / Igen, végeredményben az így van. Szépen elpárolognak onnét. Mindig így van. Ha fontos, ha nem fontos, ha két férfi, én meg az öreg leülünk, akkor a nők elmennek. Akármiről beszélgetünk, mindegy, őket nem érdekelheti az, amiről a férfiak beszélnek.

%

Órájuk ez nem vonatkozik.

/Tartottak régebben is állatot?/

A Boti azt mondta, megalábbis, mert beszélgettünk róla, hogy lovakat. A prójóságot is ők, disznó is volt. De lovat föltétlen. Ugye kocsival jártak kereskedni. Na, most utóbb, ~~ugyancsak~~ ugye háboru után tudjuk, hogy Hitler a cigányokat likvidálni akarta, akkor nagyon legzegényedtek.

A Botiéknak nem jutott lóra meg mindenre, akkor elindultak... Na, itten tűnik az ki, hogy igazi kereskedő. Mivel lehetne megindulni? Összetört ablakok, cserepek, tükrök, összeszedték, ráragasztották ilyen kemény papírra, tükröt tettek a középre, meg ~~egy~~ egy szentképet, aztán elvitték eladni. Evvel indultak meg.

Az első gyereket vitte a hátán a mami, meg az öreg Boti. Lakásuk volt, az Kváron az un. Dülőben, ami a cigánysor volt, most már a Békefüredi lakótelep - az öreg Béke utca. Már onnét is ismerem őket, meg itt jártunk ebbe a Vörös Hadsereg utca-i, űri utca-i iskolába, meg a Szentjakab-i iskolába - abban az időben, és ~~is~~ - a Dülőben ilyen városá lakás volt. A város építettet nekik. Olyan, mind most a Joliék/Kovács/.

Először a hátukon vitték gyalogosan a gyereket, ugye kireg ~~gy~~ hagyták volna! Aztán vonat, aztán 2-3 éve busz, aztán ugye kocsit. Ugye most már ló nincs. Ő olyan vérből származik, hogy lovat nem.

Őt választották vajdának, az öreg Botit. A Rupival - az egy családi háboru. Az Ida néni borozasztóan tudott árulni és ők nem kótyavetyélgették el a pénzt, nem mentek inni, meg zülleni, meg mulatni, mint azok, hanem ők kuporgattak, ugyanakkor ők fölnevelték az 5 gyereket is.
Egy van - a Vilma - Pesten, az a legidősebb lányá mamának. Ott van a Kati, Jenő, Zsuzsai és a Piri. A mami mindegyiket egyformán szereti.

Rafinált ám az öreg Boti. Direkt úgy csinálja, hogy ne értsek meg teljesen, hogy gondolkodjanak rajta.

Az öreg Boti már annyira nem hisz, ő nem babonás. /?/
Katonaviselt ember, ő háborut járt, minden, de mivel a család- és emlékszik arra, amit az öregapja mesélt, ugye a gyerekek körülülték az öreget és hallgatták, halotti csend volt.

Ha maga belesne egyszer este, mikor a mami úgy jól érzi magát, ott ül az ágyon, törökülésben, ~~axszátán~~ kányok úgy lent dtto, Jenő az ágy szélén Boti a másik szélén, a bogár zümmögését meg lehet hallani. A mama, vagy az öreg Boti mesél. És amit az öreg mond, az végeredményben a történelem...

/Rupiék az Eádó anyjáról sokat meséltek, és Boti nem/.
Ha maga azt nem mondta volna, de ők annyira hargusznak egymásra, azért nem mesélt arról.
Aberetva az öregnek a zsebiben van mindig. Ha egy rossz szót szólna neki a családról, elvágna a nyakát.

Abból kezdődött a harag, hogy az Ida néni spórolt, szerencsétlen asszony, mami, nem züllött és irigyek voltak rájuk, hogy ők meg tudnak élni. Megvették először azt a kis házat, ahol most a Rekedték laknak, ezek mindig veszekedtek. Akkor megvették azt a kis házat /ahol most laknak/, ahhoz épültek, 1 szoba volt, ...

Dolgoztak rendszeresen mind, mert ugye a Zsussá is, a Pziri a kertészeti vállalatnál dolgoztak, és hát mikor a mama és a papa kiöregedtek a kereskedésből..../ők árulnak azóta/.

a Vendégjog, az szent. A vendéget hogy megsértik! Az Önáluk nincsen. Ha utána meg is haragusznak, de amíg ott van és akit ők vendégként hívtak, azt nem érheti bántódás. Főleg nem a fajtájukbeli. Arra jobban vigyáznak, mind a menyasszonyra, vagy akárkire. Annak baja nem eshet, ehhez mindenki csak tisztelettel beszélhet.

Most már lassan az ököljog, az kihaált.

Vérbosszu

Vmikor volt, az öreg erről szokott mesélni. Olyan, hogy ha valakit megölték a familiából, akkor annak a familiától - nem a családot - csak azt, aki ölt, azt akárhol is megkeresték. Mindegy, hogy hova ment el. Kinyirták, és evvel kész. Rettegjen!

Sőt, vót ugy, hogy - azt mondja az öreg, hogy - már tudták, hogy hol van, már mutatkoztak előtte, de hagyták, hogy féljen, szenvedjen és a végeén, amikor már nem bírta, akkor vagy az ürületbe zavarták, vagy megölték.

Altalában a legidősebb testvér szokta végrehajtani, -az ilyen. Az akkor nem nőül meg és mit tudom én, és addig megy, amíg azt el nem éri.

Mett volt, akit megmérgezett. Ha nem folyik vér, az akkor is vérbosszunağ számít.

Verekedés - most nincs annyira. De régen, gyerekkoromban, szept-8-án a bucsun, még 1-2 bickázás és halottja nem volt, addig nem is volt igazi a bucsu.

Asszony-vétel - Önáluk ugy adják-veszik az asszonyt. Most már nem egészen ugy van, de valamikor ugy volt, hogy ha a nő, ha belegegyezett, ha nem, az apa döntött. Ha jöttek kéretni, és azt mondták, hogy ehhez hozzaa köll mennek, akkor hazament, ha nem engedték, akkor nem. Még ha akárhogy szerette volna, akkor se.

Főleg a dédszülők idejében: 40 birkát meg 20 lovat, ilyesmi volt a vétel.

No, de -ha elváltak valameért, és ha tudták, hogy a férfi hibájából, akkor azt vissza köllött adni duplájában.

Férfi hibájából - akkor, hogyha már van családja, akkor megy el - más nővel, vagy mást hoz. Ha a gyereket elviszi, akkor nem számít.

Nő - ha csak egy hiva van - ha megcsalja a ffit és ez bizonyítva vagyon, akkor kell visszafizetni.

Valamikor lenyiták a haját koposzaa - a legközelebbi rokona a családból. Meg a familia el is költözik onnan. No, de ki nem közösíti azért a család. Nem fekete bárány.

AK: Mózsai József

gy.i.: 1983. aug. 5. Kvár

%

Az egész család viszi a szégyent. A kopaszta-nyírás-ez igazi szégyen, ez látszik.

A férfit soha nem szégyenítik meg, megbosszulni sem szokták. A gyerekek az anyához kerülnek. Ha az anya volt a hibás és a férj vállalja a gyereket, akkor ahhoz. De önállóan nem szokás vállalni. Itt az anyához kerül a gyerek. A férj rokonságát is vállalhatja. A gyerek szempontjából a két rokonság egyformán fontos. Pl. az öreg Boti nem beszél a bátyjával, akkor ott egy sem beszél - a két családból.

/a két gyerek egymást elkergeti az utcából - a ház elől is./
Egy család összetart, az egész Bpti-familia. A testvérek már nem.

Rupi fia egy szőke nővel kezdett ki. 1 Piri szép summát vitt oda - 1 kocsi, 200.000 Ft-t, mikor férjhez ment. Ez volt a stafirung. A Rupi fia - nem tudom mit adott.

Gyerektartásról ők nem pereskednek. Fölneveli az asszony. Sőt, Rupi vett valamit a kislánynak, elégették. Az öregapja /Boti/ azt mondta, ő 100-szor különbet vesz. Elvitte magával a kislányt, bevásárolt, fölötöztette. Most mindenki haragszik egymásra.

Beások - F putriban laktak, füstköcerájban. Se butor, se semmi, egy duma volt, közberakták a lábat, aztán középpen betakaróztak, kész. - a földön aludtak. Középpen vagy a sarokban égett a kemence. Most ágyban alszanak.

Botiék - most vesznek butort. 3 szoba van, meg egy nagy konyha, fürdőszoba, spajz. Gyönyörű nagy zöldüveges konyhaszekrény, edények, evőeszköz, minden.

Putri a beásoknál: 4 cölöp leverte, egy ilyen ágyyszerű valami, deszkák, azon fekszik az öreg cigány, ilyen dikó, - a családfőnek. Egy ilyen vályogból összetákoltt kunyhó, vagy más.. Volt ilyen jurta-szerű, középpen ment ki a füst. Kémény nélkül mind, van amelyiket kívülről kellett tüzelni, van amelyiket belülről, ilyen kemence-szerű. Ezen a dikón ettek, aludtak, már aki ráfért, de általában a csfő. Középpen a házban száll ki a füst a kemencéből.

Nyáron meg kint főztek, ha főztek. Volt egy ilyen nagy lábas, alatta tüzet raktak, fő volt akasztva, azt körülülték, ettek. Mindig a csfő először jóllakott, utána a mama, utána a gyerekek.

Botiéknaál a gyerekek esznek először, aztán a csfő. /talán 14 éves korukig ők az elsők.

Ida néni 13 éves volt, amikor megszülte a legidősebb lányát, a Vilmát. Most 60 éves. Külön vajdáság volt a Botitól, úgy kerültek össze.

AK: Mózsi József

gy.1.: 1983. aug.5.Kvár

Alvás

Botiékknál, míg 1 szoba volt, akkor a papa, a mama meg a fii, a Jenő - bent a szobában, a lányok - a konyhában kint. Ma - a Piri az egyik szobában, Zsuzsi a másikban.

Őnekik, emlékszem, mikor kisserác voltam, ágyuk, asztaluk - volt.

Az öreg Botit akarták vajdának is, de nem fogadta el, azt mondta, hogy az ő fajtája nem alacsonyodik le. - ilyen embereknek, ilyen szedett-vedett, gyűtt-ment embereknek. Mer már össze van keveredve, an, aki bojást vett el, vagy magyar is oda~~került~~került.

Itt a cigány-azó vérük, az örmény- orosz cigányok. A Rupi is ilyenfajta, csak szegényebb rétegből.

Boti 2-3 emberöltőn keresztül papíron igazolni tudja a családfáját.

Vajdaság --Az nem akkora volt, mind most, hanem mint Somogy megye vagy a Dtul. Hát annak volt egy feje. Alvajdák nem voltak, mindent az intézett egyedül, az volt a szent. A családfők és a legöregebbek tartottak össze. A vajdához akkor mentek, vagy lóval, vagy gyalog, ha valami nagy baj volt. Igazságot tett. Amit azt mondott, abba bele is nyugodtak, ha csak nem gyilkosságról volt szó - akkor az vérbosszu volt.

A házasságtörésnél volt nagy szerepe. A vajdának az első éjszaka joga önáluk nem volt. A köszörüsöknél, az un. kopompároknál -pl. Öreglakon, ott igen. De a két csoport nem tárgyal ám. Mert a bőrük színe kicsit barnább/a köszörüsé/, meg azok lopnag, tisztátlanok, nem mosakosznak.

A Botiék tiszták. Amig nem volt fürdőszoba, minden héten háromszor mentek a termálbaa. Nappal ugye mezitláb szeretnek lenni, de este viszont olyan lábmosást csinálnak, a szagos szappantól kezdve mindennel, hogy az nem igaz. Nem mennek mosakadás nélkül aludni. Az ágyterítőt a lányok minden este kjírázzák az udvaron. Van rendes ágyneműjük.

/GY: Az első látogatáskor a következő kép fogadott: A francia-ágy leterítve, közepén törökülésben a mami, előtte ételmaradékok, cigaretta. A z ágy körül a földön áttó törökülésben a három lány. Jenő, a fiu egy széken az ágy mellett az abláknál./

Nagyon nehéz hozzájuk közelebb kerülni.

Vérmérsékletük a szerelem terén, azt nem tudom. Nagyon szemérmesek. Önáluk van egy olyan dolog, hogy ha a gyerek elalszik, meg is győződnek arról, csak akkor...

NAZSA-2000
Művészeti Alap

Pl. mikor viszem őket /kocsival árulni a lányokat/, 400-500 km-t, ha megyünk, meg köll állni. A tükröt is elhajtják, :-Jócsi bácsi, hátra ne nézzen!
Pl. múltkor véletlen kiszálltam, hogy megtöröljem az ablakot, a Kati rosszul lett, szabályosan elájult, hogy a Józsi bácsi őt meglátta.

Vittem őket Bp-re az apjukkal együtt. A Katit. Egész uton nem merte azt mondani, hogy álljunk meg, mert őneki ott kell menni a WE-re, mert ott volt az apja. Inkább bepisál!

Meg lett beszélve, aszongya Kati: - ha megyünk Pestre, akkor megverik a vállamot, meg kell állni kávéra, addig ők elmennek. Akkor, ha tetszik, ha nem, mondom Botinak, hogy mi megyünk kávéra. Ok nyugodtan elmennek.

Szülés aëatt- azelőtt a férfiak elmentek a kocsmába.

Vérmérséklet-Hamarább fölkapják a vizet. A családban nem veszekednek, mert ott náncs senkinek szava, csak az öregnek. A lányok otthon nem veszhetnek össze. Van ugy, hogy a kocsiban egymásnak csattognak, de amikor odaérnek az első házhoz, akkor már szent a béke.

Pl. Az öreg Botival meg volt beszélve, hogy ötre megyek reggel. Elaludtam, és 6-ra értem oda, mantünk Bp-re. Nem fog velem egyszerűen kezét. :-Ez volt a megveszélés? Milyen dolog ez? ~~Én~~ Fölültettel a lóra! Pijam lennél, vagy fajtánkbeli, nyakon vágnálak!

Van egy másik. Rászóll az egyik lányra, hangosabban beszél, nem fogta be a száját. Ugy vágta ~~száj~~nyakon, hogy csak ugy orralt oda:-Ha csönd, akkor csönd!

Ha az öreg egyet mordulik, mond valamit, hogy mit, én nem értem a nyelvüket, aztán ott abban a pillanatban halotti csend, mindenki megy a helyire.

Olyan nincs, hogy beleszólnak, amit a férfiak beszélnek. Még a mama se, az se szól bele. Esetleg szól, hogy : -Boti, menni kell! Orvosság kell! Mert azt az öreg ~~tanár~~ adja. Azt más nem adhatja. De amit fölír a tanár, azt már ő fejből tudja.

Olyan összeköttetésük van külföldre, hogy nem igaz. Svájcból jött a ~~sz~~ gyógyszer! 8 nap alatt! A tanár el se hitte!

A lányokra nem ügyel föl senki. Saját magukat tudják kormányozni. Erkölcsösebbek, mint mi. Itt látszik a korlátozottság.

Pl. még a férj, de senki se tudja, hogy mikor menstruál. Olyan, hogy a fehérneműt kiteríteni, olyan nincs! Még ha viccet kezdek mondani, ugye... -Jócsi bácsi, ne mondja! - MÉR hát? - Akkor ájon meg, kiszállunk, aztán mondja! Boti se szívesen hallgatja meg /a kétértelmű vicceket/.

AK: Mózsi József
gy.i.í 1983. aug.5. Kvár

Pl. -meg ne mondjam az apjuknak, hogy ittak, mer akkor óriási botrány tör ki. / Az öreg nem fogyaszt szeszt/. Mer, aszongya: -Engem ismernek az egész országban, főleg amerre jártam, -aszongya. -Tudjátok, hogy az én lányaim vagytok, énrám szegyet ne hozzatok. /Rettenetesen hiu/.

Ha nem isznak, akkor nem tudnak beszélni az árulásnál. Mondom, mikor megérkeznek, akkor megisszák azt a két féldecit, hármot, aztán már pörög a nyelvük, akkor aztán már egy falut végig ledarál.

/A/Bort nem kell vinni, a bor haragot jelent.

Én lassan a családhoz tartozok. Olyan nap nincs, ha megérkezünk, hogy a vacsora ne lenne kész. Hogy teritenek, hogy most enni kell. Ételek: zöld babtól kezdve minden- amit mi főzünk, csak más izesitéssal. Tejet, kenyeret vesznek. Sokat adja a kajára. Finomat főznek, de nem sokat esznek. Amit az anyjuk megkíván, ha éjjel, akkor is elvinnék neki!

/Hogyan zajlik egy nap?/

A családfő kel fel először. Nyári időszakban elég korán, általában mire én odaérek, 5 órára, az öreg a kávéát főzi, akkor csinál nekávét, egy csészével. Mikor már kész a feketekávé, megkínál, 2 dcl. kávé, 1 zsenlyet, odatesz nekem, ki van készítve, azt megiszom, akkor szól a lányoknak, hogy: -Ébresztő.

Akkor ugye mi ott beszélgetünk benn a konyhában, a lányok a fürdőbe mosakodnak, fésülködnek. / Hálóingben alszanak, de nem szabad odanézni, mikor mennek a fürdőszobába/. Akkor, ha szól a lányoknak, azok abban a pillanatban ugranak.

De, a kislányt addig nem szabad fölkelteni, amíg ők el nem készülődnek. Azt utoljára kell fölébreszteni, mert annak addig is ~~mind~~ pihenni kell.

Megkérdeztem az öregtől ugy viccből, hogy - láttad-e már a feleségedet ugy meztelenül 30 évvel ezelőtt? Aszongya: -Ide figyelj, nevetni fogsz! Én, aszongya, élig kulturált viszonyok között voltam akkor is, az apám után, én láttam, De -aszongya - az én bátyám meg az unokatestvérei, azok még nem látták a feleségüket meztelenül.

Ez nálatok, magyaroknál másképp van.

Kaposszentjakab, 1983. szept. 6. - Rupi /Kovács Rudolf/, a vajda virrasztásán. /Gyűjtés, megfigyelések, észrevételek/.

Gy: Szapu Magda, + a jelenlevők : Gáll Eva és Winkler Ferenc
- észrevételei

Az érkezők a következő szöveget mondják /a hozzátartozóknak/:

O Dell tö Tille, kavremu ló Sekretára - A Jó Isten segítse meg a többi halottal- /???/.

Fejtől lábíg a szemfödelet föl vágják keresztbe, a szája előtt is +-t vágnak, hogy "legyen ki a szája". "Ne a hátán hordja a szemfödelet, hanem szabadon a kezibe vigye".

Összekulcsolják a kezit.

A családtag nem tehet pénzt a kezébe - az idegenek. /?/

A gödörbe bedobják az ő ruháját, meg a gyertyáját /?/, hogy vi-á lágossága legyen.

- A lába ujját is összekötik.

- az állát kendővel föl kötik, a kendőt elteszik szerencsére/emlék/.

- Adhattunk volna neki vért , akkor nem hal meg /fia Kis Rupi/

- Kis Rupi, a legidősebb fiu nagy tisztelettel hallgatta nagynénjét, apja testvérét /Bubó, a félszemű/, akit MAMÓ-nak szólít, és aki dühösen meséli Rupi betegségét, a kózház és az orvosok "felelőtlenségét", aki állandóan Rupi szavába vág. "Várjál, Mamó"- kéri őt tisztelettudóan.

- Kis Rupi: "Pedig én nagyon fillős gyerek vagyok, a halottaktól nagyon félek, és akkor / a kórházi szobában/ képzel-ű je el, hogy két halott volt. Az apám volt - Isten éltesse- az egyik meg egy másik, egy néni. Akkor megkára erői köllött kifejtennem, hogy láthassam /az apját a halála után /.

" A legtöbb, ha aludt, két óra hosszát, akkor már örültünk, akkor már mondtuk a gyerekeknek, hogy ne kiabáljonak, mer alszik a papa.

Akkor fölkel, kért vizet, mer mindig kiszáradt a toroka, vette a kapuját, bal kézzel végigsimitotta a haját, jobb kézzel föl tette a kalapját, és akkor kijött.

Az öcsém bement, a Zoli."

"Mindenkin segített, ha cigány volt, ha magyar.

2

"-A testvérek: a Gyuri bácsi, a Csomi bácsi, a nagynéném, ő meg ő, apukám. Apukám volt a legfiatalabb, 25- ben született.

Nagynénje: Voltam olyan beteg, egyes lány vagyok, 3 fiu testvér - ez a fiu /Rupi/ behozott a kezibe, három napig őriztek.

: Te veszed át /Kis Rupi - a vajdaságot/, te öröklöd el - azt mondta!

- Majd jönnek holnap Keszthelyről, Pestről is jönnek /a virrasztásra/ - Kis Rupi.

- A boltban is letegeznek a cigány öregasszonyt!

- Ilyen lakásban lakni! /Egy szoba-konyha - tanácsi/. Az a nő hol mosakodjon? A fiu előtt mosakodjon ott a lavórban? Hát nincs fürdőszoba. /Kis Rupi/.

- A virrasztáson énekelnek: "no most lehet másik éneket. Ti énekeljétek, gyerekek /az öreg embert biztatja, hogy énekeljen/. Magyar nótát is, eccer így, ez er úgy. Rupi kedves dalait.

- Este, kb. 9 óra felé jönnek össze a virrasztóba.

- Isten $\frac{1}{2}$ éltesse a halottakat - beköszöntővel, köszönni nem szabad..

- Nem szabad koccintani, és nem mondja-"egészségére".

- A családtagok a halottas háznál nem ehetnek, nem ihatnak. Ha enni szeretnének, átmennek egy másik házhoz.

- Az ablakon nem szabad benézni, mert akkor a családban két halott lesz / még egy a családból/. Nem szabad a sükörbe se nézni - ?. Veszekédni tilos, a haragosok is kibékülnek.

- A virrasztóba mindenki hoz 1 gyertyát, 2-4 üveg sört, bort, az italt a közönsébe teszik 6 /szobában egy sarok, ahonnan az egyik családtag- itt Rekedt kínál/, a gyertyát a konyhába a földre, és ha a 3 elég /mindig három ég/, akkor meggyújtják a következő 3-at.

- Ha tüszent, akkor egy szálát eltépa ruháján és el kell dobni /nem moand semmit/.

- A családtagok nem énekelhetnek.

- Az üvegnek nem szabad eltörnie /Rupi fia -Rekedt, állandóan elhordta az üves üvegeket/. A törött üveg szerencsétlenség, ezért vigyázni kell rá. Ha egy eltörik /itt a virrasztóban is/, akkor eldobják azonnal. Azt mondták: Biztosan nem öntött ki sört a földre, azért tört el.

- minden ~~ix~~ korty előtt a földre kell önteni egy kis italt, ez a halott számára történik.

- Isten bocsássa meg - köszönnék a halottnak.

▼ A haragosa is azért $\frac{1}{2}$ önti ki a sört, hogy a halott megbocsásson.

- 3 estét /éjszakát/ mindenkinél végigvirrasztanak.

- Amennyit tud, annyi gyertyát hoz /?/? és italt.

- Keresztfián fekete gyász-szalag

- 16-18 éves kptól lehetnek a közeli rokonok feketében.

- a gyerekek egyáltalán nem lehetnek feketében, még akkor sem, ha az saját gyereke.

- A közvetlen családtag gyerekei együtt alszanak a szomszéd házban egy kisebb lány felügyelete $\frac{1}{2}$ alatt.

- Egy év után mennek a javasasszonyhoz /itt azonos a halottlátóval/. A halottas háznál nem szabad mondani, hogy eszköz-szűz, nem szabad a halottlátóról beszélni.

- Egyáltalán nem aludhatnak a közeli rokonok, gyerekek/ a nagybacsák/, csak akkor, ha az utolsó vendég is elment a háztól.

- A családtag nem biztathatja a vendégeket, a virrasztókat, hogy énekeljenek, csak kínál /italt/ - felváltva a testvérek egymást.- Nőket $\frac{1}{2}$ -Jolán, férfiakat- Rekedt /Zoli/.

- ??? - a bonházban a felesége tette szemére és a két kezébe a pénzt - élére állítva az összekulcsolt ujjai közé.

- Csa a közvetlen családtag tehet /ellenrizni - ellentmondó adatok ezek!!!/

- Kendővel felkötik az állát - Zoli vette le, hogy szerencséje legyen. Aki félős, az nem veszi le a kendőt, aki leveszi, annak szerencséje lesz. /Kis kupa félős/.
- A két nagylábujját összekötik, a madzagot is elteszik szerencsére.
- A nagynéni /Bubó/ megfogta a lábujját. /miért?/
- Meghívják az ismerősöket: Jó estét, gyertek! - Azt már nem kellett mondani, hogy hova és miért.
- Ha az anyák testvérek - "egy unokatestvér" a két fiú ??/ két testvérgyerek! Ha szüleik valamelyike, vagy mindkét szülő ~~unokatestvér~~.
- Mikor elmennek a virrasztóból reggel, odaszólnak a családtagoknak, hogy ne keressék őket.
- AK-ök: Máté János 47 éves, Máté János 16. éves.

Aki fölvette a feketét, annak 1 évig hordania kellett.
Kerülni kellett mindent /TV, film, zene.../.

Hat hétig szakállal gyászolt, borotválkozni egyáltalán nem volt szabad.

Rekedt-Zoli felesége: Édesanyja ellenezte a házasságot, de a fia születése után megbékélt.

Van álneve, beceneve mindenkinek, aki itt született. 3 magyar lány van a telepen.

Keresztelő

A férj testvérét és a feleségét hívták meg /AK:Rekedt felesége/
Szülők és keresztszülők közösen állták: pörkölt, nokedli, fehér káposzta, savanyu káposzta /töltelék levébe: rizs, tojás, h us, de - rántás és paprika nincs rajta. Először ezt tanulta meg.

Savanyu tüdőleves - lakodalomba. Suki zumi/ savanyu leves/ - ecetes, tojásos habarás.
Rizsás káposzta - rizsá bá sah - megsütik az oldalast, beleteszi a savanyu káposztát, majd a rizsát.

- Azt, amit szeretett ~~axxix~~ a halott, azt főzték.
- A temetésen kedvesebb nőit huzták.

- gyerekek is jelen voltak a keresztelőn, csak a legjobb barátot hívták meg.
- a külön sör - az a vendégké. /AK: Rekedt-Zoli/
Ha azt odaadja a családtagoknak, akkor ő abból már nem iszik.
- Csak kétszer lehet rágyújtani, ha csak a harmadikra sikerülne, akkor el kell dobni a cigit.
- Ha mégis rágyújtana harmadikra, akkor meg fog halni.
- Vig kedvű nőt nem énekelhetnek, csak szomorut.
- Csak három gyertyát szabad meggyújtani, miután teljesen elégett, csak akkor cserélik.
- Eletkor szerinti sorrendben kezdik az éneket /éjfél után/
- először öreg, középkorú, majd a fiatalok, mindegy, hogy férfi vagy nő. Nem szabad mosolyogni, mert azt gondolják, hogy örülnek a halottnak.
- A hozzátartozó haja kiengedve.
- Az idegené lehet befonva.
- Halott után a temetésen nem szabad hantot dobni!!!!/ azért, hogy a másvilágon ne legyen neki nehéz.

- Csak kinn az udvaron szabad beszélgetni, az éneklők között nem.
- Kijövők csak szükségletre mennek, utána mindenki visszaül a helyére.
- Az éneklők nem isznak /az éneklés alatt/
- Az elkunyhóhoz imátkoznak, ami épp eszükbe jut.
- Ha inni akart, akkor ki kell jönni az éneklőknek/?-ellenőrizni az adatot!/?
- Temetésen a nők elöl, a férfiak hátul állnak- régi szokás. Szülőket megvigasztalják, hogy ne szomorkodjanak.
- Temetés után- a visszamaradtak -összeadják és egy viszi el a pénzt és a ruhát /?/?

- A gyertyát mindig a sarokra teszik.
- nax Temetésre kisgyerekek nem mehetnek, csak 5-6 éves kor után.
- .- 3 hetente fészülködnek,
- Kax AK: Kovács János 26 éves, K Kovács István 30 éves

Nem szabad visszautasítani a kínálatot

- a Vizből nem kell kiönteni
- ▼ távozás előtt az üveget fenéig ki kell inni, nem maradhat benne.
- Rekedt- a házigazda, ha ő elfoglalt, akkor valakinek át kell venni a szerepét, először a sógorának, ha nem akkor ? -/ Ellenőrizni az adatot/
- A legfiatalabb öccse /nem a pici/ be se ment, a Jolán mindenhol volt, a Rekedt / a második fiu/ le se ült, ő kínált.
- A legidősebb fiu - Kis Rupi - a konyhában ült a családdal, ahol a gyertyák égtek.
- Bent a feleség, sógornők , Kis Rupi /konyhában/ , az ablak alatt i a padon ültek
- Kb. 60 fő volt 9- kb. 13 óráig a vizasztóban
- 9- rggelig, kivilágosodásig tart

A ház: kivilágítva

Erkezők: kocsival, gyalog-libasorban

jó estét, a családtagoknak: Isten bocsássa meg

Cifra ruha és fekete szalag a hajtókáján, a nők kendőben.

- Ital- sör, bor, pálinka- az érkezők rögtön kapnak, először mindig egy kicsit kiönteni
- Mindig cstag kínál és cséréli ki az üres üvegeket.
- ▼ ahol a gyertya ég ott vannak a családtagok-ott modja: isten bocsássa meg
- Fogadás: Erkezőket Rekedt fogadja, eléjük megy
- kint-bent ülnek
- Rekedt nem köszön vissza

A gyűjtőt és kollégáit: Rekedt engedélyezi a jelenlétet, fogadásztal, ital, gyakori kínálat. Jolán nem engedélyezheti, Rekedt adata beleegyezését.

- Az idősebbek nem engedik magukat fényképezni!!!

Szigy Horvát Múzeum
NAJAH-2010
Művelődési Központ

EDOSZ - Itterem, 1983. X.12. - Temetés előtti gyülekezőhely
/gyűjtés, megfigyelések/

- Csak páratlan napig virrasztanak
  - Amikor halott van köztük, mindig esős idő van, halált jelent
  - ~~Akarsákakakakak~~: meszelés, csók - álmában: ~~eső~~ jelent
eső
  - akutya, ha ~~it~~tutul, az is halált jelent.
  - Volt rá példa, hogy 1-5-6 évre a családban meghalt valaki, ha páros gyertyát vittek.
  - Azelőtt otthon sirattak, most már a hullaházban
  - Eredetileg két napig virrasztottak /felemás adat-ellenőrizni/
  - Az AK /Rupi öccsének, Csominak a fia
  - A virrasztóban a konyhában, ahol a gyertya égett:Rupi felesége +Rupi testvére-Bubó, fél szemű, Kati néni-sógornő=Gyuri felesége, + egy kis ideig az AK édesanyja /Csomi felesége/.
  - A gyertya oldalán nem lehet ülni
  - Csak hárman maradhatnak a gyertyánál, ahány ég.
  - Ajtóval szemben nem ülhetnek
  - Csak férfi kínálhat, nő nem
  - A 3 testvér rendezi a temetést, a gyerekek még a koszoruba se szólhatnak bele.
  - Csomi lesz a vajda /???
  - Eddig a vajda helyettese volt.
  - Édesanyja nem engedi Kis Rupinak a vajdaságot
  - "Tata daturoje"/?/- hívta az asztalhoz az apját
  - A tort a család állja
  - Az idősebb férfiak külön ülnek
  - A nők is külön ülnek
  - ! 50-60 éves, 40-43 éves, 33-37 éves, 24-25 éves - külön.
  - A férfiak között egyáltalán nem lehet nő
  - A családtagok egyből a temetőbe mennek
  - Temetés után hátra nem szabad nézni, halált jelent
  - ha mégis hátranéz, háromszor leköpködi saját magát
  - Rokonok nem lehetnek az énekesek között
  - Összetört üveg-betegedés, az viszi ki, aki összetörte
  - a szemébe dobják az üvegdarabokat
  - A nők megbeszélni a dolgokat bejöhhetnek, de le nem ülhetnek
  - Beás nem lehet a koma
  - Rossz idő a temetésen - nem jelent jót
  -
- Koma: Megfogja a kezét az asszonyok, ráöntenek. Két visszautérés van. Csak pálinkával lehet. A ffi és a nő is megfogja a kezét. Mindegy, mikor. Akármilyen jeletlen napon is lehet. Ott történeik, ahol a gyerek van, csak saját lakásán lehet. Elmondják a többieknek. Ugy is szölitják egymást: komám, komaasszonyom.
- Csominak 25 koma-gyereke van.
- Vegyesen, kislány is
- Vajdát v. vajda rokonát hívja-nagy dolog
  - Aki törvényen vált, az nem lehet koma
  - Rupi igen jó katolikus ember volt
  - Csatkára is járt bucsuba Kisasszony napra
  - Karácsonykor, Husvétkor éjféli misére is mentek
  - Miatyánkot, az Üdvözetet és a Hiszekegyet imákozzák
  - Tor + temetés: A Rupi testvérei + gyerekei--a család/!!!/
  - A testvér fontosabb, mint a sógornő. ~~xxx~~ A sógornő 6 hétig vagy 3 hónapig gyászol.

- Zolinak kell: Az igegeneket megkékíteni
  - a részvételeket fogadni
- Édesanyját a Rupi vezeti
- Külön mennek - Zóli, Gyuszi, Rupi
- Zénészeket is együtt fizetik
- Cigány nótát * bucsuztatót játszanak

- Toron nem ehet a hozzátartozó
- Mindegy mit rendelnek a torra /étteremben/
- Csak Siklóson van rendes cigány zenekar
- Édesapja csak keveset ihat /Rupi testvére/
- Hogy ne féljenek, az Úr Jézust dicsérik
- Oldalt az ajtófélfára 3-3 keresztet tesznek foghagymával, ne járjon haza- mondják cigányul. Csak az ajtófélfára teszik a keresztet.
- Hozzátartozó és csakádtag is tehet a kezébe-ujjai közé pénzt/?-ellenőrizni!/
  - Elteszik szerencsére
  - Zsebébe, felső zsebébe páratlan pénzt tesznek megváltani magát, csak a felesége teheti /Rupinak az anyja adta és a "gyászhuszá" tette a zsebébe/.
  - Szemére a gálambos felével sárgaréz-pénzt tettek régen.
  - Asszonyok- a kofazsebbe teszik a pénzt. A madzagot is csak a felesége teheti el.
  - Csak nála / a feleségénél/ van hatása
  - Csak férfi kaphatja meg, ha meghal a felesége
  - / 64 évesen halt meg nagy Rupi apja
  - ő még akkor átvette a vajdaságot
  - Mindenki dobhat pénzt a sirba, zsebéből marékkal kiveszi, bedobjá.
  - "Az Isten a tulvilágon segítse meg"
  - Hüvelykujjához nem tesznek. Mindenhova két darabot tesznek- az ujjak találkozásához, összesen 8 db-t.
  - Ha nem veszik ki, ha a feleség el van bágyulódva, akkor halált jelent a szem- és az ujjpénz is.
  - Ha nincs éssen a nő, akkor a fő kiveheti, a legidősebb fiu, ha nem veszi ki halált jelent.
  - Haját nem szabad a sirba dobni, a halottnak hosszú utat jelent.
  - a haját a zsebbe teszik, otthon elégetik.
  - Ha a szél elviszi a kitépett haját - szegénységet jelent, nem lesz szerencséje abban az évben az üzlethez.
  - Csatkára nem ment a Rupi családja / ahalál után volt/.
  - Fél szeműnek fekete gyászszalag a hajában
  - Bendőt, a konty fölött dupla csomóra kötik - a hajfonat tartja a kendőt
  - Csak fésűvel feltüzött haj, kendő nélkül font lanul.
  - /a férfiak egymásra néztek és sorra kivonultak/

A gy. helye és ideje:
Kaposvár, 1983.szept.8.

Cy.: Szapu Magda

AK: Mócsi József, 1932., r.k.,
magyar ember, Rostás Máté
"sofőre" és gyermekkori
jóbarátja

Ez adatokat Rostás Mátétől hallotta, ill. a telepiektől.

Tulvilág: Hogy hova kerülnek, lajstromozva van, hogy milyen bünt követett el, aszerint. Kis bűn, kisebb büntetés, az emberölésért - a pokol tüzébe jut.

Beng: Három beng van, egy a purgatóriumban, a tisztító-
nál áll, egy a pokolban, a harmadik, ahol a kerítés, a
kapu, a Jordán vizénél teljesít szolgálatot.

Világkép: A lélek, tovább él a /halál után/, bolyong, a-
mig nem kerül le, amíg nem találkozik az egyik benggel.
Ez, aki hónapokig bolyong, mert mincs ott mindig hely.
- /általában/ hat hétig bolyong, aztán kerül valahová,
és vár, akkor nem jelenik meg senkinek. Pl. Már Rupi
is megjelent valakinek, sikított az egyik öccse...

Világkép: A Nap- a Föld anyja, abból szakadt ki. A Föld
viszont anyja a Tengereknek. A bengek mindenfelé vannak.
A Jordán - a föld alatt mélyen, valahol van egy folyó.

A Halott:- először a tisztítóüzbe kerül, ott mérlege-
lik, hogy milyen bűnököt követett el. De ott nem az
Atyaisten, a Devla, hanem a bengek vannak. Ott kiszűrik,
hogy -marad a miénk, vagy egy darabig ott hagyják, hogy
ott szenved, aztán majd csak meglátják, hogy mi lesz vele.

Onnan megy a pokol tornácára. Egy hatalmas tornác,
ott valami kell, hogy az Isten, a Devla, döntsön róla.
Mert vannak olyan bűnök, pl. gyilkosság, ami bocsánatos.
A testvérgyilkosság; a legnagyobb bűn, aki a saját véré-
t megöli, az csak a pokolba kerülhet, se a tornácra, sehová.

A pokol tornácától megmutatják nekik, a bengek, hogy
milyen a pokol. Azt végigmegmutogatják minden léleknek.

Akkor kerülnek ilyen hatalmas lépcsőszerűségen le-
jebb, lejjebb és ott a Jordán folyó. Aki átmegy, az a
mennyországba kerül, végeredményben az a tisztító.
Lefelé kell menni /kérdésre válaszol/.

Mennyország: Őszerintük /cigányok/ lent van. /???./
A katolikus vallás szerint mind a kettő fűnt van/???./
Hatalmas fal válassza el, nem lehet máx áthatolni,
csak a Lucifer lát át, de az a látószemét senkinek
nem adja oda.

/ az Ak nagyapja kanász volt, kapcsolata volt a cigá-
nyokkal is. Valószínű, hogy e hiedelemem tőle
származik/.

Minden lent van. A Jordán vize a kapu előtt folyik,
átmegy a Jordán vizén, ott van egy kapu, ott már
teljesen tiszta.

Visszajáró-térő halott: Olyan volt már, aki átment
a Jordán vizén és onnan visszajött, gondolom Boti
a teszhalottra gondolt, és elmondták ezt a dolgot.
Szerinte ilyen látomászerű valami lehetett. De a
kapu tülről senki nem jön vissza.

SAJÁTI ÉRTÉK
NA 1744-2010
Március 1983

AK: Mózsi József
gy.1.: 1983. szept. 8.

Levegő: A víz meg a levegő anyja- oxigént ad. Mer az oxigén a tengerben élő zöld növények, meg az eső onnan jön. Ugyanaz, az ő vallási szemszögükből nézve az egész, mint a tudományosan megállapított dolgok. Hogy a nap a legerősebb, föl szívja a vizet, oxigént is viszi magával, a levegő-mozgás is van...

Bloti művelte magát, olvasott, tanult is, mert csak úgy lehetett följebb a bandájában, ha többet tud.

Biráskodás: A falu véne volt abban az időben az ész. Összehívták az egykoru legidősebb embereket, azok közül is volt a legidősebb, ő volt az un. vajda, annak volt olyan tudása, hogy mit tudott többet? - talán hazudni, vagy nem tudom. És a vének bíráskodtak. Eldöntötték, hogy pl. - ha a nő megcsalta a férjét, akkor abban az időben kijelölték, és akivel megcsalta a férjít, annak köllött a nőt halálra korbácsolni. Utána a férfit, ha nem akarta végrehajtani... akkor megkövítették, mint valamikor a zsidók. Összekötötték és akkor addig dobálták rá a követ, míg el nem pusztult. Nem volt a családnak semmi beleszólása, amit a vének eldöntöttek, az volt a szent. A vajda látomást látott és elmondta, hogy mit követelnek az "istenek."

Testvérgyilkosság: Azt különböző kinzásokkal hajtották végre a halálbüntetést. De ha mást, akkor kivisszálták. Boti hallotta öregapjától - hogy ki volt a hibás, az ő eszük szerint, és döntöttek.

Lopás: Ha egymás között loptak, volt kézfej lecsapástól kezdve minden. Mind a nagyon régi korban. Füllevágás - de csak ha a saját fajtájától /lopt/, ha mástól, akkor nem, az nem volt bűn. Az jó volt, szinte kitüntették. A nők loptak, a férfiak házardjátékoztak, vagy kártya, vagy kockáztak... ők/Botiék/ kupeckodták. A cigányok a csalásnak, a hamisságnak minden fajtáját ismerték. Aki ügyesebb volt, az nyert. Tenyérből ez a faj nem jósolt, kártyából sem.

Szavazás: Az öregek - tizenháromnál többen nem lehettek, /bíráskodásnál/, páratlan és egyforma kavicsok voltak, mindenkinek a zsebében. Hogy ki tett, bele, ki nem tett bele, nem lehetett megismerni. Összszedték, megszámozták. Nem tudták, hogy ki szavazott mellette vagy ellene.

A legidősebb összehívta őket, elmondta, hogy ez van.. Akit büntetlenül ítéltek el, azt később kárpótolták, annak joga volt - abban az időben mindt egy helyre hozták, ~~is~~ az épp ugy részesült mindenből, mind a többiek, de nem kellett érte semmit csinálni. /Eltartották/.

Később, ha a férjít megcsalta, kopaszta nyírták. Ma - ők ma sem fogadják el ezt a bíróságot, de mondjuk nem hajthatják végre, de pl. kiközösítik. El kell neki innen költözni. Van ilyen, is - pl. Keszthelyen lakik, de el nem jöhet ide, míg a temetésre sem.

NA LHA 2010
Mórágyi Könyvtár

AK: Mózsai József
gy.9.: 1983. szept.8.

Ők saját maguk is kiszabják a büntetést, de nem törvénybe ütközöt.

Vándorlás: Volt, amikor 20 család, volt amikor 100 család. Amit az öreg Boti csak úgy hallott az ő öregapjától-azért voltak ilyen nagy csapatokban, és volt nekik ilyen kísérő fegyvereseik, cigányok, lómáton kísérték a karavánt, nehegy megtámadják őket. De a reguláris hadsereg se merte őket megtámadni. Késeikkel, mindennel felfegyverkeztek, a családért nem számított, ha elpusztul, mert akkor a Devla őket megjutalmazza, tehát a menyországba jutnak.

Botiék: volt, amikor 1 család, vagy kettő. Erdélyből- ez olyan kötelező politikai vándorlás volt. Lovas kocsival, mind az Ékhós szekér, ilyen sátoros, megálltok, a lovakat kikötötték, béklyót kötöttek, a lovak legeltek, ők meg hát - a férfiak a kocsi alatt csináltak maguknak helyet és ott aludtak, amennyiben eső volt, akkor feküdtek ők is be a kocsiba. Az asszonyok és a gyerekek a kocsiban. Télen is: Ezek a jóban is mezítláb voltak. Nem fáztak. Abban az időben tüzet is raktak, míg farkasok voltak, hogy ne támadják őket meg. Voltak, akik utánélesztették a tüzet. Még világossal meg köllött állni, hordták a faanyagot. Abban ~~se~~ az időben sűrűbben meg köllött állni, fa akkor volt.

Ételek: gyökértől kezdve mindant ettek. A gyógyfűveket is általában ismerik. De a nyulat, meg megették a kutyát is, ha ~~p~~ éppen más nem volt, mindent megették.

Vándorjelek: Az öregnél/Boti/ van lerajzolva. Hagytak, de fajtánként, szóval csak a fajtabeli értette, a másik pont az elénkendezőjét értette a jelen.

Pl. én megbeszélem magával, hogy ha +-t rajzolák, akkor D-re megyek, a másik meg azt hiszi, hogy akkor E-ra mennek. Végeredményben ilyen ábrázás a másikkal szemben.

Vándorlás: A Boti még az öregapjától hllotta, akinek az öregapja mesélte: Ha elindultak egy ilyen hosszú utra, akkor 3-400 km-t megtettek, közben pihentek, akkor találtak egy olyan alkalmas helyet, ami önekik kedvező volt, minden szempontból- gyümölcs, vad, fa, - ott sátort csináltak, de fából, é nem vályogból, azt betakarták földdel. Ha lehetett, ki magoslatra, hogyha eső vagy valami volt, akkor az ne érje őket, ha az lefelé folyik. Éa a sátor tetején, éppen mind a jurtákon, lyukat hagytak, közösen égett bent a tűz.

Előreküldtek ilyen futárszerű valakit, és földetítették a dolgokat. - Én szereztem neki ilyen akasztott ember kö-~~lő~~telét, nekem megmutatja, mondja a dolgokat. - A futárok nem szétszóródva, hanem 15-20 km-es sugaru részben 3-4 ment ki, és akkor azok minden 3., 4. este jelezték, hogy mi van, jelet hagytak, ill. megjelentek és beszámoltak a legidősebbnek, a vajdának.

AK: Móssi József
gy.i.: 1983. szept. 8.

Elmondták, hogy hol vannak a nehézségek, hogyan lehet menni a kocsinak, minden ilyen dolgot.

Nők: Az asszonyok nem szólhattak semmibe bele, nem is kérdezhettek, úgy, mint mostann. A Boti vagy 5 m-el előrébb az utcán, mind a mama/Ida néni/. De ezek úgy szeretik egymást, mind két taknyos gyerek.

Az asszonyt ha valaki megsértené! Az öregnek minden ruhája zsebiben van egy borotva, ~~az~~ ilyen jó szélespengéjű borotva, hátul megtámasztós, tehát nem bicsaklik el mindenféle. Tehát direkt úgy volt csináltatva. Összeszabdalná azt a borotvával, aki a feleségit megsértené.

Vajda: Az öreg Botit megkérték, első este/a halál után/ a fiatal Rupi-gyerek, mikor virrasztottak, de nem vállalta el. -Ha nem lenne beteg a feleségem, meg hát öreg is vagyok! -aszongya.

A kis Rupi /nem jó vajdák/, erkölcstelen életet élt. Hogy félős, az nem a legfontosabb szempont.

Vajda-választás: Összeül az egész társaság, aki valamit számít, tehát férfi, nők, gyerekek vannak, és bizony korhoz is kötik, pl. 2 gyereke van, vagy 3, gondolkodni tud, és olyan a gondolkodó-tehetsége, hogy nem részeges, tehát lehet számítani rá, az ott lehet.

Itt nem köll az egész telepére gondónyi, mert kb. itt van legalább 60 család. Abból kb. 15 - ami számít, tehát 1-1 család feje, - tehát egymás közt döntik el.

Akire rászavaznak, azt tudomásul kell venni, ha tetszik, ha nem. Ha véletlenül a Botirea, az kénytelen lesz el-ú fogadni. De van olyan szituáció, hogy ha 1 évig ő a vajda és nem tudja ellátni a feladatát, akkor leszavazzák, leváltják. Ő már előre megmondta, hogy ő nem tudja ellátni a feladatát /Boti/.

Mert eléggé elfoglalt ember a vajda, meg oda is kell csapni ottan, mert ott néha úgy kell igazságot tenni, hogy "ököljog". Jól összerugdosta, verte őket, közben kijózanodtak, aztán akkor csodálkoztak, hogy mi volt. Ez még most is fönáll.

Régen: ünnepélyes a volt a választás, de mikor vajdát választottak, 1 hétig ünnepeltek, és nem dolgoztak. A vajdaság, nem örökölheto. Ugy volt régen, de aztán rájöttek, hogy vót akinek hülye volt a gyereke, így most nem. Most főleg, aki annyira kulturált, hogy írni-olvasni tud, és el is tudjon intézni valamit. Ez követelmény. Mert itt a Megyei Pártbizottságon a megye cigányügyeinek intézője, őt tekintik fő-vajdának, pedig nem cigány.

A meghalt vajdáról -Rupiról: A halála után a cigányok is betartják, hogy a halottról vagy jót, vagy semmit. Hát végeredményben ezt akkor is mondta a mama, hogy nem a Rupi a rossz, hanem a felesége. Az öreg szerint először a purgatóriumba, utána a mennyországba kerül. Ő a nagycsaládot úgy kézbe tudta tartani, most elkezdődik a marakodás, egyik a másikra nem tudnak hallgatni.

Ak: Mózsi József
gy.li: 1983. szept. 8.

Virrasztóban: 3 gyertya ég csak, páratlan, és ha elég, akkor gyújtják meg.

A /konyhában/ hárman ülhetnek csak az egyik oldalon, a másikon megint / ott ült egyik oldalon a feleség, Gyuri felesége és Csomi felesége-a két sógornő/.

Rekedt, aki kinált, ő a második fiu. A kis Rupi nem kerülhet a öreg szeme elé, erkölcsstelen életet élt. Most ő a család feje, a legidősebb fiu, ő intézi a dolgokat. Ő, mind egy trónörökös, míg nincs új vajda- A legidősebb fiunak joga van a szülőkkel is egy szobában aludni. A nőknek semmi joguk sincs, mindent a férfi intéz. Rekedt-másodhegedűs. A Kis Rupi félős, talán mert nem tisztá a lelkiismerete. Ha valakit agyon kell ütni, akkor nem számít, de a halottól félnek.

Etalt egyszer kell vinni, először. Vannak, akik minden este visznek, páratlan üveggel, a Közösbe teszik, van egy sarok, ahova le kell rakni, az üvegeket, onnét kínálják a vendéget. A háziak is vesznek. Aki hoz, az beteszi a sarokba, a "közösbe".

Kovács Rupi Rudolf, a vajda temetése - 1983. szept. 12.

A gyűjtő helyszíni megfigyelései:

A temetés előtt 1-2 órával a férfiak az ÉDOSZ-ban /vendéglő a temetőhöz közel/ gyülekeztek. A feleség és a nagynéni+Jolán ezalatt otthon voltak.

- Az ÉDOSZ-ban 4 csoport különült el: fiatalok, középső csop., idősebbek és az idősek /lásd "Az ÉDOSZ-ban, a temetkezés előtti gyülekezőhely/.

- A családtagok nem voltak jelen

- Italoztak, első korty dtto a földre

- Temetés fél négykor du. Előtte Kis Rupi bevitte a halott ruháit, a "gyászhuszár", a halottöltöztető átöltöztette.

- A nők kb. 3 óra tájban bejöttek, le nem ültek, csak megbeszéltek a dolgokat.

- Megérkezett a feleség, testvérek, gyerekek, elindultunk az ÉDOSZ-ból a temetőbe. Sorrendem nem fedeztem fel, általában a nők külön mentek, ill. külön a rokonok és a hozzátartozók.

- A ravatalozónál, a halottasháznál a temetőben egy nagy terembe mentünk, ahol mindenki elfoglalta a helyét. A családtagok valamit tárgyaltak külön /Kis Rupi+ édesanyja, nagynénije -/ , később kiderült, hogy a halottöltöztetőt rábírták, hogy mutassa meg nekik a halottat a felravatalozás előtt a hűtőházban, közben Rupinak édesanyja pénzt /mennyit?/ adott át. A hűtőházba csak a Fközvetlen családtagok és a testvérek, ill. azok gyerekei mehettek be :Kis Rupi, az anyja , Zoli- a R kedt felesége,/Zoli a zenészeket hozta, nem volt jelen/, Jolán rosszul érezte magát, nem jött be, hasonlóan Gyuszi sem. Jelen volt még a halott testvére -Csomiés fia, lánytestvére Bubó, sógornők és a kisfiu /legkisebb gyerek/ .....

- A hűtőházban a halottnak csak a fejéről vették le a leplet, Csopi, a bátyja rögtön zsebkendővel letörölgette az arcát, hogy "ne legyen véres, piszkos".

- A jelenlevők nagy jajgatásba kezdenek, "Jaj, Rupi,Rupi", "néz-zétek, csak alszik", ...

- az ő halottöltöztetőnek Kis Rupi egy csopó papírpénzt adott át /talán ezt kapta korábban anyjától/ és az a halott belső zsebébe ssusztatta.

- Bubó, a lánytestvér egyszercsak egy rántással lerántotta a halottról a leplet, hogy meglássa, "minene megvan-e" a boncolás után.

-Betolták a halottat a ravatalozóba

- Nagy sirás-rivás, jajveszékelés, közben megérkeztek a cigányzenészek, magyar nótákat játszottak.
- Jobbról a férfiak mentek sorba a koporsó elé, és egyenként beszéltek hosszasan, halkán a halottnak- bucsuzkodtak? -pl. a keresztfia
- Kis Rupi, az anyja, Jolán - hátrébb a virágok után közösen.
- A koporsóhoz megy Csopi, a bátyja is, sokáig időzik ott, fogja a koporsó szélét, valamit ott csinál - feltételezés: Pálkásüveget tesz a koporsóba. Mögötte állnak a halott fiai.
- Odamegy később Kis Rupi is.
- Jolán a tuloldalról közelíti meg, nagyon siratja apját.
- Utána kimegy fiutestvérével/Gyuszival?/ az udvarra, rosszul érző magát, kint sirat / lásd szalagon!/
- A feleséget, a nagynénit/Bubó/ és a gyerekeit felengedik a ravatalhoz.
- Kiviszik a halottat, hogy rátegyék a koporsó fedeleét.
- Jolán nagyon jajveszékel, rosszul érző környezet
- Közben a zenészek játszanak
- A családtagok ismét körülveszik a koporsót
- Megérkezik a fényképész / Maszek/ és kérésére a családtagjai koporsóra helyezett kézzel lefényképezkednek
- Megérkezik a pap és a kántor, megkezdődik a hivatalos temetési szertartás
- A családtagok nem is imádkoztak, nem is figyeltek a pap beszédére, semmi meghatódás, végigvárták szinte köhömbösen a szertartást. Néhány cigányill. jelenlévő magyar imádkozott.
- A pap végzett a szertartással, elindultak a bal oldali ajtón kifelé.
- Az ajtó előtt elindul a pap+ a kántor, mögöttük a halottas kocsi, a kocsi után a zenészek /két hegedűs/ és nyomában a férfiak, a családtagok és szűk rokonsága, a férfiak után mennek az asszonyok, ill. a gyászolók.
- Egészen a sírhelyig zenekar nótákat játszik, + hangos siratás /Főleg Jolán és Bubó/.
- A sírhely: Kovács Rupi Lajos - a halott édesapja mellé, rátemetkezés, édesanyja sírjára.

- A sírhely "előkelő" helyen, a ut mellett, és a főkapuhoz közel az első sorban volt.
- egyik oldalon a "nagy család", mögöttük, mellettük a gyászolók, résztvevők, szemben a cigányok, oldalt a pap és a kántor.
- Jolán, Bubó, az anyja, Jolánt áttölleli Gyuszi, mellettük Rekedt, Kis Rupi, Csopi, hátrább Zoli felesége apjával,
.....
- A zenészek két nótát végigjátszottak, közben leszedték a kocsiról a koporsót és a sír fölé / deszkákra / tették
- nagy sirás /magnó/
- A pap ceremóniája
- A koporsót készültek leengedni, nagy jajveszékelés - "még ne",
- A kántor szólt, hogy még várjanak, akkor a zenészek játszottak, majd elkészöntek, elmentek.
- kötéllel leengedték, senki sem mozdult
- Zoli rádobott egy göröngyöt /szemközti oldalon, a többiek nagyon ránéztek - /? nem szokás,? - Zoli felesége magyar/.
- Még néhányan dobtak hantot, pénzt nem láttamé
- Jolán és Gyuszi közben rosszul lettek / mikor a koporsót engedték le, utána akartak ugrani, Rekedt -Zoli fogta le őket/ és Kis Rupi beszélt nekik/.
- Hantolás, nagy jajveszékelés, sirás
- A pap elvégzi a szertartást, elkészön / elmegy a kántorral/
- Elkezdik keresni a zenészeket, hogy most kellene játszani!!!
- Ráhelyezik a sírra a koszorukat, virágokat, vége a temetésnek mindenki elindul az ÉDOSZ-ba a Torra. Zoli és magy. felesége a temetőajtóban fogadja a részvét-nyilvánításokat / csak magyarokat láttam/.
- Majd ők is elindultak.
- Torra a néprajzosokat akkor már nem hívták meg, holott a virrasztáson Rekedt-Zoli határozottan invitált bennünket - ?
- Egy-két fotó ürügyén visszamentünk az ÉDOSZ-ba, az előhelyiségben férfiak ültek /csúgok, -nagy család/, ők nem ehettek, nem ihattak, másik oldalon nők. A sarokban a két báty-Csopmi és Gyuri. Rekedt rendezkedett, intézkedett és Csomi fia is kint tartózkodott. Bent egy teremben terített asztaloknál a bort ülték. Átvették a fényképeket /Rekedt/, de nem invitáltak bennünket újból, így sajnos a torom nem voltunk jelen.

Gy: Szapu Magda

A gy. helye és ideje:

SZimó, Érsekújvári járás
/Zemné, okr. Nové Zámkyá/-
USSR 1983. aug. 22.

Andrásné

- AK: A/ Sztojka Terézia -Mala, 1920. Guta, r.k.at.
B/ Sztojka János /fia/, 1943. r.k., Szimó
C/ Sztojka József /fia/, 1952., r.kat., Szimó
D/ Bihari József - Morcsi, 1930. r.kat. -kolompár
E/ Bihari Margit -Morcsi felesége, 1921., r.k.,
Guta

Szimón a péro kb. 20 éve szűnt meg, kb. 100 fős volt. Azóta a faluban szerte-szét laknak, rossz házakat vettek meg olcsón, általában a falu peremrészein., ill. a Vág melletti tészeken. A szimei cigányok mind rokonok: Sztojokák és Lakatosok. Morcsi /Bihari József, / Gimó - kolompárok, ők anyjuk nevét kapták.

Egymásközt házasodnak, főleg gutai cigányok közül hoznak asszonyt. Az itt élő cigányok magukat "Csókisttyáknak", csókák, varjuk "- és "nemzetségéből" származtatják magukat és megnevezik a környező falvakban lakó cigányokat is. /lásd alább/.

- Sztojka András, a vajda halála után mentem a feleségéhez anyagot gyűjteni, aki elmondta, hogy korábban "szerhájuk volt, sátoroztak, ponyvájuk volt. Lovakkal foglalkoztak. 27 unokája van. Ma is nevel borjut, bikákat -5 db van.

- Az AK: A/ elmondta, hogy 14 évesen ment férjhez, férje, András, a későbbi vajda, 16 éves volt, mikor saját lakodalmából a menyasszonyt otthagya őt, mind vendégek megszöktette.

- Sztojka András 1983. aug. 17-én halt meg, 4 napig volt fenn, pénteki nap temették, "nagyon szerencsétlen a péntek". Az első éjszaka a halott a háznál volt, "hazalopták", csak másnap került ki a halottas házba a temetőbe. Pazar temetése volt, drága kriptát készítettek számára /lásd fotók/, sajnos a gyűjtő csak a temetés után értesült az eseményről.

Az adatközlők az alábbiakat mondják el a halottról, a temetésről, önmagukról /lásd még hanganyag/:

/ A gyűjtő beszélt néhány falubeli magyar emberrel is a temetésről - ill. a faluban elterjedt "pletykákról" a temetéssel kapcsolatban, lásd dtto alább/.

Gy. ideje, helye:
1983. aug. 22., Szimő

AK: A/ Sztojka Terézia, Sztojka
Andrásné, r.kat. 1920, Guta /Mala/

A telepen ő / a férje/ volt a vajda, a legöregebb vót, meg én.

Gy: Ki választotta meg vajdánakat?

AK: a predseda /elnök/

Gy: Ő képviselte a cigányokat?

AK: Igen, egybe laktunk akkor ott a péróba /cigánytelep/.

Aztán mikor Jóska meghalt / apósa, ő volt a vajda/, 12 éve,
/vajda lett András!/. Igazságot csinált. Ha valami vót,
igy-meg ugy..kérdezték tőle, hogy hogy legyen, és ő meg-
megmondta nekik..

Gy: Az esküvőnél volt szerepe a vajdának?

AK: Igen, igen, ő adta össze őket. Mondta, hogy ne hagyják el-
egymást, ne váljanak el egymástól, örömben éljenek mind a
ketten. Megfogta a két kezét / mindkettő kezét/ és öntött
rá bort: Ijenek sokáig, ne váljonak el soha! /cigányul is!!!!

Hálot

Gy: Pénzt tesznek a zsebébe?

AK: Hát, teszünk, aprót is meg enagyot is. Hát mindengik csa-
lád tett neki 100 Kcs-t, 50 koronát, ilyeneket. Kezébe is
volt, a markába, ujjai közé, a szemére nem. A markába, meg
a kabát zsebébe nagypénzt. A piz- cigány szokás. Szerette a pizt,
mikor it. Legyen neki a másik világon. Hogy kivátsa magát a
mennyországba, hogy ne meradjon lent a pokolba. Aprópiz erre
köllött. /Jordán vizéről nem tud./. Bal kezében volt a pálinka,
egy üveg, és a bot, a vajdabor is. Jobb kezében meg a pinz-
papirpinzek voltak neki téve. A boton öregpinz volt neki. A
másik öregtő kapta Komáromba. Egy öreg vajdától. Aprópiz a
kabát zsebibe, mellette 1 üveg pálinka, hogy legyen innivalója.
Pipáját a zsebibe tették, dohányt, öngyújtóját. Kalapot a feji-
hez, jobb oldalt. Ennivalót nem, mindjárt mennek rá a hangyaék!!!

A koporsóóra pénzt dobtak, inkább, földet nem, mert ki volt
csúmpézve belülről. Pezsgővel lelocsolták, azért, mert lakoda-
lomba volt divat, hogy öntötték a menyasszonyokat, öntötték
a fejére és azért a vejem csinálta. Két liter pezsgőt. Ez szo-
kás, rébben csinálták, de nem csak a vajdának.

Gy. ideje, helye:
1983. aug. 22, Szimó

Gy: A siréjára vittek-e valamit?

AK: Nem tudom. Inkább ha valaki gyün, megkinálják. Idegent.

Virrasztás

Négy napig volt, amíg a halott a föld fölött van. 7 6000 ~~szék~~ koronát adtunk csak az talér, meg aki gyütt, hozott. A hosszú asztalokat kivittük /a ház elé a szabadba/, sokan voltak nagyon. Reggelég. Énekeltek is, amit ~~2 ó~~ szeretett, de csak éjfélkor. Imádkoztak először, utána minden éjje nem ettek. Annyira nem tartottuk, mind a lagzit. Másodszor, meg az utolsó napban is vót: szalámit hoztak, csibákat vettek, főztek. És sokan vótak. Tűz égett kint, hogy mindig világosságban legyen a halott. Gyertya bent égett /nem tudja hány hány db/. Beszélnek, ha kifáradnak, isznak. Éjfélkor bemennek a halottnál, és imádkoznak, és utána aztán mindenki 1-2 éneket ... ~~megy~~ úgy hogy egy éjjere 2-szer bementek hozzá.

Mesétek ott kint. Így ment nekik át, királyokról... Komáromból vót itt egy ember, öreg, az MO-i származású, az ~~am~~ mesét nekik. Azelőtt is meélték az öregek. Érdekeseket mondtak, hogy mit jelent ez meg az...

TOR

Mikor hazajöttek, /a temetőből/, akkor mindenkinek adtak enni és, inni és. Bevitte őket a fiam a Hotelba. Leütette őket sorba és ott rakott eléjük enni, inni. A családtag nem ehet, csak a vendégek. Sonkát, szalámit vett nekik a fiam.

- A misét 3. napra megssináltuk, a tiszteletére. Mnik nem azért, hogy ne járjon vissza. Örünénk, ha gyünne!

Az vót a kívánsága, hogy ne érje föld! Az rossz. Csak a kutyát dobják a földbe. Itt a mi körzetünkbe csak Szimón volt ilyen temetés.

A sir

Ki volt téglázva, mind egy fal, bevakolták, aztán csempével ki-csempézték. Alája szőnyeget, mind egy szoba.

~~Égy~~ szalaggal engedték le a koporsót, TV-ben látta a fiam, hogy a Brezsnyevet így temették. Piros szalaggal van a koszoru is a keresztén. Régen nem gyászoltak feketében, ami vót, abban gyászolták.

Somogy Megyei Múzeum
NA 2744-2010
Múzeumi adatszám

Gy. ideje, helye:
1983. aug. 22., Szimó

Gyász

Nem borotválkoztak két hétig. Nők nem fésülködtek. Gumival megkötötték a hajukat, fejete szalagot tettek bele, összekötötték vele. Nem fonták be. Nem mosakodtak, nem mostak, nem varrtak. Azelőtt is így volt. Meg a haját levágni. Le van vágva a hajam. Mikor meghalt, mindjárt lenyirtam. A leányom is. Szép haja volt neki, mondtam, "leányom, ne vágd le!" Szép haja vót neki, öreg, ha én, levágom, én már öreg vagyok. /Az adatközlő 63 éves kora ellenére nagyon fiatalos, szép arcú/.

MULASZ - halott, Sunto Dél - Isten - cig. kifejezések

Gy: Hova kerül a halott, hol váltja meg magát?
AK: A mennyországba, asszonyom, hogy a pokolba ne maradjon senki. A mennyország kapuján engedik át, azért van az aprópénz. Ott ki van? Valami Krisztus, vagy ki. /!!!!/

A halott 9 napra visszaját.

A pap mondta. ~~Mert~~, utat engedjünk neki. Megterítsük neki, enni-
valót beletenni. /?/

Hat hetire nem.

A gyász - két évig, a saját család. A testvérei, azok is.

Ravatal: A konyhába volt. A virasztók az udvaron voltak, csak éjfélkor jöttünk be imádkozni. Gyertyákat körös-körül rakták. Asztalra tették a halottat. Régebben: Szalmát dobtak le és arra dobták. Lepedőt arra. Feje alá vánkást, ami a koporsóba volt. Anyásom, mikor meghalt, már minél rendesen temették. Vót, akinek nem vót ruhája, piszkosan temették /rossz ruhában/.

A halottat - lemossák. A menyem mosta. A vizet a ganajra öntötte. Új ruhába öltöztették. A cipőjét nem szabad megkötni, hogy a tulvilágon tudjon járni, ne legyen megkötve a lábo! Kezét mellé a két oldalára, hogy tudjon menni.!!!

Ne dobjanak fédet /földet/ a gederbe, azt kár lett volna odadobni, inkább filléreket, ha valaki akar. Amilyen élete volt itt, ott is olyan sorsa lesz neki. Hogy amilyen szokás itt vót, az legyen ott meg neki /lásd mellékletek-halotti/

A gy. ideje, helye:
1983. aug.22., Szimó

Gy: Alattunk is van világ?

AK: Van ott is világ. Vannak ott is memberek. Ott vannak a halottak.
Amikor eltemetik, rögtön megy oda a lelke. A teste marad a holtban.

A lelke- levegő formában száll el. Ha valaki alszik, akkor kimegy a lelke. Ott lelke elszáll a levegőbe.

A test, megy a sirba. Ott is van /lent/ es- nép, ott már egybe vannak. Ott a halál.

Menyországba a lelke kerül. Ha rossz, akkor a pokolba. A test a halottak közé. A csont marad csak, a hus megy /nem tudja ezt pontosan megmagyarázni./

Először ki kell váltani magát a többiek úgy veszik be!!!

Ujanc, úgy mondták. Csak a halálnál váltja ki magát!

Halál - csak kaszás az!

Nagy, magos és meg van neki itt kötve az ajka /fől van kötve az álla/. Kasza van nála.

Abból lesz, aki rossz halott volt. Akinek nagy bűne van, plána, azt nem veszi be a mennyország.

*K Gy: Kirekesztett lélek? - AK: nem tudja

Aki nem tudja magát megváltani, az lent marad a pokolban.

A halál megjelenik a haldoklónak. Rögtönmondta a férjem, hogy én meghalok: "Nem látod, hogy én már meg vagyok halva!"
Ott ~~van~~ a fejénél.

Kisértet : Az is halott, az az akasztós /akasztott emberből/

Magos, pipája van és füstöl neki. 12-kor jár.

A halottak is 12-kor.

/Az erdő anyja, víz anyja: nem ismeri, sem egyéb hiedelemalakról nem tud, nem beszél.- Gy. /

Csoport /cigányok/ : Nyivestyi - há / havas/ , lovakkal eladták, ceserélték, ezek nem lovások.

: Lovári is van: Csallóközben

Csókestya - csóka, olyan származásuk a Madariak , azok rokonyok.

Guta is nyivestyi. A naszvadiak brišstya - /apjuk neve után???

Komáromban - Csokistya.

A temetésen rokon, idegen is - sok barátja volt. Reggel elmentek haza, mert kocsikkal voltak, este jöttek. 150-en is voltak. 6000 korona volt a pálinka. 100 liter, meg mindenki hozott magával. Enni kétszer, utolsó és ~~le~~ előtte éjjel-szalámi, kenyér. A mieink nem ettek, nem lehetett, de nem is ment le. Nem is ittak azok. /rokonok/

/9 élő családja van, 27 unokája, 18 gyereket szült. Három kiskorú meghalt. A fija 16 évesen halt meg. 1 lány volt.

/keserves éneket énekelnek: "először arról szól, hogy mért haljak meg, mert nem érdemlem meg .

Somogy Megyei Múzeum
K. A. 2744-1240
Néprajzi adattár

A gy. ideje, helye:
1983. aug. 26. ,Szimő

Fiai és Morcsi a feleségével: lásd l.l. -AK: B, C, D, E

Virrasztás

B/ Este 9 órakor $\pm$ összejöttek, reggel 6 óráig, még ki nem derült, ki nem világosodott. Ezalatt dumátok, hogy mi vót, beszígették, viccütök, tüzet raktunk-hajnalben, mert már g fáztunk / 3-4 óra felé/. Kint /udvaron, ill. a ház előtt - a töltés- Vágtültés mellett laknak szülei, az utolsó ház, saját, a falu szélén/volt hosszú asztal csinálva, voltunk vagy 150-en.

C/ Nemcsak hogy fáztunk, de ez szokás is volt. Ez avval ment. Olyan, mindha gyertya 9 igne.

Éjfélkor ígetünk gyertyát, imádkoztak -Üdvözlígyet. Meg kedvenc nótáját. Pont éfékor elkezdünk imádkozni. Éjfél után - ami kedvenc dalai vótak neki/, akkor azt elkezdjük énekelni. Akkor kezdtük a cigány nótát, magyar nótát. Aztán beszélgetünk, hogy éltek azelőtt, régi öregek mit csináltak.

Kináltuk az embereket pálinkával.

Éfékor kávé van csinálva.

Reggel van nekik csinálva tisztelet az apám végett, mindha ő ott voña, mindha megvendégné /őket: a virrasztókat/.

7-8 órakor. Tesznek /ap apja számára is/ külön enni az asztalhoz, a helye is fönt van tartva.

Mikor isznak is, akkor is egyet kiöntenek - ott az ő pohara, abból kiöntenek.

Isznak: mondják cigányul /!!!/ - "Nyugodjál békében"!

Ennivalónál: Cigányul/!!!/ - "Egyetek, ez a tiszteletadás az ő lelkének".

Aztán mondják a nótáit, a menyei, lányai - elmondunk éfékor a halottnál a koporsó mellett, ha már imádkoztak - l nótát. Mer eső /első/ éjszaka otthon van. Másik éjszaka már kint a halottasházban a temetőben.

Főzni nem főznek, ami van enni: vaj, szalámi,...ú

Melléklet

C/ Bal kezibe pálinka, görbebot /vajdabot/

Pénzt markába - aprópénzt! Papirpénzt a szebibe is.

Azér, hogy fölszálljon az angyalok közé, ne a pokolka kerüljön, hogy ki tudja magát váltani.

D/ Gazdag volt itt is, ott is gazdag legyen.

Kalapja ott van mellette. Cipőt adnak a lábára, megkötik.

Allát nem kötik föl, szemére nem tesznek pénzt.

C/ Eltemetik, utána dobnak aprópénzt, hogy váltópénze legyen a másvilágon, hogy he tudjon lépni a mennyországba.

B/ Cirja ki van csmpezve, szőnyeg alája. $\pm$ Piros szalaggal lett leengedve

C/ Mer a kötél nem fért volna bele

B/ Hogy tudják meg, milyen vajda volt.

D/ A leggazdagabb vót Szimőn

C/ A vajdát kötéllal mégse engedjük le!!!

Gy: Hol váltja meg magát?

C/ A lelke az fölszáll a mennyországba. Utolsót lehet, mind a füstöt, elszáll. A testa- mondta a pap is, őtet kiváltság. Ha böcsületes ember vót, akkor ő kiváltódik, főmegy a mennyországba.

A halottak - alattunk vannak.

Alattunk pokol van, fönt a mennyország. Lelke a mennyországba, teste a pokolba.

B/ Beszél ő valakivel, angyakkákkal?, megváltja náluk magát.

C/ Ott van ilyen döntő, mint a bíróság, az angyalok bírósága. Azok döntenek, hogy mellik fogadja be.

A földön, mikor élő volt és rossz volt, akkor az ördögökhő áll át, és ha jó volt, akkor befogadják az angyalok közé.

A mennyország-kapuba kő, hogy kiváltsa magát.

D/ Azért tették azt a pénzt a kezibe, mert ott volt neki a fia/ nemrég halt meg 16 évesen/ meghalva. És annak a fiának is átadja vagy a rokonjának.

Mert megy vele /fiával/ a kocsmába, egybe mennek, hogy igyanak. Találkoznak, : "Isztok sört? Vegyetek ennivalót!" -ezér adják.

Aprót is tesznek bele, dobnak is bele.

Valamikor a cigányokná nagy nehezen vót papirpénz. Kezibe tették, "igyál, ~~vevvel~~, rokonsággal, fiaddal találkszol, igyatok avvval a pénzecskevel.

Gy: Alattunk halottak vannak?

C/ Alattunk ördögök vannak.

D/ Járnok a halottak ijje, éfékor, 12 óra, és akkor találkoznak a föld alatt, mennek egybe a rokonság. Egyikhő, másikhő, csak a rokonsághő. Keresik fő egymást a föld alatt.

Aki visszajár, a lelke lehet neki, a szelleme. /D/

TOH

B/ - A halott 9. napjára vissza fog jönni, akkor adunk neki rendszeren vacsorát. Kitesszük az udvarra vagy a sporhéra otthon, és regge már nincs. Visszajött szépen, nem haragszik. 8. napra mise van. Mind az egész család ott voltunk.

Egy évre van neki emlékeztetés. Nem tartjuk be a bucsut, nem megyünk sehova.

Akkor is terítünk neki, azt a itált főzém édesanyám, amit szeretett / a halott/.

C/ Ki szokunk menni a temetőbe pálinkát /visznek ki/, - van egy pohár. Ennivalóból is viszünk a temetőbe. Szegény emberé vagy sirásót megetetjük, magitatjuk.

Sirjára gyümölcsöt tettünk le. Idegennek adjuk inkább az ennivalót.

Régen a sirjára is kivitték a kedvenc ételétl Hust sütöttek. Mikor meghal - 1 hetire, kettőre, mikor ez van.

B/ Az öcsém a mai napig is éjjel beszél vele/a halottal/

Pl. aki mélyen alszik az beszél is vele. Ha valaki mélyen alszik, ~~kinégy belőle a lélek~~. Ugy van, szabályosan, nála a görbebot. Beszél vele.

A gy. helye és ideje:
Szimó, 1983. aug.26.

Somogyi Kézírt Művelődési
Központ
NA 1744-2010
Kézírt Adattár

B/ A hus megröhad róla.

A halott lelke jár vissza, emberi alakban, de csak az illető, aki látja, azt gonduja, vagy aki beszél vele, vagy aki hirtelen főkéi- alsuszik.

Kisértetek

Azok se akasztott emberből, vagy akit leszurtak. Bosszút akar állni. El akarja rontani a haragosát. Azok 12-1 órági járnok. Csak akkor van ereje. /B/

A halott az ijje 3,4-kor is, ha alszik az ember, mellette van. /B/

B/ Ott van egy víz, nagy víz, olyan mind egy tenger, és azon át kell neki mosódni, át kell vergődni rajta. Aztán lemosódik róla a bűnei, aztán úgy megy a mennyországba. Mer az embernek azért csak bűnei vannak lent a földön. Ezér ott a Jordán vizibe lemosódik, tiszta lélekkel fog menni a mennyországba.

-B/ /az adatközlő leirt cigányul magának egy szöveget, amit magnóra olvas - a temetésről, és elmondja magyarul is/:
"200 -an vótunk, és főkirtük az embereket, az egiszeket, se hogy apámnok a temetisire semmiféle bajt, akinek vót követelése, vagy hargessai, régi haragok, mer vótunk 200-áa ám, mondom, 200 személy közül mindig akad valaki.

C/ És ilyenkor a haragosai is jöhetnek, ilyenkor nem szabad haragudni.

B/ Az ki van jelentve, ezér jelentettem ki nekik, senkinek, akinek vótak követelése, vagy elántézése, egymás közt /félreértések/, ne próbálják előhozni apám temetésinn meg a virrasztáson, ezek a dumák hangzottak el.

C/ Szépen akartuk elbucsuztatni a másvilágra.

B/ Pálinka előttetek van, kávé, szóda - hisz óvatosan, mindenki igyon, ne köszöncsön. Koccintanyi nem szabad. Meg azt, hogy Isten éltesse.

C/ Istennel koccintani, nem szabad, hogy az Istennel köszöntse.

B/ Cigányul ez van benne. Aki akar innya, emeje a poharat és igyon.

C/ Ez volt a kívánsága, hogy seokan legyünk és szépen bucsuztassuk.

B/ Mind egy lagzi. És ineküjenek is utána, mer az ineket szerette /a menyeyei is közbeszólnak/

C/ Jártó az üzleteket, árusokat, akik ugye így cseréltek vele-állatokat, az ott vót a virrasztásonn.

B/ Azt kirtem fül az embereket, hogy ne csináljonak semmi bajt,

C/ Mentek a kocsmába, ittak, lovakat cseréltek először, süttettek pecsenyét, ettek,...

C/ Az egyik idős ember, aki ott volt, az a Ferkó nevezetű, az elkezdett beszényi a mult republikáru, hogy éltek a régi cigányok..milyen szisztémbe, hogy a lovakal jártok ilyen vásárookra, kupeckedtek, eladták a lovakat, akkor jöttek hazamenőleg a kocsmába megálltok, kértek egy tepsi pecsenyét, ettek, ittak, hazafelé megrakták a kocsit herével, kukoricával, az asszonyok elmentek lápnyi, beljebb mentek az erdőbe, megőzték, jóllaktak, vándoroltak.

A gy. helye és ideje:
Szimó, 1983. aug. 26.

C/ Ma már ilyen világ nincs, ma már jobb világ van, vannak orvosok, tanárok a cigányok közül, sőt még autó is van a cigányoknak.

Nem lovaskocsiva járnok máma, hanem 1600-ossal /kocsi/. De akkor nehéz volt az élet. Kocsi volt, meleg volt, apám letörött 2-3 ágot, főtette a kocsi, /árnyékot adott/...

B/ Eccer az egyik faluba vótunk 2-3 napot, másszor a másikba. Télen a sátorba tüzet raktak, ott aludtak.

C/ Vót úgy, hogy kiégett a dunyha és a lepedő.

D/ Bedugták a lábukat a dunyha alá.

C/ Apám mindig azt tette a tűzhő, amellik a legjobban fázott.

B/ Az a lány ment hamarabb férjhez, aki jól tudott lopni.

C/ Mámois, csak nem lopnak, hanem se seftünek. És aki ügyes, ..-órával, valutával,...

D/ a Férfiak kereskedtek - lovakkal cseréltek, vettek,...

B/ Az öregek szava nagyobb volt, mind most. Pl. ha verekedés volt, a hargg főn át már hosszabb ideje, és ki akartak békülni, egyik fél is adott 1000 koronát, másik is. Akkor hozattak rá idősebb embereket és törvényt hoztak.

Idegen öregeket. Elmondta egyik is a panaszát, másik is, az öregek meg döntöttek - mind a mai formában a bíróság. És az öregek döntöttek. Ahogy az öregek döntöttek, hogy hogyan legyen, annak úgy kellett lenni.

Az öregek előtt nem mehetett át a menyecske, ha nem fót a fejinn fejkendő. Keresztbe nem mehetett el elejbe, mer vót nála ustor, végigvágott rajta. Vagy a fogat előtt.

Az idősnek ha nem adott tiszteletet.

Cigányul /!!!/ - "Taveb bach táko, Fero vagy Pista, v. János"-köszöntényi, hogy "jó reggelt... A fiatal-asszony köszönt a férfinak.

Házasság

A szülők egymáshoz adták a gyerekeket, de a megkéréssel, a ~~fiatal~~ főfénytől meg az öregektől kérték meg a lagzi folyamán. /B/

Lakodalom: A szülők, az apa döntött a fiataloktól.

Akkor megkéretik, beleegyeznek, hogy mikor lesz a lagzi, dobnak így időt, hogy mikor lesz a határozat, egy fél év múlva, vagy jövőre, Befoglalják, eljegyzést csinálnak, hogy a lány nem leht másé, csak öve. A követelliéné más, 5000 koronát, amennyit elfogyasztott, vissza köll fizetnyi.

Esküvő- mondjuk - szombaton.

D/ Régen hétfőn, vagy kedden, v. Iszerdán, hátköznapon.

Azok ráérték. Régen kint a fa alatt az erdőben csinálták..Hoztak bort, ittak.

Ma - a vajda - összehnti iket egy pezsgővel, vagy borral-piros borral/

A gy. helye és ideje:
Szimó, 1983. aug.26.

Lakodalom:

D/ A fejüket összeteszik, hajnalban, mikor vége van a lakodalomnak, akkor összeöntik.

B/ Soha ~~in~~ el ne lváljon tőle, legyen úgy tartós, mind az embernek a kenyere. Vagy a kapavágás. /Cigányul is mondja!!!/

A fiatalok végig ott vannak /a lakodalomban/.

Délben, mikor kikérik a menyasszonyt, akkor muszály megkérni a menyasszonyt, ~~erre~~ találás előtt. A vőfények.

C/ Két férfi a vőfény, a lány részéről a rokonya, a másik részről meg a gyerekek a rokonyából volt. Aztán át köllött adni a házigazdának, hogy mit vásároltak lagzira. És akkor a két vőfény abból gazdálkodott, abból tartotta föl a vendégeket

B/ A lányko olyankor bent van a szobábo. Addig nem mehet ki a menyasszony, a lakásból, amíg náncs kikérve. Nem mehet ki addig a népek közé.

Megy a bandával a vőfény be az udvarra. Megzörgeti az ajtót, görgebot nála, a másik vőfénynél meg szalagos bot a kezibe.

Gyűznek kérnyi. Megzörgetik az ajtót, így meg úgy, zene szól, és akkor mondja neki: "Zene, állj!" És akkor megkéri:

"Engedjétek be /cigányulis!!!/ akarok veletek beszélni.

Cigányul :! - =" :: várányom volt és elveszett egy és a nyoma ~~se~~ erre vezet, meg akarnám nézni, hogy nincs-e köztetek, engedjétek be!

Akkor a cigányok azt mondják: itt semmiféle bárány nincs, nem járt erre semmiféle várány, menj vissza!

Nem adják ki, csak harmadszorra.

~~Másodszor~~ Másodszor mondja: Már annyit járok a bárányom után, hogy a cipóm is, meg a görgebotom is elkopott. Engedjétek be mert a bárányaimnak itt elveszett anyoma és fülbevalói voltak a fülibe és a finykipit is be tudom mutatnyi nektek. És akkor eléveszi egy rossz finykipet, ami nem az, a lányko és főmutassa nekik.

Ezek visszakiáltonak: Nem ez, nem ez, visszamennyi! Nincs itt! Bessukják az ajtót.

Harmadszor megin gyün zenével:Állj! ..

En annyit járkálok már, nem bírom tovább ezt a járkálást. Ioo %-ban tudom, hogy köztetek lakik a bárányom, és be tudom mutatnyi a fényképét, és adok 500 koronát. Avva már csak kiváltom!

A jelét - az a fényképe, az 500korona.

"Be tudom mutatnyi a jelit is, hogy itt a finykipje, eredeti finykipje. És az Istennek a virivel /vérével/ járok el a bárányom után.

Akkor előveszik a piros bort, odaadják megköstolni, ezek-e. akik benn vannak, és a kettő mindha hanyattdüt vónal:

"Ez az, az Isten virive, jár a bárány után. Megnézi a pénzt: "Ez az, itt van" És akkor kiadják a menyasszonyt 3-szorra.

A lány f vőfényének adják a pénzt. Elfogadják a bort, és a kettő vőfény mindha meghalna ebből a borból: "Igen, ez az," Átveszik a jelit. Akkor kiviszik a vőfények az udvarra, és akkor: "Huzd rá!"

B/ %
Férhő ment a Fiacsnak a lányo...
táncolnak. Akkor kint átadják a párhájó, a vőlegényhő. Tán-
col a vőlegény is vele, lUtána asztalhoz ültetik. Már a vő-
legényhő tartozik a menyasszony.
Asztalhoz ülnek. Menyasszony a közepin. Van neki téve egy ko-
kas meg egy torta - cigaretta a kokas szájábo:
R ndesen fő van mostan táluva. D/ Régen nem így volt.
B/ leves, pörkült, székelykáposzta-hem rántsuk be, fűzött
tyukok, kirántott hus, fasírtok. Az asztalon ital.

Megin a tálaláskor a vőfény megy előre és akkor mondja:
Cigányul is!!! - "Engedjétek meg a föltárolást az ebédre.
Mondják: "Igen, lehet". Akkor bejön a leves: l. tányár-
nál a levest elejti. Utána mennek a székácsnők, és be-
viszik a levest, mindent, behordanak: "Ugy álljon a kakas
taraja, mind a vőlegény farka hajnalban". Avval hmissa
meg 1/ a levest/ az ebédet. A káposztát is be-
készítik.

Mikor viszik haza másnap reggel a menyasszonyt, mikor
leöntik a vőfények a menyasszonyt, akkor reggel e 6-7 óra
felé viszik haza, zeneszóval, - átkötik az utat is.
Akkor odamegy a gazda, a vőlegénye xxx beszill. Adjon
neki 5 l bort, mivel beengedik a péróba, 2 l pálinkát, meg mit
tudom én - tortát, vagy tyúgot. Ezt jóvá köll tenni neki.

Régen a vajda öntötte össze /a fiatalokat/.
D/ Régen úgy volt, hogy megfogtak egy kanna bort, nem vót
üveg, ráöntötteék a fejire, de xx a vajdának, az öregeknek
vót szabad ráönteni. Utána: "Legyetek szerencsések, el ne
váljotok, fiatal párok".-mondta.
Régen nem kérték ki. Megfogták itet és vitték. Vettek egypár 1
liter bort az öregek, egy összeültek és akkor ittak. Akkor
fiatalnak nem vót szabad oda menni. A fiatalok külön
vótak. A nők is külön vótak, oda se vót szabad menni.
C/ Nem vót akkor bücsületjük az asszonyoknak! Mámó már
modernebbek.

D/ Vizeskannábo vót a bor, úgy meritettek pohárral benne.

C/ Egyáltalán nem mehetek az asszonyok az emberek közé.
Még most se. Lagziná se. Az asszonyok külön esznek nálunk.
Mámó is - külön asztalná - mer az bün.

D/ Valamikor úgy fére ment a férjétől, hogy igazán. Nem
vót szék, asztal. Félreüt a sarokba, ott evett, ami vót neki.

D/ Husvitkor - összehiták a rokonságot, kitálatuk.
Ugy: pokrócot kiterítették a földre az erdőben és össze-
hiták a rokonságot. Aki ügyes vót, megfőzött hamarabb akkor
kóstoltuk, milyen. Csak a férfiak ehettek.

B/ "Gyere, eggé, az asszony már megfőzött. A tied még főz,
mindig, gyere, egyé!

C/ Vitatták ki, hogy melyik asszony a jobb, ki tud ügyeseb-
ben főzni.

D/ Régen - a gyerek az apja nevin v nem volt egyáltalán. Anyja nevin. Össze vótak áevo, a gyerek az anyja után. A két ~~sz~~ rokonság együtt-tartott. A férfi ment az asszony családjával. Ha baj vót, akkor ellenkezőleg.

Kelengye: B/ A lánynok - mikor összementek, akkor szokott az anyja adni egy dunyhát vagy két vánkost. Amit tudott. Ha szétmentek - elvitte a dunyhát vissza, meg a vánkust. Lenyirták kopaszta - az volt a büntetése nekje. Annak már ~~sz~~ bocsülete nem vót. A pinzt vissza köllött vizetnyi az apjánok. Ezt intézték az öregek! Ha nem tudott pinzt annyi, akkor volt lova, vagy irtike, vártok egy kicsit.

C/ Vagy ha valaki akad a lányro, akkor amit attól kap, visszaadja. A gyerekek az anyjuknál maradtak inkább.

Nagykorúság: D/ 13 évesen firhó mehetett, megházasodott.

Idősök közé - 30 éven föllü /mehetett/, hiába volt nős. Bizonyittanyi köllött neki, okosan ~~sz~~ tudott dumányi, jó tanácsai voltak. A magatartása is /jó volt/.

C/Mikor követelisek voltak, a döntisek közé a fiatalok nem mehettek be. Hiába lvót gyereke, nem vót irvinyes a szavai. Se az asszony nem beszihetett, se a gyerek. Nem szólhatott bele az öregek dumájábo, mikor a döntist csináták.

B/ Döntő-bizottság

Összehívták a bizottságot, innenis az a két-három ember, onenan is 2-3 embert. Pl. nálunk is vótak ilyen dumák. Apám szokta eldöntenyi- ilyen vezekelist.

C/ Sót, - Lót, Ujvár, Szimó, Komárom, Guta, Nászvad, Gyalla-öregeket összehívták, mikor törvénye köllött hozni.

B/ Öregeket - oda, ahol baj vót. Mentek a ~~sz~~ píróba, leüték, kitették az asztalt az udvarra és döntöttek.

C/ Az öregeket meg köllött esküdtetnyi, nehogy hamisan beszijenek. Hogy a szin igazat mondják.

Öregasszony ~~sz~~ eskette, nálunk a Maris. /a helybéli öregasszony/.

Fekete kendőt leterítették a földre, arra egy szentképek, 2 ujját /jobb kéz/ Isten szívéhez, és ő meg átkozta iket:

"A husod ~~sz~~ ~~sz~~ le, ne írjél haza szerencsésen, haljál meg, meg aztán ilyen-olyan fájdalom...ha hamisan fogu törvényt hozni".

Az öreg mondta utána - ő tette oda a kezit. Az öregasszony csak a ~~sz~~ ~~sz~~ ~~sz~~ mondta: "A családotba ne legyen boldogság, nyivek potyogjanak belled, a szemed folyon ki..." - Cigányul is!!!

Csusszá-másszá, hogyha megszegen a szavádat.

C/ Akkor azt mondja az ember: "Ugy legyen, hogyha megszegen."

B/ ~~sz~~ akkor a másik szintén. Akkor megy a дума, kihallgatták

% - azt is, akinek vót a követellise, a másikat szintén.
Akkor a legidősebbek itilkeztek.
Az öregasszony: Fekete ruhában, földig érő hosszú szoknya,
mind a pap, úgy nézett ki, az ijesztő volt. A kendőt le
köllött venni a fejéről és avval úgy söpört a földön /köz-
ben mondta a szöveget/.
C/ És akkor kinyilik a mennyország kapuja és oda bemege a
szavai. És hallgassa az Isten.
B/ Akkor jött a második, 3., 4.... mindegyiknek meg köllött
esküdni, és jöhetett a pör szava, hogy miről is vót szó
tulajdonképpen.
Az öregek férementek, tanácskoztak, megbeszélték a döntést,
visszajöttek.: Ez a döntés, annak így kell lenni és ehhez
kell tartozkodni /tartania magyát / mindenkinek.
Be is tartották.
Nem csak négyen, többen is lehettek.
Ez a nigy személy, idegenek vótak, egyikő se nem vót szabad
nekik huzni. Falubeli nem vót.

Olyan ik kisebb dolgot eldöntött a fater is k/vajda/, mosatis.
Ez még most is mege.
Ha nem akarják, hogy többet pörüjenek, vagy haragudjanak,
akkor összehivnak ilyen cigány bizottságot, és az eldönti
a bikességre. És akkor nem köll bíróságra járni,
Ha eldölt, utána v ittak, kezet fogtak, kinek baja vót,
megcsókolták egymást és mondta, hogy ekkor és ekkor meg lesz
adva a pénz.

Születés

D/ Mikor megszületik a gyerek az asszonynak, akkor hideg víz-
be teszik, pokrócba bessvarják, itet, úgy teszik az ágyba itet.
Ezt azir, hogy erős és egiszsiges legyen.

Születés után a nő nem főzhet, /1 hónap-?/, mosogatnyi nem vót
neki szabad, emberek közé nem is gyühetett, mig a templomba
be nem mege mert azelőtt otthon szültek.
Akkor hoz /a templomból/ egy üvegbe vizet, szentelt vizet,
és akkor a cigányok így ülnek-e, akkor mikor keresztüllő van
már és akkor megszenteli mindegyiket: Cigányul!!!-"Legyen
szerencsére a víz". Meg aztán a ház 4 sarkát.

Vagy ha uj lakást vesznek, akkor minden sarokba le köll
vágnyi egy csibát és a virit kiengedik.

Ujévre - cukorborsót főznek, ilyen babfőzeléket, sok pénzük
legyen.

Menstruáció

D/ ha a nőnek tisztullása van, akkor még a fazékhó sem
szabad neki nyulni. Nőni se v szabad. Férfiak közé se mehet.

A nő nem ühet úgy, hogy széttegye a lábát, az alsónmujét
se teritheti ki, a férfiak nem láthossák.

Somogy Megyei Múzeum
NA 2744-2010

Milyen csoportokhoz tartozónak vallják magukat?

B/D/ Mi vagyunk Csókisttyák - k csókák, varjuk - ez egy faj.
vannak Jehovisttyák - Mű Udvard felé,
Csókisttyák: Pozsony, Guta, Komárom, Szimő, Gyalla,..
Nyivestyi - hó fiai - Lót felé
Udvard - elmaradott népség. Jehovisttyi, -Nyivestyi - ? -leg-
elmaradottabbak. - Ezt az öregek mondták.
Szimőiek a legfejlettebbek.

B/ A fiatal generációból az első helyen ezek közül a Szimő.
Én benne vagyok MNV-n /Községi Tanács/ a bizottságba,
cigány képviselő vagyok, Komiszióba járok. A járásban el-
nyertük szimei cigányok az első helyet. * Nincs lopás,
mind munkábo vannak -15 évtől a férfiak, kevés a bessu-
kott személy. Verseny vót köztünk, és mi nyertük meg.
Pl. volt ez a választás, még arra is a szimei cigányok
összeszedtünk 300 koronát és betettük -C/ A Béketanács
Prágában.

Vándorlás

D/ Küldőnccel értesítik egymást. Befogta a lovat a kocsiba,
elment hajnalba és este és este gyűtt vissza, hogy mi van.
Az a személy ment, aki akart közvetíteni. Az hívta össze
a környékrű.

Utijelek

D/ Volt olyan, hogy ha az erdőből kimentek és akkor ott volt
egy tűz és a kocsi ment azonn a tűzön keresztül, vitte azt a
hamut és azonn az utonn mentek utánuk.

C/E/ Piros rongyot tettek az uton.

Meg a cigány lova nem vót soha megpatkolva.

Mikor már találkoztak a rongy után, akkor lestoroztak, csi-
nálták a nagy tűz, szedték a szálmát a sátorba, lefektették
a gyerekeket, anyjuk főzte, a pogácsát csinálta a tűzbe.
Magsüt, süttöttek hust, ették a gyerekek. Mikor megettük,
akkor mentünk tovább.

E/ Szedték a krumplit, a kukoricát, süttöttek a tűzre.

Vótak cigányok: Briestyi, Nyivestyi, Csókisttyák - C/ Ilyen
nemzetségből.

B/ Azelőtt nem vótak olyan sokan a cigányok, most sokan
vagyunk, azelőtt Szimőn vót csak két család. Akkor Gután
megin kettő, amonnan megin kettő, ugyhogy össze tudtak
találkozni.

D/ Vótak testvirek, egybe mentek, letelepedtek, megszapo-
rodtak.

C/ Többnyire 2-3 család ment együtt. Ők számítottak, hogy-
ha valaki megtámadja, hát legyen erő is ott.

B/ Ha összemetalálkoztak, kinézték, ki milyen /fiatalok/,
meg hogy melyik lopott jobban, azt veszi el.

A gy. helye és ideje:
Szimő, 1983.aug.26.

C/ Meg vót adva, hogy melyik nap, ebben a faluban találkozunk. pl. Egy-két hét múlva szerdai napo gyere Szimőre, ott fogjuk megtartani a szertartást. Megegyeztek, firhó adta.

D/ Megbeszéltek - az erdőben találkoztak - itt és itt, ekkor és ekkor találkozunk. Azok is akivel találkoztak /továbbadták/. Egy cigány család addig táborozott egy fáluba, amig-má valami balhé volt. Akkor fölszedte a sátorfáját, elment tovább.

Esha volt ott több cigány családok, akkor elmentek onnan. Egyik a másikat értesítette előre, nehogy baja legyen.

D/ A vajda - rendet teremtett, lpx lopásnál, vásáron. Szót fogadtak neki.

Büntetések

B/ pl. letiltották, hogy tübbet ő nem mehet vásárba.

Verekedés: Ha nem tudtak kiévüknyi, pinzben vagy lóban fizesse meg - egypár ezer koronáro megbüntették. /D

B/ Pénzbe köllött a fájdalomdíjat megfizetni.

Cigánykenyér D/ - Egy serpenyőbe, vagy fazikba csináltak. Bokolo - nak hívták, pogácsának.

C/ - Varkarcs

D/ Beletették a hamuba, rátették a hamut és megsütötték. Olyan volt, mind egy kenyér.

C/ Olyan mind mámo a lángos, vagy a lepény. Lapos, de nem zsírba.

Erdő px apja, anyja - viz anyja - nem ismerik, manók, törpék, óriások - nem.

C/ A szél szelleme - ezt hallottam.

Ünnepek:

D/ Karácsony, Husvét, bucsu, keresztelő, lagzi, temetisek.

Gyász: C/ Nagy haj - meghagyta, a szakállát nem vágta le, nem mosakodott. Nem ettek, ameddig birták.

Nok: levágták a hajukat, szalagot bele-pirosat, aztán feketét.

Karácsony: Apám ugy mondta, hogy nem volt régen karácsonyfa, akkor igaz ilyen nádokat kifurták és abból csináltak karácsonyfát. Kötöztek fő szines papirokat és az vót a karácsonyfa. Darab kenyeret tettek bele /papírba/, egypár diót, ha szereztek bele.

D/Elment egyik a másikhoz, köszöntöttek Boldog Karácsonyt megérhessenek, erőbe, egiszsigbe, családdal, asszonnyal, sok pizük l legyen, betegek ne legyenek.

Aztán lo-ll-kor összeültünk, aztán nekifogtak az ivásnak. Addig, lmig éféli mise nem vót, aztán elmentek éféli misére. "E legyen benne riszed" - hazagyüttek, köszöntöttek.

A gy. helye és ideje:
Szimó, 1983.aug.26.

B/ A család : gyerekek, menyecske, unokák, testvérek, após,
anyós - amáro nippá
Nősülés - a rokonságon belül is.

Virrasztási énekek, kesergők:

B/ Temetésre szót a nótája, mindig azt mondta, olyan mind az imádság.

Cigányból magyarra ford.: Óneki, hogy eljött az órád, isten vleték, nekem muszaj mennem. Megnyomtam a csengőt, hogy hívják az orvost, gyógyítsák meg. De hát nem tudta az orvos, megmentenyi az illetit és el köllött neki mennyi a családból. Kirjé fijam bort az embereknek és fizesd ki a cekket.

Néhánycigány kesergő...

C

B/ Ázsiából származunk, Indiából.

BE/ Ázsia, az a tengeren túl van, begyűttek lovakkal, mind lemaradt nipek voltak a cigányok. Összetálatkoztak, vándorutak, loptak, mert akartak inyi.

B/ Itt nincsenek beások - teknősök, csak Pozsonyba.

A muzsikus cigányok: Csücske-cigányok

Mi vagyunk "az oláh cigányok", a csücske-cigányo, a beás cigányok-más nyelven beszélnek.

Orosz cigányok- Bulgáriában is vannak, akikkel tudtunk ott is beszélni, vót, akivel nem.

A gy. helye és ideje:
Szimó, 1983. aug.21.

Gy: Szapu Magda

AK: Ember József, r.k. 1923, Szimó

Madarász Sándorné, Nagy Ilona
1924., rk, Szimó

/Hogyan látták a falubeliek a temetést-a vajda temetését,
hogyan vélekednek minderről, mi az, ami számukra érdekes,
a szokásostól eltérő, esetleg megbotránkoztató volt/

- ~~42~~ 42.000 koronát vettek ki a póstáru a temetésre
- 11 gyereke vót, sok gyereket fölnevelt, megadták neki a tiszteletet
- Hétfőn halt meg, 1 napig nem engedték a háztól kivinni, csak másnap vitték a ravatalozóba
- A sirt kibetonozták, oldala, feneke, kicsempézve csontszinű csempével
- Ezt azir, mer mikor it, ~~sz~~ azt mondta, hogy őt úgy temessik, mind a Brezsnyevet. Piros széles szallaggal engedték le.
- Színes, mintás viaszos-vászonból vót kibélelve a koporsó-lepedő helyett
- Szőnyeget tettek a sir fenekibe a kóporsó alá
  - A szr oldalába első-áldozói kip fölszereve/főlakasztva/
- A koporsóba pálinka, bor
- 2.000, 5.000 vagy több -pintt mellé, hogy a másvilágonn legyen mu'lató-pize
- A koporsó besejit körberakták üvegekkel, /itallal/
- Tiszta uj ruhábo, cipőbe temették
- A sirra egy hét után is a nigy sarkábo 1-1 körti vót letive, meg egy igó cigareta a kereszt mellé.
- a sir feneke is ki vót csempézve
- pipa, dohány, szivarok a zsebi'be, meg mellé
- botja is - réz meg ezüst cifrával belerakva
- Szót neki a cigányzene és pap temette
- 15 koszoruja vót, nigyas sorokba mentek
- kb. 200 cigány vót - a-7 autóval meg sok falubeli, du 2 órakor temették.
- Temetis előtt két nappal zsótároztak /hallgatókat énekeltek/ otthon
- Mikor ~~tem~~temették, felesége a fejinél, a zeniszek oldalt
- A lányoknak fekete szilon kendővel a hajuk átkötve
- Előtte két nap két ijje ittak, virrasztottak. Elvittek /a kocsmából/ 10 karton pálinkát - az 100 l, valami 211 liter bort, legalább 30 kenyeret. Hentestü hordták-hát legalább 1 mázso hust meg szalámit
- Egisz ijje a fák alatt útek, hosszú asztal, mellette két soronn székek, ettek, ittak, igett mellettük a tűz reggelig
- Temetis napján kigyütt g Gutáru /Kolárovo/-szomszéd falu/ a zenekar-cigányzene.
- Bent, mikor főravatalozták, ott huzták a cigányok, inekütek, még a felesige is, tele vót a mikrofony meg a hegeü vonyója 500 koronákkal.
- Pl. Fehir galamb száll a falu felett, Az én jó apámtól nincs jobb a világonn.

A gy. helye és ideje:

Szimó, 1983.aug.21.

- Mikor leengedték a sirba, akkor lo üveg pezsgőt fölbon-
tottak, ráöntötték a koporsóra, meg pálinkát is.
- Több mind egy óra hosszáig inekütek, oda is szórták a
pinzt. Földet - egy szemet se tettek rá, hogy őket
föld ne nyomja.
- Asszonták, hogy nem tudott meghanyi a kórházba, csak ak-
kor, ha haza megy 1 órára legalább /felesége mehélté/
megfogta a gyerekek kezit, odahívta a családját, van ú
neki vagy 50 unokája.
- Bikákó foglakozott, minden évben vagy 5 bikát hizlat meg.
- A koporsót piros szallagga eresztették le
- Inekütek, ájuldoztak miémd
- Temetis napján már regge 8-9 óra felé mentek ki a te-
metőbe, hát a viginn ájuldoztak az éhségtű, má a melegtű.
- Két óra után még sokáig ott inekütek, ájuldoztak a sirnál.
- Le se fedtik /betonfedél/, a nyitot siráná, aztánn tettik
csak rá a tetejit, 4 órakor. A felesige nem engedte le -
fedni
- Szbojka András, a vajda, 59 évesenn het meg.
- Felesige, a Mala, egyik fiát /nős már/ # fx Grófkánok
hiják, olyan elegáns mindig
- Minden nap mennek a sirhoz, visznek valamit
- A gutai meg a komáromi cigányok mind azt mondták, hogy ná-
luk mást is így temetnek.
- Kb. 200-200-an vannak, képviselőjük a Bánó, a cigányvaj-
da most a Morcsi, a legidősebb köztük /Bihati József/
- Jancsika a legidősebbm fia

- -anyjuk vezetiknevit kapja mind
- megtömtik a lésebit pinzze, hogy a másvilágonn ihasson.

A gy. helye és ideje:

Szimó, 1983. aug.22.

Gy: Szapá Mgda

AK: Sátorjka Andrásné, Sátorjka Terézia/Mala/
1920, Guta, r.kat. / a vajda felesége/

Kelengye a lányoknak: Legalább 2 dunna, 2 vánkös, lepedő, paplan

Régen a cigány viselet: Nagy fodros szoknya, 10 m anyag öörü
vót, fodros ketiny - 3 m, bluz, kívül fodros.
Pisom, vagy sárga, vagy szip az zöld, kasmir anyag, csipke
fodor, az kasmir a bluz is.

Válásnál - a pénzt visszakittik, megszigyenítettik: kapp
kopaszta nyiták, vagy elvágta az orrát, jelet csináltak rajta

Sátor : szinát szórtak a földre, rá lepedőt, középpen igett
a tűz. Este azt letakarták - a tüzet kidobálták - és a melg-
- földön aludtak, hogy meg ne fázzonak.

Öregek - lábán bocskor, harazsákdarab, ugy dobálták el a havaí.

András 16 éves vót, lakodalmát tartották, mikor engem meg-
szóktetett, 14 éves vótam, onnan a lakodalomból. Más asszony-
nyal tartotta vóna meg.

ELMAGYARAZAT

 FÉRFI

 NŐ

 KOVACS

— SIKVA'ZDÖTFALVA
"MOKÉSTI"
(ZOGNA'N'SOE)

 FRIGUR

— SZÉCELVÁRHELY — ZETELAKA
"DILEČTI"
(PULVAK'SOE)

 BARCZA

— ROSTÁS — ~~MADE-FALVA~~
MÁROSVA'RHÉLY

~~ILL. ZOLTÁS — HÁRETAZVA~~

 PUPOS

 KOVACS = FRIGUR

 FRIGUR ROSTÁS = KOVACS

 ROSTÁS FRIGUR = KOVACS = PUPOS

 KOVACS — FRIGUR — ROSTÁS FRIGUR — KOVACS

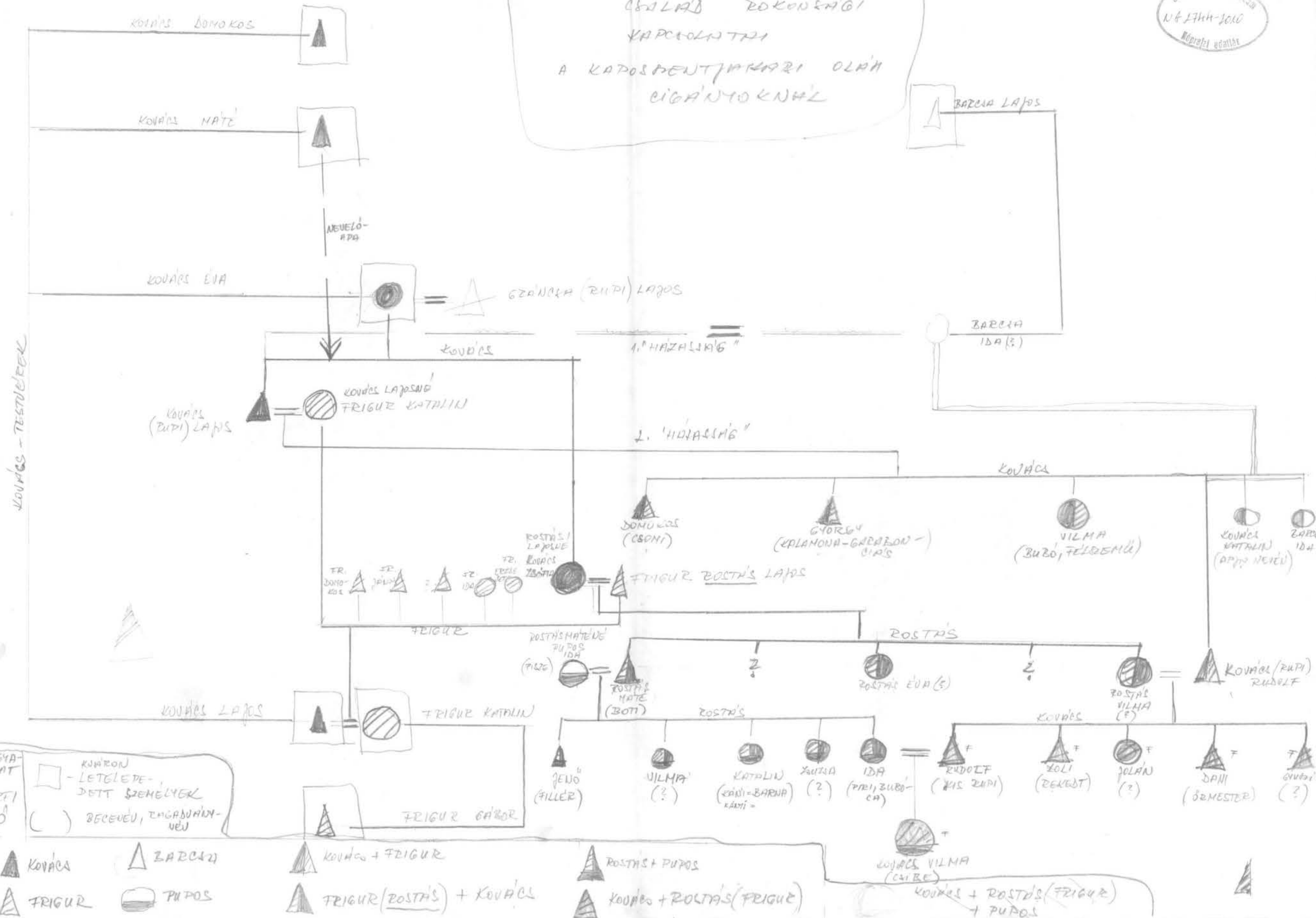
 KOVACS — ROSTÁS FRIGUR ⇒ ROSTÁS FRIGUR — ROSTÁS — KOVACS — PUPOS FRIGUR

 KVA'RON LETELEPÜLT
RENDELTEREK

( ) ZAGASVÁNYNÖV,
BECENÉV (ÉLETEREPTŐL)
(SŐLÉTERE UTÁN KAPJA)

A KOVÁCS ÉS A ROSTÁS
CSALÁD ROKONSAGI
KAPCSOLATAI
A KAPOSMENTVÁRKORI OLÁH
EIGÉNYTÖRTÉNET

KOVÁCS - TESTVÉREK

JELMAGYARÉSZLET
 ▲ FÉRFI
 ○ NŐ
 □ KIVONJ
 LETELEP-
 DETT SZEMÉLYEK
 ( ) BECEVÉI, ZAGARVÁNY-
 NÉV

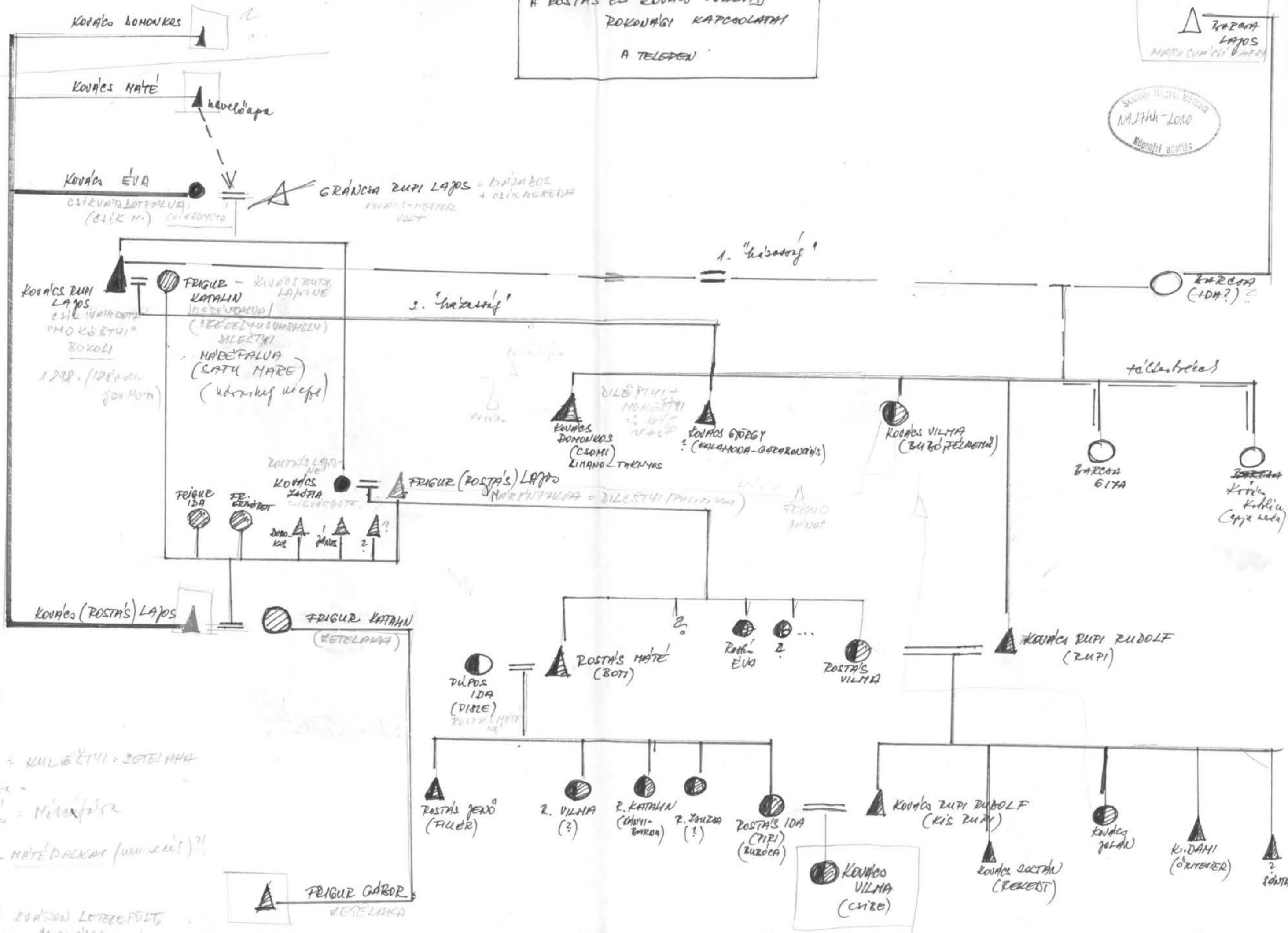
- ▲ KOVÁCS
- ▲ ZARCSA
- ▲ KOVÁCS + FRIGUR
- ▲ ROSTÁS + PUPÓS
- ▲ FRIGUR
- PUPÓS
- ▲ FRIGUR (ROSTÁS) + KOVÁCS
- ▲ KOVÁCS + ROSTÁS (FRIGUR)
- ▲ KOVÁCS VILMA (CÁBE)
- ▲ KOVÁCS + ROSTÁS (FRIGUR) + PUPÓS

A POSTA'S ES KOVACS 'VALA'D
 ROKONAGY KAPCSOLATAI
 A TELEFON

BARCOA
 LAJOS
 MARI SIVASI NEJE

BARCOA LAJOS
 MARI SIVASI NEJE
 NAIJH-LONO
 Népejzi adotts

KOVACS - TESTVÉREK

TITI = KULIBÉTHI = BOTELEAMA
 BOTELEAMA =
 Posta = MIRENFAKA
 MÁTÉ - MÁTÉ PAKKAI (MIRENFAKA)??

□ KOVACS LŐRINCZ PÉTER
 BARCOA
 + BOTELEAMA LAJOS

FRIGUR GÁBOR
 BOTELEAMA

fr. 100 ft - ...

